

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

ΤΜΗΜΑ ΝΗΠΙΑΓΩΓΩΝ

Π.Μ.Σ.: ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

***ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ: ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ***

Διπλωματική εργασία

Σημειωτική ανάλυση των ιστορικών μνημείων της πόλης της Βέροιας

της

Κακιρδάκη Αικατερίνης

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Ιφιγένεια Βαμβακίδου, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια

Εξεταστές: Αργύριος Κυρίδης, Καθηγητής

Κωνσταντίνος Τσιούμης, Καθηγητής

Φλώρινα, Ιούνιος 2018

Τίτλος της πτυχιακής εργασίας

Σημειωτική Ανάλυση των Ιστορικών Μνημείων της πόλης της Βέροιας

Υπεύθυνη δήλωση

Όνοματεπώνυμο: Κακιρδάκη Αικατερίνη

A.E.M: 726

Ηλεκτρονική διεύθυνση: blackkat.0807@gmail.com

Έτος εισαγωγής: 2016

Κατεύθυνση: Πολιτισμικές Σπουδές

Τίτλος διπλωματικής εργασίας: Σημειωτική Ανάλυση των Ιστορικών Μνημείων της πόλης της Βέροιας

Δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία δεν αποτελεί προϊόν λογοκλοπής, είναι προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας, η βιβλιογραφία και οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα με παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή /και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή. Επισημαίνεται πως η συγκεκριμένη επιλογή βοηθά στον περιορισμό της λογοκλοπής διασφαλίζοντας έτσι το/τη συγγραφέα.

Ημερομηνία: 14 – 5 – 2018

Η δηλούσα

Κακιρδάκη Αικατερίνη

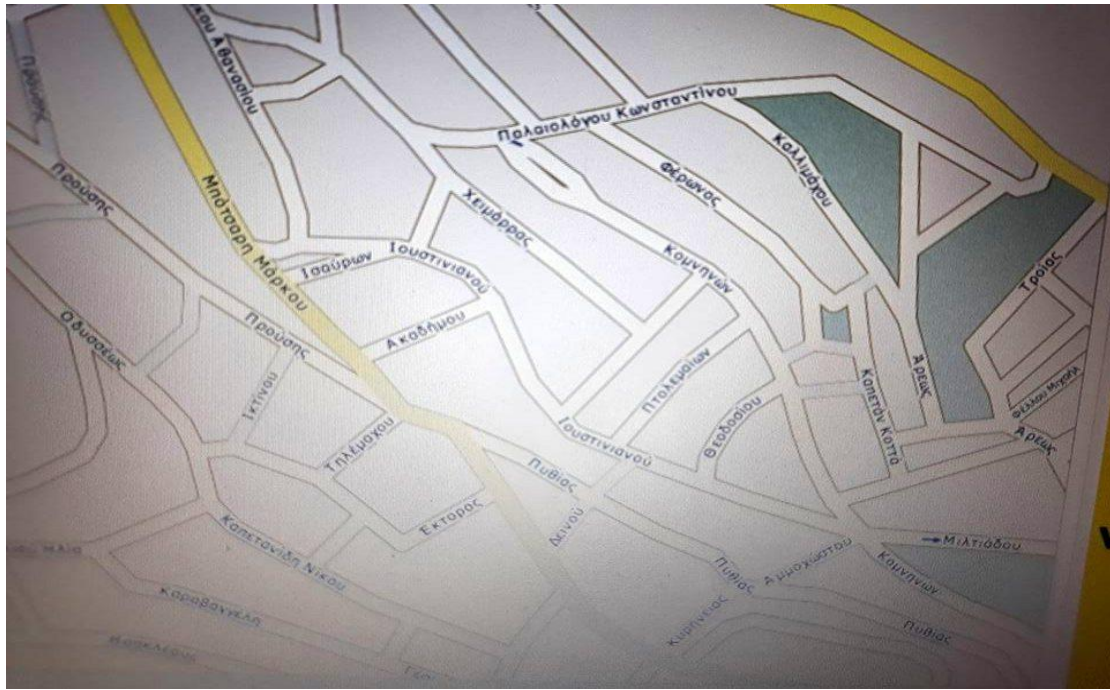
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πίνακες, διαγράμματα, γραφήματα.....	7
Περίληψη.....	14
Εισαγωγικά.....	16
Δημόσια Γλυπτική.....	20
1830 – 1862.....	21
1862 – 1890.....	22
1890 – 1922.....	23
1922 – 1945.....	24
1945 και μετά.....	24
Εθνική Ιστορία.....	25
Ιστορία Βέροιας.....	33
Προέλευση ονομάτων «Βέροιας», «Μακεδονίας», «Ημαθίας».....	33
Ο πληθυσμός της Βέροιας.....	35
Περίοδος Τουρκοκρατίας.....	39
Μακεδονικός Αγώνας (1904 – 1908).....	40
Απελευθέρωση της Βέροιας – 12 Οκτωβρίου του 1912.....	41
1914 και μετά.....	42
Μικρασιατική Εκστρατεία 1922.....	42
Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος – Κατοχή.....	43
Θρησκείες.....	44
Γλώσσες.....	45
Σημειωτική Ανάλυση των Ιστορικών μνημείων της πόλης της Βέροιας.....	46

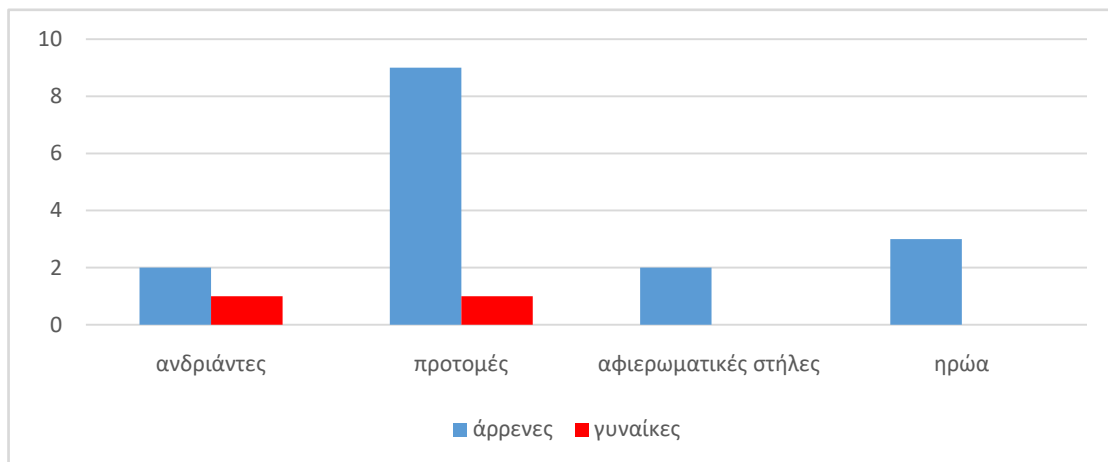
1. Δημήτριος Βικέλας, ευεργέτης – καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	46
Δημήτριος Βικέλας.....	47
Τηλέμαχος Γύζης.....	48
2. Κωνσταντίνος ΒΒ΄, βασιλεύς των Ελλήνων - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	50
Κωνσταντίνος Α΄.....	51
Κατερίνα Χαλεπά – Κατσάτου.....	51
3. Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, Βεροιώτης πολιτικός, συγγραφέας, νομικός, δικαστής - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	53
Κωνσταντίνος Ρακτιβάν.....	54
4. Δημήτριος Ρακτιβάν, ευεργέτης - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	56
Δημήτριος Ρακτιβάν.....	57
Γεώργιος Μπονάνος.....	58
5. Τάσος Καρατάσος (Γερο –Καρατάσος), πρωτεργάτης της Ελληνικής Εθνικής Επανάστασης - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	59
Τάσος Καρατάσος	60
Αλίκη Χατζή.....	60
6. Εμμανουήλ Ι. Ζάχος, Εθνοδιδάσκαλος Μακεδονομάχος - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	62
Εμμανουήλ Ι. Ζάχος.....	63
Πραξιτέλης Τζανουλίνος.....	63
7. Βασίλειος Σταυρόπουλος (ψευδώνυμο Καπετάν Κόρακας), στρατηγός Μακεδονικού Αγώνα - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	64
Βασίλειος Σταυρόπουλος.....	65
Στρατής Φιλιππότης.....	65

8. Στέργιος Κουκουτέγος - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	
67	
Στέργιος Κουκουτέγος.....	
68	
Πέτρος Μωραΐτης.....	68
9. Μνημείο Εθνικής Αντίστασης - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού..	70
Εθνική Αντίσταση	
71	
Θωμάς Βαφειδής.....	
72	
10. Ηρώο - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	
73	
Ηρώο	
74	
Ευθύμιος Καλεβράς.....	
74	
11. Τιμητική στήλη του ήρωα Νίκου Καπετανίδη.....	
75	
Νίκος Καπετανίδης.....	76
12. Ηρώο των Ελλήνων του Πόντου.....	77
«Γενοκτονία» των Ελλήνων Ποντίων.....	78
Ευθύμιος Καλεβράς.....	..
79	
13. Μανώλης Ανδρόνικος, Καθηγητής Αρχαιολογίας - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	
80	
Μανώλης Ανδρόνικος.....	
81	
Τάκης Παρλαβάτζας.....	83
14. Το μνημείο των πέντε παλικαριών – περιστεριών.....	84
15. Στέλιος Σβαρνόπουλος, ποιητής - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	86
Στέλιος Σβαρνόπουλος.....	87

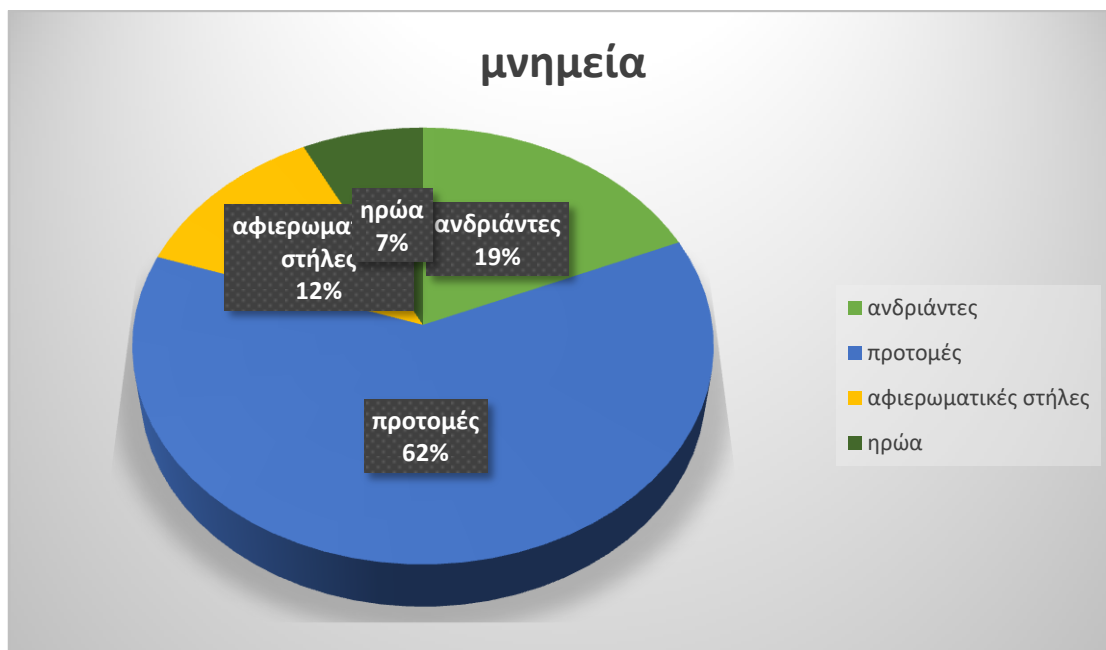
Βασίλης Σωζεριδής.....	
87	
16. Ευδοξία Μαλακούση, ευεργέτιδα - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	88
Ευδοξία Μαλακούση.....	89
Ευθύμιος Καλεβράς.....	
89	
17. Το «Ηρώο» της Βέροιας - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	
90	
«Ηρώο».....	
91	
Κωνσταντίνος Βαρώτσος.....	
91	
18. Η «Κόρη» της Βέροιας - καρτέλα τεκμηρίωσης υπαίθριου γλυπτού.....	
93	
Η «Κόρη» της Βέροιας.....	94
Θωμάς Βαφείδης.....	94
Αποτελέσματα.....	95
Παρατηρήσεις – Συζήτηση.....	108
Ενδεικτικές Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	
110	
Πίνακες, διαγράμματα, γραφήματα	
Χάρτης 1	

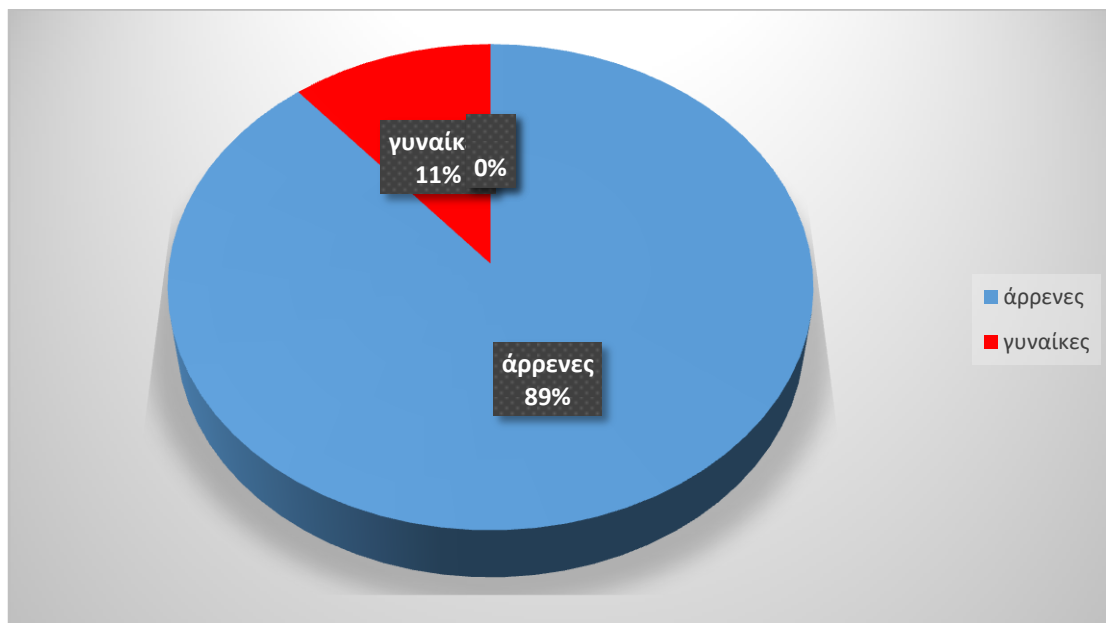
Πίνακας 1 – μνημεία: αφιερωματικές στήλες, ηρώα, ανδριάντες, προτομές

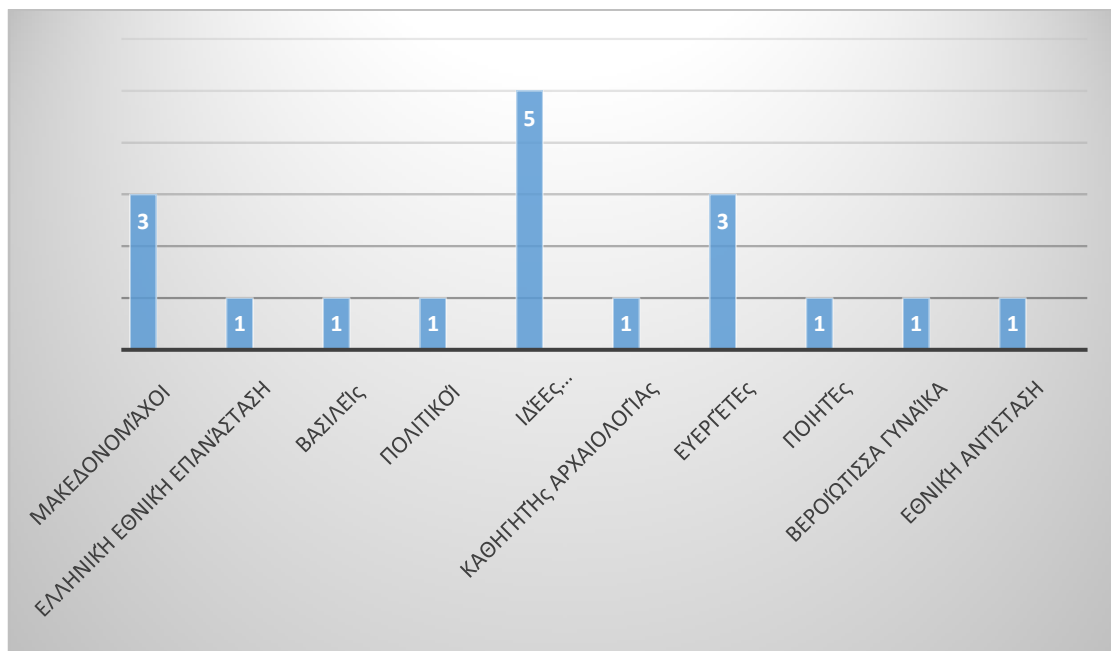
Πίνακας 2 – μνημεία: αφιερωματικές στήλες, ηρώα, ανδριάντες, προτομές (ποσοστά)

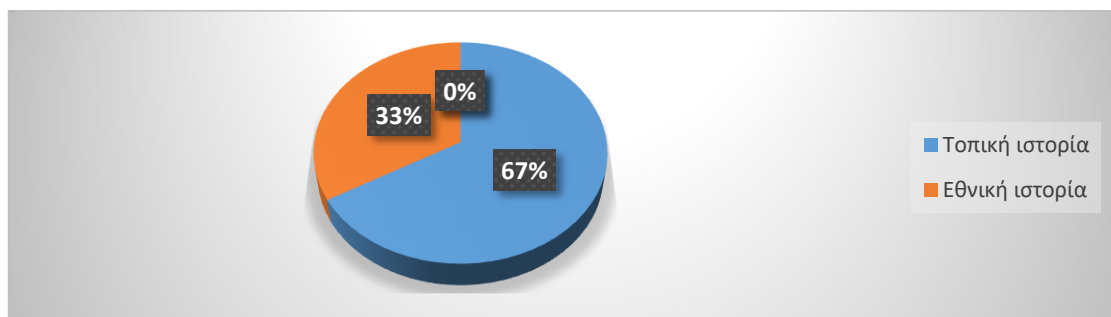
Πίνακας 3 – μνημεία: άρρενες – γυναίκες

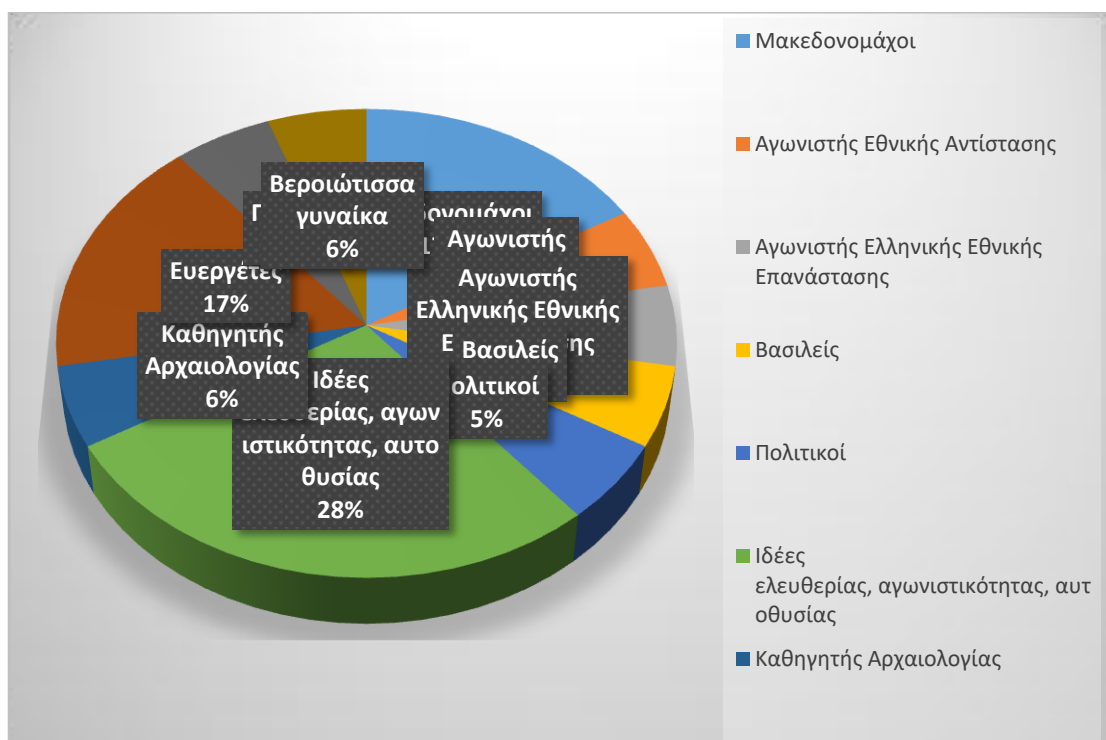
Πίνακας 4 – ιστορική θεματική

Πίνακας 5

Πίνακας 6 – ιστορική θεματική (ποσοστά)

Πίνακας 7 – Δημιουργοί

Πίνακας 8 – μνημεία των οποίων δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί η χρονολογία εγκατάστασής τους

Προτομή – Βασίλειος Σταυρόπουλος
Προτομή – Στέργιος Κουκουτέγος
Ηρώο των Ελλήνων του Πόντου
Προτομή Δημήτριος Ρακτιβάν
Ανδριάντας – «Κόρη» της Βέροιας

Πίνακας 9 – χρονολογία εγκατάστασης μνημείων στην πόλη

- 2007 προτομή- Ευδοξία Μαλακούση, Ηρώο
- 2005

- 2001 προτομή- Στέλιος Σβαρνόπουλος
- 2000 αφιερωματική στήλη- Μνημείο των πέντε παλικαριών - περιστεριών
- 1999 προτομή- Μανώλης Ανδρόνικος

- 1995 αφιερωματική στήλη- Νίκος Καπετανίδης

- 1990

- 1987 Ηρώο
- 1985
- 1984 ανδριάντας- Μνημείο Εθνικής Αντίστασης

- 1980
- 1979 προτομή -Εμμανουήλ Ι. Ζάχος

- 1975

- 1970 ανδριάντας-Τάσος Καρατάσος

- 1965 προτομή- Κωνσταντίνος Ρακτιβάν

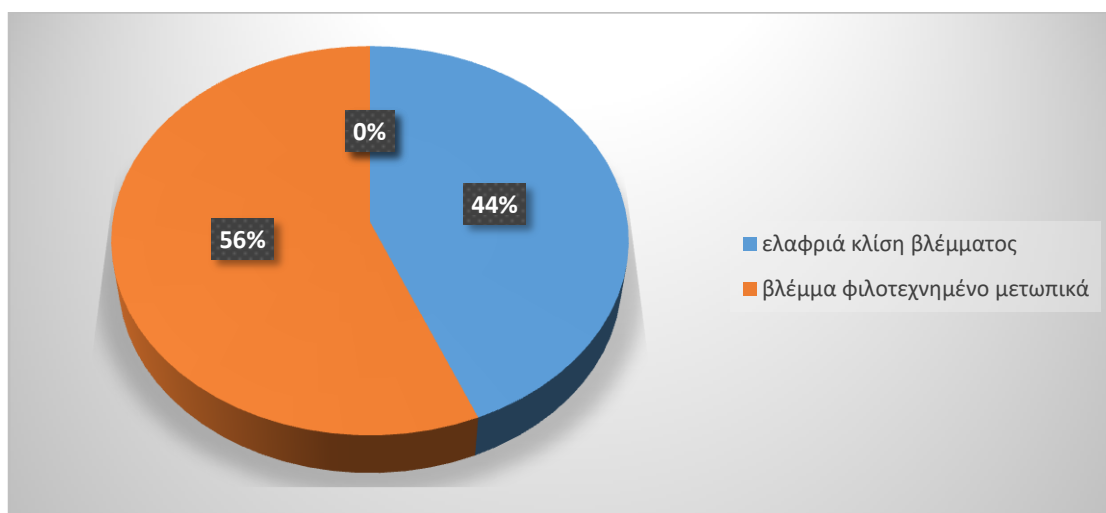
- 1964 ανδριάντας-Κωνσταντίνος ΙΒ΄

- 1960

- 1955 προτομή-Δημήτριος Βικέλας

Πίνακας 10

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με τη Σημειωτική Ανάλυση των Ιστορικών Μνημείων της πόλης της Βέροιας, σύμφωνα με την ερμηνευτική – εικονογραφική πρόταση του Burke (1991). Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί ερμηνευτικό εργαλείο για την κατανόηση των ιστορικών έργων και τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που περιέχονται σε αυτά, μέσω του οπτικού γραμματισμού, ενώ μεθοδολογικά έχει ακολουθηθεί η διαδικασία της εμπειρικής έρευνας για τη συλλογή του υλικού και η σημειωτική για την ανάλυση του υλικού.

Η επιτόπια καταγραφή και ψηφιοποίηση των δημόσιων μνημείων της Βέροιας αποβλέπει στην πολλαπλή ανάγνωσή τους, τον προβληματισμό για τις προσλήψεις των έργων αλλά και στην ανάδειξη του σημαντικού ρόλου της ιστορίας στη ζωή του ανθρώπου. Στο δημόσιο χώρο της πόλης σε κεντρικά και κομβικά σημεία είναι τοποθετημένοι ανδριάντες, προτομές, αφιερωματικές στήλες και ηρώα στην πλειοψηφία τους άρρενες αναπαραστάσεις που αναδεικνύουν πολιτικές, πολιτιστικές, κοινωνικές θεματικές της ιστορίας. Τα αποτελέσματα αναδεικνύουν το είδος της ιστορικής αναπαράστασης που επιλέγεται από τους πομπούς και δημιουργούς των έργων.

Τα ιστορικά μνημεία αποτελούν σύμβολα της πολιτιστικής κληρονομιάς, της παράδοσης και της ιστορίας, του εθνικού πολιτισμού, της συνείδησης της φυλής και του πολιτισμού, της εθνικής κληρονομιάς στον τομέα της τέχνης, των στόχων και των ιδανικών. Μέσα από τα μνημεία, που εκφράζουν το ένδοξο παρελθόν της πατρίδας μας, συνδέεται το παρόν με το παρελθόν της ελληνικής φυλής. Άλλωστε, πολύ σοφά μας δίδαξε ο Σεφέρης: «σβήνοντας ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σα να σβήνεις κι ένα αντίστοιχο κομμάτι από το μέλλον».

Σημειωτική – Ανάλυση – Μνημεία

Abstract

This paper deals with the Semiotic Analysis of Historical Monuments of the city of Veria, according to Burke's hermeneutical and pictorial proposal (1991). This proposal is an interpretive tool for the understanding of historical monuments and the historical, social and cultural conditions contained in them, through visual analysis. The paper follows the process of collecting information through research and analyzing its semiotics.

The on-site listing and digitization of the public monuments of Veria city aims at their multiple understanding, the thinking behind the concept of the monuments, but also, bringing forward the important role of history in human life. In the public area of the city at central and nodal points are placed statues, busts, dedicatory columns and heroic monuments, in their majority of male representations that highlight political, cultural, social periods in history. The results highlight the type of historical representation chosen by the assigners and creators of the monuments.

Historic monuments are symbols of the cultural heritage, tradition and history, the national culture, the consciousness of the race and its culture, the national heritage in the area of art, the goals and ideals. Through the monuments that express the glorious past of our homeland, the present is connected with the past of the Greek race. Besides, Seferis taught us very wisely: "By erasing a piece from the past, it is like erasing a corresponding piece from the future."

Semiotics- Analysis– Monuments

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού προγράμματος «Επιστήμες της Αγωγής», με κατεύθυνση τις Πολιτισμικές Σπουδές: Σημειωτική και Επικοινωνία του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, του τμήματος Νηπιαγωγών, με επιβλέπουσα καθηγήτρια την κα Βαμβακίδου Ιφιγένεια κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2016 – 2018.

Στη μελέτη αυτή γίνεται Σημειωτική Ανάλυση των Ιστορικών Μνημείων της πόλης της Βέροιας, σύμφωνα με την ερμηνευτική – εικονογραφική πρόταση του Burke. Η συγκεκριμένη πρόταση αποτελεί ερμηνευτικό εργαλείο για την κατανόηση των ιστορικών έργων και τις ιστορικές, κοινωνικές και πολιτισμικές συνθήκες που περιέχονται σε αυτά, μέσω του οπτικού γραμματισμού.

Μεθοδολογικά έχει ακολουθηθεί η διαδικασία της εμπειρικής έρευνας για τη συλλογή του υλικού και η σημειωτική για την ανάλυση του υλικού. Αρχικά, έχει τεθεί η ύπαρξη του προβλήματος και αναπτύχθηκε η παρώθηση για διερεύνησή του. Προσδιορίστηκαν οι ανάγκες για τη διερεύνηση του προβλήματος και οι ωφέλειες που θα προκύψουν. Έπειτα, έγινε ανάληψη της έρευνας από την ερευνήτρια. Διαμορφώθηκαν οι σκοποί της και διατυπώθηκαν οι ερευνητικές υποθέσεις. Ακολούθησε η ανασκόπηση της σχετικής βιβλιογραφίας και ο λεπτομερειακός σχεδιασμός της έρευνας, δηλαδή επιλέχθηκαν οι μέθοδοι, οι τεχνικές και τα μέσα που θα χρησιμοποιούνταν. Κατά τη διάρκεια της έρευνας υπήρξαν συνεχείς βελτιώσεις του σχεδίου μέχρι που οριστικοποιήθηκε ο σχεδιασμός και η οργάνωση του. Τέλος, πραγματοποιήθηκε η έρευνα εφαρμόζοντας το τελικό σχέδιο. Συγκεντρώθηκαν τα δεδομένα, επεξεργάστηκαν, αναλύθηκαν, καταγράφηκαν τα συμπεράσματα και διαμορφώθηκε η παρουσίαση της έρευνας με τη συγγραφή της ερευνητικής έκθεσης, όπου παρουσιάστηκαν τα αποτελέσματα της (Δημητρόπουλος, 2001).

Συγκεκριμένα, αφού τέθηκε το θέμα της διερεύνησης για Σημειωτική Ανάλυση των ιστορικών μνημείων της πόλης της Βέροιας και προηγήθηκαν όλα τα στάδια της προετοιμασίας για την υλοποίηση της έρευνας, ακολούθησε ιστορική επιτόπια έρευνα και στη συνέχεια παρατήρηση, καταγραφή, ταξινόμηση και παρουσίαση του εικαστικού έργου της πόλης ως ιστορικής μαρτυρίας, η οποία χρονικά εντάσσεται και αφορά ιστορικά έργα – μνημεία των μέσων του 19^{ου} αιώνα και του 20^{ου} αιώνα, με εξαίρεση βέβαια το χώρο του νεκροταφείου της πόλης, όπου δεν έχει γίνει έρευνα και εκεί αναπαύονται οι νεκροί της περιόδου 1943 – 1946.

Συγκεντρώθηκαν στοιχεία και πληροφορίες για τα υλικά κατασκευής των δημόσιων υπαίθριων γλυπτών, την τεχνική, στοιχεία για τον δημιουργό, τη χρονολογία τοποθέτησης, τον χώρο έκθεσης, το μέγεθος των τεχνουργημάτων, τις σημειώσεις και τα εικονομηνύματα που υπάρχουν στα έργα και στη συνέχεια ακολούθησε ανάλυση κατά Burke. Τα τεχνουργήματα συνοδεύονται από φωτογραφίες όσο το δυνατόν ευανάγνωστες προκειμένου να αποτυπώσουν τη συνολική τους μορφή και τις διαστάσεις τους και όλες οι πληροφορίες καταγράφηκαν σε καρτέλες.

Υλικό αντλήθηκε από τη δημοσιευμένη βιβλιογραφία της τοπικής ιστορίας, αλλά και των παράλληλων γραπτών πηγών που πλαισιώνουν ιστορικά τα δημόσια τοπικά μνημεία της πόλης και της εθνικής ιστορίας, από την παρατήρηση και ανάγνωση του εικαστικού υλικού μέσα από μία κοινωνιοσημειωτική προσέγγιση. Αφορά έργα τέχνης, τα οποία καθίστανται μάρτυρες του υλικού και πνευματικού πολιτισμού της πόλης που μεταδίδουν μηνύματα. Συνδέονται με την ιστορία της πόλης που τα φιλοξενεί, με την πολεοδομική και αρχιτεκτονική μορφή της, με τη συγκρότηση των ελεύθερων χώρων της αλλά και με την ιστορία της χώρας.

Ιδιαίτερα προβλήματα και δυσκολίες δεν παρουσιάστηκαν κατά την τρέχουσα έρευνα, με εξαίρεση βέβαια την επανατοποθέτηση κάποιων τεχνουργημάτων και την αναζήτησή τους στην πόλη. Σημεία, τα οποία δεν ήταν δυνατό να διαλευκανθούν

αποτελέσαν κάποιες πληροφορίες που αφορούν το όνομα του γλύπτη ή τη χρονολογία εγκατάστασης κάποιων γλυπτών.

Σκοπός της συγκεκριμένης εργασίας είναι να τονιστεί ο αξιόλογος ρόλος της ιστορίας στη ζωή του ανθρώπου και η αναγνώριση των ειδών της ιστοριογράφησης που προωθούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση ως θετικιστικό, μοντέρνο ή μεταμοντέρνο μοντέλο. Η καταγραφή των δημόσιων μνημείων της Βέροιας αποβλέπει στην πολλαπλή ανάγνωσή τους, τον προβληματισμό για τις προσλήψεις των έργων αλλά και στην αξιοποίησή τους μέσω της παρατήρησης και στην τεκμηρίωσή τους στη διδακτική της Ιστορίας. Γιατί πολλά έθνη έχουν μεγάλη ιστορία, μα όποιος μελετά την ιστορία της Ελλάδας έχει την εντύπωση πως τον τραβά μια ανεξήγητη δύναμη, γλυκιά σα μαγνήτης. Μαγεύεται και παραμιλά διαβάζοντας ακόμα και για πολέμους και για σκληρά βάσανα. Και το πιο μικρό επεισόδιο της ιστορίας μας, το πιο τιποτένιο περιστατικό είναι μυστηριώδες και συναρπαστικό.

Όπως μάλιστα, υποστήριξε ο Λιάκος (2007) Η ιστορία ως όρος και έννοια, είναι ένας γλωσσικός και πολιτισμικός δείκτης διαφορετικών τρόπων κατανόησης της κοινωνικής χρονικότητας. Οι τρόποι αυτοί διαφέρουν ως προς τις διάφορες ιστορικές εποχές, όσο και αναμεταξύ τους. Η αντίληψη περί ιστορίας και η νοηματοδότηση του όρου "ιστορία" εξαρτάται από την ιστορικότητα την οποία παράγει κάθε κουλτούρα. Δηλαδή ο τρόπος με τον οποίο βλέπει κάθε κοινωνία τον εαυτό της, καθορίζει και το ιστορικό της βλέμμα και αντίστροφα: η κουλτούρα είναι ιστορικά προσδιορισμένη όχι μόνο εξαιτίας της διαμόρφωσής της στον χρόνο, αλλά και διότι οι αντιλήψεις για τον χρόνο αποτελούν ένα υφάδι της κουλτούρας (σελ. 30).

Και καθώς λοιπόν, η ιστορία είναι κομμάτι της κουλτούρας και η κουλτούρα δεν είναι στατική αλλά διαρκώς μεταβάλλεται, μεταβάλλονται συνακόλουθα και οι τρόποι με τους οποίους συνειδητοποιούμε το παρελθόν και το καταγράφουμε ως ιστορία. Η ιστορία, θα μπορούσαμε να πούμε σήμερα, δεν αναφέρεται αποκλειστικά και μόνο στο παρελθόν, αλλά συνδέεται και με το παρόν, αφού η ιστορική διάσταση και συνέχεια είναι στοιχείο της σύγχρονης κουλτούρας. Επιπλέον, η ιστορία, δηλαδή

το κοινό παρελθόν αποτελεί και ένα μέσο αλληλεπίδρασης και αλληλοαναγνώρισης μεταξύ των ανθρώπων. Με τον τρόπο αυτόν το παρελθόν αναζητά και δημιουργεί ταυτότητες, κώδικες διάκρισης από τους άλλους, κοινωνικούς, εθνικούς, πολιτικούς, πολιτιστικούς.

Η ιστορία σαφώς και δεν αφορά αποκλειστικά και μόνο τους ιστορικούς. Αυτό αποδεικνύεται εύκολα, αν αναλογιστούμε την ευαισθησία, το πάθος, το ενδιαφέρον αλλά και τις διαμάχες που υπάρχουν γύρω μας σχετικά με το ιστορικό παρελθόν. Αξίζει να τονιστεί επίσης, ότι αν δεν ανατροφοδοτείται το παρελθόν, η ιστορία σβήνει και χάνεται. Άρα, απαιτείται συνεχόμενη επανεπεξεργασία και φιλοτέχνηση του παρελθόντος, καθώς η ιστορία είναι δημιούργημα της λήθης και όχι της μνήμης, διότι με το πέρασμα του χρόνου οτιδήποτε μετατρέπεται σε ίχνος και σταδιακά χάνεται ίσως και οριστικά. Αντίθετα, η διαδικασία ανάκτησης του παρελθόντος, η ερμηνεία και η αναβίωση προϋποθέτει την αντεστραμμένη πορεία από το ίχνος στην παρουσία, γεγονός που επηρεάζεται από προσδοκίες, ελπίδες, αισιοδοξία, κοινωνικές, πολιτικές συνθήκες (Λιάκος, 2007).

Παρακάτω διατυπώνονται τα ερευνητικά προβλήματα της εργασίας.

- Τα μνημεία της Βέροιας διατηρούν ζωντανή και αναδεικνύουν την τοπική ιστορική μνήμη της πόλης;
- Ο χώρος ανέγερσης των μνημείων σε περιοχές της πόλης επιλέχθηκε τυχαία;
- Οι γυναικείες αναπαραστάσεις στην πόλη είναι τόσες όσες και οι ανδρικές; Υπάρχουν διαφορές;
- Ποια ανάγνωση μπορεί να γίνει με βάση το βλέμμα των αγαλμάτων;

ΔΗΜΟΣΙΑ ΓΛΥΠΤΙΚΗ

Σύμφωνα με τον Η. Μυκονιάτη (1979), «σε κάθε στιγμή η παρουσίαση ενός γεγονότος έχει μεγαλύτερη βαρύτητα από το ίδιο το γεγονός, αφού οι σκέψεις και οι ενέργειές μας σχετικά μ' αυτό διαμορφώνονται με βάση τη συμβολική παρουσίασή του και όχι το ίδιο το συγκεκριμένο το συμβάν» (σελ.125). Ο Gombrich (1998) αναφέρει ότι μια αιγυπτιακή λέξη για τον γλύπτη ήταν «αυτός που κρατάει τον άλλο ζωντανό» και «πως τα αγάλματα στους τάφους ήταν ίσως υποκατάστατα για τους υπηρέτες και τους σκλάβους που θυσιάζονταν άλλοτε για να συνοδέψουν τους ισχυρούς αφεντάδες τους στη χώρα των νεκρών» (σελ. 635)

Τα υπαίθρια δημόσια γλυπτά διαφοροποιούνται από την ελεύθερη καλλιτεχνική δημιουργία, όπως επίσης και από τα έργα που φυλάσσονται στα Μουσεία. Κι αυτό συμβαίνει γιατί τα υπαίθρια γλυπτά προορίζονται να «συνομιλήσουν» με πολλούς περαστικούς, να τραβήξουν τα βλέμματά τους και να γίνουν αποδεκτά. Είναι προϊόντα παραγγελίας, ανάθεσης, καλλιτεχνικού διαγωνισμού ή και δωρεάς. Αυτό σημαίνει ότι είναι ανύπαρκτες οι πρωτοβουλίες και οι προσωπικές επιλογές του γλύπτη για ελεύθερη καλλιτεχνική δημιουργία, καθώς οτιδήποτε αφορά την τεχνοτροπία των έργων είναι προαποφασισμένο.

Το ίδιο συμβαίνει και με τον χώρο που πρόκειται να φιλοξενήσει τα γλυπτά, ο οποίος σημασιοδοτείται ποιοτικά από τον χώρο ως αντικείμενο, ως αναπαράσταση, ως χώρο – δράση. Η επιλογή του κρίνεται ιδιαίτερης σημασίας και γίνεται με κριτήριο τον καλό φωτισμό και την κίνηση των διερχομένων, αφού αποβλέπει σ' ένα καλαίσθητο αποτέλεσμα και σε μία δυναμική αλληλεπίδραση μ' αυτούς. Η ύπαρξη ή η απουσία βάθρου αναβαθμίζει ή υποβαθμίζει τα γλυπτά.

Τα υπαίθρια δημόσια γλυπτά με βάση την εικαστική καταγραφή διακρίνονται σε ολόσωμα, προτομές, ανδριάντες, συμπλέγματα, ανάγλυφα, στήλες, ηρώα. Συνήθως απεικονίζουν άρρενες πολιτικούς, στρατιωτικούς, καλλιτέχνες αλλά και θηλυκές ιδέες της ελευθερίας, της μητρότητας, της πατρίδας, της δικαιοσύνης, της τύχης, της ομόνοιας και λίγες φορές γυναίκες αγωνίστριες. Τα τεχνουργήματα κατασκευασμένα από ανθεκτικά υλικά και τρισδιάστατα επιβάλλονται στο χώρο, διασώζοντας από τη λήθη πρόσωπα και σημαντικές στιγμές της ιστορίας, καθώς αποτελούν πηγές του πνευματικού και υλικού μας πολιτισμού. Αφηγούνται την εθνική παράδοση, αναπλάθουν το παρελθόν αλλά και το αποσιωπούν κάποιες φορές, γεγονός που ενέχει σκοπιμότητες (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

1830 – 1862

Η ιστορία της νεοελληνικής γλυπτικής συμπίπτει με την ίδρυση του ανεξάρτητου ελληνικού κράτους που έγινε με το Πρωτόκολλο του Λονδίνου της 3^{ης} Φεβρουαρίου του 1830. Βέβαια, οι Έλληνες ήδη καλλιεργούσαν την τέχνη αυτή από τα μέσα του 17^{ου} αιώνα, όπου δημιουργούνται αξιόλογα έργα ξυλογλυπτικής και λιθοξοϊκής (Μυκονιάτης, 1996)

Η τέχνη της γλυπτικής ευδοκimeί γρήγορα, εξαιτίας της διευρυμένης οικοδομικής δραστηριότητας που παρατηρείται στην πρωτεύουσα. Ο σχεδιασμός της Αθήνας, η οποία ορίστηκε πρωτεύουσα του νέου ελληνικού κράτους με ΒΔ /Περί μεταθέσεως της βασιλικής Καθέδρας εις Αθήνας (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 36/29.8/1834, άρθρο 2 και οργανώθηκε με βάση τα πολεοδομικά σχέδια των Κλεάνθη και Σάουμπερτ, προσέφερε τις κατάλληλες συνθήκες για την εμφάνιση και ανάπτυξη της νεοελληνικής γλυπτικής (Αναγνωστοπούλου, 2003). Οι Έλληνες γλύπτες εξοικειώνονται γρήγορα με τη σύγχρονη ευρωπαϊκή τέχνη και τα εκφραστικά μέσα του κλασικισμού (ομορφιά, νεότητα, δύναμη, χάρη, μεγαλείο, πνευματικότητα, συμμετρία) θεωρώντας ότι αποτελούν άρρηκτο δεσμό του ένδοξου παρελθόντος

τους. Πηγές των νέων καλλιτεχνικών δυτικών τεχνοτροπιών αποτελούν οι ξένοι καλλιτέχνες που ζουν στην Ελλάδα (Μυκονιάτης, 1996)

Η Αρχαιολογική Εταιρεία, από τα πρώτα πνευματικά ιδρύματα της χώρας, θέτει ως πρωταρχικό σκοπό τη μέριμνα για τις αρχαιότητες και αναθέτει την αποκατάσταση των μνημείων της Ακρόπολης στον αρχιτέκτονα του Μονάχου Λέο Φον Κλέντσε, το 1834 (Παπανικολάου, 2005). Ήδη επί Ι. Καποδίστρια το 1829 ιδρύθηκε το πρώτο μουσείο στην Αίγινα, το οποίο φιλοξενούσε αρχαία και σύγχρονα έργα τέχνης(Καλούρη-Αντωνοπούλου & Κάσσαρης, 1988), ενώ το 1840 αναγείρεται το πρώτο μνημείο της νεότερης Αθήνας στην κορυφή του λόφου του Ιππίου του Κολωνού. Πρόκειται για το επιτύμβιο μνημείο, έργο του Γερμανού Αρχαιολόγου Κ. Μύλλερ με πρωτοβουλία του Πανεπιστημίου Αθηνών (Αναγνωστοπούλου, 2003)

Πρώτη μεθοδική προσπάθεια των εικαστικών τεχνών θεωρείται το 1844, όταν τη διεύθυνση του Πολυτεχνείου αναλαμβάνει ο Λύσανδρος Καυταντζόγλου, αρχιτέκτονας διακεκριμένος στις πλαστικές τέχνες και για τις επόμενες δύο δεκαετίες θα λειτουργήσει στην πραγματικότητα ως Σχολή Καλών Τεχνών. Λίγο αργότερα, το 1847 εισάγεται το μάθημα της γλυπτικής με δάσκαλο τον Γερμανό Κρίστιαν Ζίγκελ.

Την ίδια χρονιά εμφανίζονται και τα πρώτα ονόματα γλυπτών που θα επικρατήσουν τις επόμενες δεκαετίες. Αυτά είναι του Ιωάννη Κόσσου, του Δημητρίου Κόσσου, του Γεώργιου Φυτάλη, του Λάζαρου Φυτάλη, του Λεωνίδα Δρόση. Το είδος των γλυπτών που κυριαρχούν την περίοδο αυτή είναι οι προτομές που απεικονίζουν αγωνιστές του Εικοσιένα, αρχαίους θεούς και ήρωες, σύγχρονους δημόσιους άντρες και πλούσιους πολίτες (Μυκονιάτης, 1996)

1862 – 1890

Τα γλυπτά της περιόδου αυτής προσωποποιούν εθνικές ιδέες κυρίως, πανανθρώπινες αξίες και αρετές, όπως τη φιλοπονία, τη δικαιοσύνη, την ευεργεσία,

την πίστη και είναι συνήθως γυναικεία. Χαρακτηριστικά έργα της εποχής αποτελούν οι ανδριάντες του Ρήγα Φεραίου, έργο του Ιωάννη Κότσου, καθώς και του Πατριάρχη Γρηγορίου Ε΄, έργο του Γεωργίου Φυτάλη, δωρεές του Γεωργίου Αβέρωφ, τα οποία στήθηκαν στα Προπύλαια του Πανεπιστημίου Αθηνών στα πλαίσια του εορτασμού των πενήντα χρόνων από την Επανάσταση του 1821.

Συναινετική ανατροπή ωστόσο, εκδηλώνεται τη δεκαετία του 1870, όταν η θεματογραφία ανανεώνεται από τους Δημήτριο Φιλιπότη και Ιωάννη Βιτσάρη εντάσσοντας εικόνες του καθημερινού βίου, τις οποίες ο κλασικισμός μέχρι τότε απέρριπτε. Παράλληλα γίνεται προσπάθεια να προσδοθεί μεγαλύτερη φυσικότητα μέσα από τη διαγραφή του συναισθήματος και της κίνησης, διατηρώντας το λευκό μάρμαρο, τις λείες και ψυχρές επιφάνειες και τη γυμνότητα στις μορφές (Μυκονιάτης, 1996)

1890 – 1922

Πρόκειται για μία έντονη περίοδο (ο Ελληνοτουρκικός Πόλεμος του 1897, η εξέγερση του 1909, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι 1912 -1913, ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Διχασμός, η Μικρασιατική καταστροφή του 1922) όπου εκδηλώνεται ο πόθος της εθνικής ολοκλήρωσης και η γλυπτική αναλαμβάνει να υψώσει τη σημαία του πατριωτισμού.

Έντονες επιδράσεις προέρχονται από τη γαλλική γλυπτική και συγκεκριμένα από τον Ροντέν. Οι θεματικές έχουν κέντρο τον άνθρωπο, το σώμα του, τον ψυχικό του κόσμο, τον καθημερινό του αγώνα. Ενδιαφέρον μνημείο είναι το Ταφικό μνημείο της οικογένειας Αθηνογένους στο Α΄ Νεκροταφείο Αθηνών που φιλοτεχνήθηκε από τον Πέτρο Ρούμπο το 1910. Διακρίνεται για το δυναμικό του διακοσμητικό, τις καθαρές γραμμές, τη μηχανική ακρίβεια, το υψηλό φρόνιμα και την αισιοδοξία. Πρόκειται για έργο που προαναγγέλλει το μεταμοντερνισμό που εκδηλώθηκε μετά το 1922 (Μυκονιάτης, 1996)

1922 – 1945

Περίοδος που σημειώνεται κρίση πολιτική και ιδεολογική μετά την εθνική συμφορά της Μικρασιατικής καταστροφής. Τώρα παρατηρείται αθρόα κατασκευή Ηρώων σε κάθε πόλη και χωριό σε μορφή στήλης με πολλά ονόματα πεσόντων στα πλαίσια του εορτασμού της Εκατονταετηρίδας της Ανεξαρτησίας του Ελληνικού Έθνους (1930) (Μυκονιάτης, 1996)

Την εποχή αυτή διαπρέπει ο γλύπτης Γιαννούλης Χαλεπάς, χαρισματικός καλλιτέχνης από την Τήνο. Ιδιαίτερη φήμη του χάρισε το έργο του ‘‘Κοιμωμένη’’, 1878, όπου πρόκειται για μία γυναικεία μορφή ξαπλωμένη στο νεκρικό κρεβάτι (Παπανικολάου, 2005)

1945 και μετά

Τρία είναι τα χαρακτηριστικά της περιόδου αυτής: η παρουσία της αρχαίας, βυζαντινής, λαϊκής, ελληνικής παράδοσης, ο ευρωκεντρισμός και το αίτημα για ελληνικότητα με κυρίαρχο θέμα των έργων την ανθρώπινη μορφή που απεικονίζεται με μέτρο και αρμονία. Για πρώτη φορά πλέον οι γλύπτες αρχίζουν να εργάζονται και εκτός Αττικής.

Πρωτεϊκός θεωρείται ο Ζογγόπουλος που χρησιμοποιεί το μέταλλο, το γυαλί, τις συνθετικές ύλες, τους μαγνήτες. Το 1966 στήνει κατά παραγγελία ένα γλυπτό από σίδερο ύψους 17μ. στην πύλη της Διεθνούς Έκθεσης της Θεσσαλονίκης, το οποίο δημιουργεί την αίσθηση της αένας κίνησης, δηλώνοντας την εξελισσόμενη ανάπτυξη της πόλης (Παπανικολάου, 1999) Για πρώτη φορά επίσης, εμφανίζεται γυναίκα γλύπτρια η Κλεονίκη Γενναδίου (19⁰⁵ αι), ενώ προς το τέλος του

Μεσοπολέμου θα εμφανιστούν κι άλλες, η Τίτσα Χρυσοχοϊδη, η Μπέλλα Ραφτοπούλου, η Φρόσω Ευθυμιάδη – Μενεγάκη με χαρακτηριστικά των έργων τους την αίσθηση ανεξαρτησίας και τόλμης (Μυκονιάτης, 1996)

ΕΘΝΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Το πότε ακριβώς τοποθετούνται οι αρχές του νέου ελληνισμού αποτελεί ένα πολυσυζητούμενο ερώτημα. Δεν είναι δυνατό να καθοριστεί με απόλυτη ακρίβεια χρονολογικά, παρά μόνο μπορούμε να επισημάνουμε σημαντικούς σταθμούς στην εξέλιξη της ιστορίας (Βακαλόπουλος, 2002). Καθοριστικό ορόσημο, ωστόσο στην πορεία του νεότερου ελληνισμού υπήρξε η Ελληνική Επανάσταση και έπειτα η ίδρυση του Νέου Ελληνικού Κράτους.

Ο Αγώνας της Ανεξαρτησίας των Ελλήνων ξεκίνησε στις 24 Φεβρουαρίου 1821, όταν ο Αλέξανδρος Υψηλάντης καλούσε το Έθνος σε απελευθερωτικό αγώνα κυκλοφορώντας στο Ιάσιο την προκήρυξη «Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος» (Σφυρόερας, τόμος 5, 2010). Το ελληνικό εθνικό κίνημα των Ελλήνων ήταν ένα πολιτικό κίνημα, διότι απέβλεπε και στην απελευθέρωση του έθνους και τη δημιουργία ανεξάρτητου εθνικού κράτους, αλλά και στη συγκρότηση σύγχρονης και ευνομούμενης πολιτείας (Κολιόπουλος, 2000)

Η τελευταία φάση της ελληνικής επανάστασης σημασιοδοτείται με την άφιξη του Ιωάννη Καποδίστρια στην Ελλάδα, όπου η Γ΄ Εθνική Συνέλευση της Τροιζήνας τον εξέλεξε κυβερνήτη για επτά έτη (Κούκκου, 2010). Τερματίζεται στις 3 Φεβρουαρίου 1830, όπου υπογράφεται πρωτόκολλο με πρωτοβουλία της Αγγλίας, η οποία φοβάται ενδεχόμενη επικράτηση της Ρωσίας στην Ελλάδα. Το πρωτόκολλο χαρίζει στην Ελλάδα ανεξαρτησία με ομοιογενή ελληνικό πληθυσμό και με ασφυκτικά σύνορα, βόρεια τις εκβολές του ποταμού Αχελώου και το Όρος Οίτη προς Νότο. Έπειτα, η συνθήκη του Λονδίνου της 7^{ης} Μαΐου 1832 μεταξύ των τριών Μεγάλων Δυνάμεων και της Βαυαρίας ορίζει βασιλιά της Ελλάδας τον Όθωνα, δευτερότοκο γιο του βασιλιά της Βαυαρίας Λουδοβίκου (Κολιόπουλος, 2002)

Αξίζει να σημειωθεί ότι το καινούριο ελληνικό κράτος περιοριζόταν στο ακρότατο σημείο της βαλκανικής χερσονήσου αφήνοντας αλύτρωτους πολλούς ελληνικούς πληθυσμούς και η οθωμανική κυριαρχία αντικαταστάθηκε από ένα είδος ευρωπαϊκής κηδεμονίας, όπου οι ευρωπαϊκές δυνάμεις εκπροσωπούνταν από ντόπιες φατρίες, γεγονός που δημιούργησε τα επόμενα χρόνια ένα διαβρωμένο πολιτικό σύστημα (Πετρόπουλος & Κουμαριανού, 1982)

Στις 25 Ιανουαρίου 1833 ο πρώτος βασιλιάς της Ελλάδας αποβιβάστηκε στο Ναύπλιο συνοδευόμενος από τριμελή αντιβασιλεία (Άρμανσπεργκ, Μάουρερ, Χάυντεκ), η οποία θα ασκούσε την εξουσία μέχρι τον Μάιο του 1835, οπότε και θα ενηλικιώνόταν. Η χώρα υποδοχής βρισκόταν σε δεινή θέση. Η αγροτική παραγωγή, η εμπορική και η ναυτιλιακή δραστηριότητα ακολουθούσαν φθίνουσα πορεία, καθώς είχε προηγηθεί ο εξαντλητικός επτάχρονος Αγώνας και η αναρχία που ακολούθησε τη δολοφονία του Καποδίστρια. Απαιτούνταν η αναδιοργάνωση της διοίκησης και ο εκσυγχρονισμός.

Ωστόσο, οι προσπάθειες για εκσυγχρονισμό δεν επέφεραν τα επιθυμητά αποτελέσματα με απόρροια η οικονομική κατάσταση να επιδεινώνεται διαρκώς και να δημιουργείται ένταση και αστάθεια στην πολιτική ζωή. Η γενικότερη δυσαρέσκεια οδήγησε στην Επανάσταση της 3ης Σεπτεμβρίου 1843 και στη συνέχεια ο Όθων αναγκάζεται να παραχωρήσει το Σύνταγμα του 1844. Την ίδια περίοδο η εξωτερική και εσωτερική πολιτική χαράσσεται με γνώμονα τη Μεγάλη Ιδέα, όρος που οφείλεται στον Κωλέττη. Η Μεγάλη Ιδέα αποσκοπούσε στην υπαγωγή όλων των αλύτρωτων Ελλήνων στο Ελληνικό Βασίλειο.

Επίσης, το Ανατολικό Ζήτημα την εποχή αυτή διερχόταν μία από τις οξύτερες φάσεις του, γεγονός που οδήγησε στον Κριμαϊκό πόλεμο (1853 – 1856) ανάμεσα στις Δυτικές δυνάμεις που υπερασπίζονταν με ζήλο την ακεραιότητα της οθωμανικής αυτοκρατορίας και τη Ρωσία. Αιτία υπήρξε η διαμάχη για την εξασφάλιση της επιρροής τους στα εδάφη της οθωμανικής αυτοκρατορίας και η κυριαρχία τους στην

Ανατολική Μεσόγειο. Η ρωσοτουρκική σύρραξη κινητοποίησε την ελληνική κοινή γνώμη ξεσηκώνοντας τους υπόδουλους Έλληνες της Μακεδονίας, της Ηπείρου και της Θράκης. Όμως, οι Τούρκοι κατέπνιξαν τις εξεγέρσεις αυτές και η Αγγλία και η Γαλλία τήρησαν εχθρική στάση απέναντι στους Έλληνες και τον Μάιο του 1854 τα γαλλικά πλοία αποβίβασαν στον Πειραιά στρατιωτικές μονάδες με την αγγλογαλλική κατοχή να συνεχίζεται ως το 1857. Αποτέλεσμα ήταν οι σύμμαχοι να αρνηθούν τη συμμετοχή της Ελλάδας στη συνδιάσκεψη του Παρισιού και έτσι η Ελλάδα δεν κατόρθωσε να επωφεληθεί από την ένταση.

Το έργο της βασιλείας του Όθωνα δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες των Ελλήνων, οι επεμβάσεις των ξένων ήταν ταπεινωτικές χωρίς να σημειωθεί οικονομική εξέλιξη και αλλαγή στην πολιτική ζωή. Ο Όθωνας κηρύχτηκε έκπτωτος και έφυγε από την Αθήνα τον Οκτώβριο του 1862 (Σφυρόερας, τόμος 6, 2010).

Την 1η Ιουλίου του 1863 με τη Συνθήκη του Λονδίνου ορίζεται από τις Προστάτιδες Δυνάμεις και τη Δανία Συνταγματικός βασιλιάς των Ελλήνων ο δευτερότοκος γιος του Δανού πρίγκηπα Χριστιανού με το όνομα Γεώργιος Α΄ (η βασιλεία του διήρκησε μέχρι το 1913 όταν δολοφονήθηκε από κάποιον σχιζοφρενή) και τον Νοέμβριο του ίδιου έτους υπογράφεται συνθήκη στο Λονδίνο με την οποία παραχωρούνται τα Επτάνησα στο Ελληνικό Βασίλειο. Η παραχώρηση αυτή, που αποτελεί και την πρώτη προσάρτηση μετά την ανεξαρτησία, απάλλαξε την Αγγλία από μία πηγή ανωμαλιών, κέρδισε την εύνοια των Ελλήνων και προικοδότησε τον νέο βασιλιά (Γαρδίκια- Αλεξανδροπούλου, 2010)

Αξιοσημείωτο γεγονός της εποχής υπήρξε η ψήφιση του νέου Συντάγματος το 1864, το οποίο καθιέρωνε τη βασιλευόμενη δημοκρατία αντί της συνταγματικής μοναρχίας και θέσπιζε την αρχή της λαϊκής κυριαρχίας (Βακαλόπουλος, 2001). Το 1866 οι τουρκικές αυθαιρεσίες και τα δεινά οδήγησαν τους Κρητικούς να κηρύξουν Επανάσταση με αίτημα την ένωση της νήσου με την Ελλάδα. Το αίτημα όμως αυτό, απορρίφθηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις, καθώς αρνήθηκαν νέο ακρωτηριασμό της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας (Βερέμης & Κολιόπουλος, 2006).

Η οικονομική κατάσταση συνεχίζει να είναι καχεκτική και τα επόμενα χρόνια και η πολιτική ζωή ασταθής. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ότι από το 1870 ως το 1875 έγιναν τέσσερις φορές εκλογές και εναλλάχτηκαν εννέα κυβερνήσεις. Οι πελατειακές σχέσεις υπήρξαν διάχυτο φαινόμενο σε όλες τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής και μάλιστα αποτέλεσε ιδιαίτερο γνώρισμα μέχρι και τις μέρες μας (Clogg, 1995).

Το 1875 ο βασιλιάς αποδέχτηκε την αρχή της δεδηλωμένης, θα διόριζε δηλαδή κυβερνήσεις που θα διέθεταν τη δεδηλωμένη εμπιστοσύνη της Βουλής. Ωστόσο, μόλις το 1881 ο Χαρίλαος Τρικούπης, κορυφαία πολιτική προσωπικότητα του 19^{ου} αιώνα και κύριος εκφραστής της συγκεκριμένης κατάκτησης, κατόρθωσε να εξασφαλίσει την πλειοψηφία για το νεωτερικό του κόμμα. Τα επόμενα χρόνια εναλλάσσονται στον πολιτικό στίβο ο Τρικούπης με τον Δηλιγιάννη, που αποτελεί και τον κυριότερο αντίπαλό του. Όνειρο του Τρικούπη ήταν να μετατρέψει την Ελλάδα σε ένα σύγχρονο ευρωπαϊκό κράτος, ενώ ο Δηλιγιάννης ήταν περισσότερο συντηρητικός (Clogg, 1995).

Το 1875 επαναστατούν οι κάτοικοι της Ερζεγοβίνης εναντίον των Τούρκων. Έπειτα, συμμετέχει η Βοσνία και η Βουλγαρία και η Ρωσία κηρύσσει πόλεμο υπέρ των σλαβικών λαών. Η Ελλάδα έλαβε μέρος, πιεζόμενη από την κοινή γνώμη, με καθυστέρηση. Λίγο αργότερα με τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου ευνοούνται τα σλαβικά κράτη, δημιουργήθηκε η ηγεμονία της Βουλγαρίας, όμως η Ελλάδα καταδικάστηκε σε μαρασμό. Αυστροουγγαρία και Αγγλία αντέδρασαν στη Συνθήκη και τελικά αναθεωρείται με το Συνέδριο του Βερολίνου, 1 Ιουνίου 1878, όπου μια μικρή αντιπροσωπεία εξέθεσε το ελληνικό ζήτημα και αφότου πέρασαν τρία χρόνια, το 1881 παραχωρείται στην Ελλάδα η Θεσσαλία και μικρό μέρος της Ηπείρου, κυρίως η Άρτα (η δεύτερη επέκταση των συνόρων). Εν τω μεταξύ, η Αγγλία πήρε με μυστικό πρωτόκολλο την Κύπρο, για τις υπηρεσίες που προσέφερε στην Τουρκία (Βακαλόπουλος, 2002)

Μετά το συνέδριο του Βερολίνου σημειώνονται εντάσεις στην περιοχή των Βαλκανίων μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων, ενώ στη Μακεδονία εντείνεται η προπαγάνδα των Βουλγάρων. Αναβρασμός επικρατεί και στην Κρήτη και οι Κρητικοί κηρύσσουν την ένωση με την Ελλάδα. Η ελληνική κυβέρνηση οικονομικά καχεκτική, στρατιωτικά ανίσχυρη, πολιτικά απομονωμένη δεν ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει τον πολυάριθμο και καλά εκπαιδευμένο τουρκικό στρατό τόσο στην Κρήτη όσο και στη Θεσσαλία και Ήπειρο. Η ήττα του 1897 ήταν καταστροφική για την Ελλάδα σε όλα τα επίπεδα. Πλήρωσε πολεμικές αποζημιώσεις και αναγκάστηκε να δεχτεί Διεθνή Οικονομικό Έλεγχο.

Από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα το ελληνικό στοιχείο της Μακεδονίας βρίσκεται σε διαρκή ένταση με το βουλγαρικό, διεκδικώντας μερίδιο από ενδεχόμενη διάλυση της οθωμανικής αυτοκρατορίας. Τελικά το 1904 ξεσπά ο Μακεδονικός Αγώνας, ένας αγώνας ιδιαίτερα σκληρός που έλαβε τέλος το 1908, όταν επικράτησαν οι Νεότουρκοι. Ο χαρακτήρας των Νεότουρκων στην πραγματικότητα ήταν εθνικιστικός κι όχι φιλελεύθερος κι επιθυμούσαν να επικρατήσουν στις άλλες εθνότητες (Βακαλόπουλος, 2002)

Ακολουθεί το κίνημα στο Γουδί το 1909. Πρόκειται για μια ένοπλη επανάσταση από ομάδα αξιωματικών και κύρια αιτήματα την απομάκρυνση των πριγκίπων και τη γενικότερη αναδιοργάνωση του τόπου. Το κίνημα επικράτησε και κάλεσε τον Ελευθέριο Βενιζέλο ως πολιτικό σύμβουλο.

Τον Οκτώβριο του 1912 οι βαλκανικοί λαοί κηρύσσουν τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας πετυχαίνοντας αρκετές νίκες. Ο α΄ βαλκανικός πόλεμος έληξε με τη Συνθήκη του Λονδίνου, τον Μάιο του 1913 (Clogg, 1995). Πολύ σύντομα ξεσπά και ο β΄ βαλκανικός πόλεμος μεταξύ των βαλκανικών συμμάχων που στρέφονται εναντίον της Βουλγαρίας. Ο πόλεμος λήγει με τη Συνθήκη του Βουκουρεστίου, η οποία έδωσε στην Ελλάδα τη δυτική Μακεδονία (Βακαλόπουλος, 2002).

1914 και η Ευρώπη συμμετέχει στη μεγαλύτερη ως τότε παράλογη πολεμική περιπέτεια, στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ή αλλιώς Μεγάλο Πόλεμο, όπως τον ονόμασαν πολλοί σύγχρονοι. Η κυριότερη αιτία υπήρξε η διαμάχη των ευρωπαϊκών κρατών για την επέκταση των ζωνών επιρροής τους. Οι δύο αντιμέτωποι συνασπισμοί ήταν η Τριπλή Συμμαχία (Γερμανία, Αυστροουγγαρία, Ιταλία) και η Τριπλή Συνεννόηση (Αγγλία, Γαλλία, Ρωσία). Η αφορμή δόθηκε, όταν δολοφονήθηκε στο Σεράγεβο ο Αρχιδούκας Φραγκίσκος Φερδινάνδος, διάδοχος του αυστριακού θρόνου. Η Ελλάδα εξέρχεται στον πόλεμο τον Ιούνιο του 1917 και ο πόλεμος λήγει το 1918 με τη νίκη των συμμάχων και τη Διάσκεψη της Ειρήνης που συνήλθε στο Παρίσι και με τις Συνθήκες του Νεϊγύ και των Σεβρών. Η Ελλάδα ήρθε πιο κοντά στους μεγαλοϊδεατικούς της στόχους. Κατά τη διάρκεια του πολέμου σημειώνεται ρήξη ανάμεσα στον Βενιζέλο και τον βασιλιά για τη στάση που θα τηρούσε η Ελλάδα, γεγονός που οδήγησε στον εθνικό διχασμό που σημάδεψε την πολιτική ζωή της χώρας για πολλά χρόνια (Κολιόπουλος, Σβολόπουλος, Χατζηβασιλείου, Νημάς, & Σχολινάκη-Χελιώτη, 2002).

Λίγο αργότερα, το 1921 – 1922, η μεγαλύτερη στρατιωτική επιχείρηση που διεξήχθη στη Μικρά Ασία απέτυχε σηματοδοτώντας και το τέλος της ελληνικής παρουσίας στην περιοχή. Ο επίλογος της τύχης των Ελλήνων της Μικράς Ασίας σφραγίζεται με τη Συνθήκη της Λοζάνης, στις 30 Ιανουαρίου 1923 ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία που προέβλεπε την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών ανάμεσα στις δύο χώρες (Βερέμης & Κολιόπουλος, 2006).

Ακολουθεί περίοδος πολιτικής αστάθειας. Ωστόσο, κατά την περίοδο του Μεσοπολέμου η Ελλάδα εισέρχεται στη φάση της καπιταλιστικής ανάπτυξης, καθώς η άφιξη των προσφύγων τόνωσε τη βιομηχανική ανάπτυξη. Την έκρυθμη κατάσταση εκμεταλλεύτηκε ο Θεόδωρος Πάγκαλος και επέβαλε δικτατορία το 1925, του οποίου η εξωτερική πολιτική χαρακτηρίζεται από παταγώδη αποτυχία, αφού παραχωρήθηκε στη Γιουγκοσλαβία συγκυριαρχία στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης αλλά και σε ολόκληρη την κοιλάδα του Αξιού. Ο Θεόδωρος Πάγκαλος ανατρέπεται με κίνημα από τον Γεώργιο Κονδύλη, προκηρύσσονται εκλογές και για πρώτη φορά κερδίζει έδρες το Κομμουνιστικό Κόμμα.

Ιδιαίτερο γεγονός της εποχής αποτελεί η επιβολή δικτατορίας στις 4 Αυγούστου 1936 από τον γερμανόφιλο Ιωάννη Μεταξά με την υποστήριξη της Αγγλίας και τη συμφωνία του βασιλιά. Η δικτατορία του ανακόπτει την πολιτική εξέλιξη της Ελλάδας και την οδηγεί στα διοικητικά συστήματα των ολοκληρωτικών κρατών της Ευρώπης.

Η Κοινωνία των Εθνών, η οποία είχε συσταθεί μετά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου με σκοπό τη συνεργασία ανάμεσα στα έθνη και τη διασφάλιση της ειρήνης και της ασφάλειας, δεν κατόρθωσε να ανταπεξέλθει στο ρόλο της. Τον Σεπτέμβριο του 1939 ξεσπά ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, ο οποίος διήρκησε μέχρι τον Ιούνιο του 1941. Οι ελληνικές δυνάμεις αντιμετωπίζουν την επίθεση της Ιταλίας στις 28 Οκτωβρίου 1940 και οι Έλληνες στρατιώτες υποδεικνύουν ιδιαίτερο ηρωισμό. Ένας πόλεμος που κατέστρεψε ολόκληρη την Ευρώπη και η μόνη που βγήκε ενισχυμένη ήταν η Αμερική, η οποία δήλωσε πρόθυμη να βοηθήσει οικονομικά τη διαλυμένη Ευρώπη (Δόγμα Τρούμαν). Η πρόθεση όμως, αυτή γέννησε την αντίδραση της Ρωσίας (Δόγμα Ζντάνωφ). Ο κόσμος χωρίστηκε σε δύο στρατόπεδα και βάδισε σε νέα σύρραξη (Ψυχρός Πόλεμος).

Λίγο αργότερα η Ελλάδα βρίσκεται κάτω από την κατοχή του Άξονα και διαμελίζεται ανάμεσα στη Γερμανία, τη Βουλγαρία και την Ιταλία. Οι Γερμανοί εγκαταλείπουν την Αθήνα μόλις στις 12 Οκτωβρίου 1944. Όμως, για την Ελλάδα ξεκινά πάλι μια νέα περίοδος εθνικής κρίσης. Τώρα ξεκινά εμφύλια διαμάχη 1946 – 1949, που αποτέλεσε την πρώτη φάση της ένοπλης αντιπαράθεσης του Ψυχρού Πολέμου. Αντίπαλες παρατάξεις αποτέλεσαν οι φιλοδυτικές δυνάμεις του Κέντρου (κόμμα φιλελευθέρων) και της Δεξιάς (λαϊκό κόμμα), με ένοπλη δύναμη τον Εθνικό Στρατό και από την άλλη οι δυνάμεις του Κομμουνιστικού Κόμματος με ένοπλη δύναμη τον Δημοκρατικό Στρατό Ελλάδας (ΔΣΕ). Ο πόλεμος τελείωσε με νίκη των φιλοδυτικών δυνάμεων και με ανυπολόγιστες επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία. Βαριές απώλειες σε έμπυχο δυναμικό και υλικές απώλειες αλλά και το χειρότερο ήταν το ιδεολογικό και πολιτικό χάσμα.

Το επόμενο διάστημα 1949 ως το 1967 τα τραύματα του Εμφυλίου Πολέμου είναι έντονα στην πολιτική ζωή της χώρας. Η μία κυβέρνηση διαδέχεται την άλλη με αποκορύφωμα τη στρατιωτική δικτατορία που επιβάλλεται στις 21 Απριλίου 1967, επιφέροντας ανεπανόρθωτα δεινά με σημαντικότερο το διαμελισμό της Κύπρου. Η Δημοκρατία τελικά αποκαθίσταται στις 24 Ιουλίου του 1974 με πρώτο μέλημα της μεταδικτατορικής πολιτικής ηγεσίας την παγίωση της Δημοκρατίας, όπου διενεργήθηκε δημοψήφισμα στις 8 Δεκεμβρίου 1974 και εγκαθιδρύθηκε Προεδρική Δημοκρατία. Πρώτος Πρόεδρος της Β΄ Ελληνικής Δημοκρατίας εκλέχτηκε ο Κωνσταντίνος Τσάτσος.

Η εξωτερική πολιτική σημαδεύεται από την υπογραφή στην Αθήνα της επίσημης πράξης της οργανικής εισόδου της χώρας στην ΕΟΚ που έγινε στις 28 Μαΐου 1979 και στις 1 Ιανουαρίου 1981 η Ελλάδα αναγνωρίζεται ισότιμο μέλος της κοινότητας, καθώς επίσης την ίδια χρονιά εντάσσεται στο ΝΑΤΟ (Κολιόπουλος, Σβολόπουλος, Χατζηβασιλείου, Νημάς, & Σχολινάκη-Χελιώτη, 2011)

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

Προέλευση ονομάτων «Βέροιας», «Μακεδονίας», «Ημαθίας»

Η Βέροια είναι πρωτεύουσα του νομού Ημαθίας και πόλη της Μακεδονίας. Είναι χτισμένη αμφιθεατρικά στους βορειοανατολικούς πρόποδες του Βερμίου σε υψόμετρο 130 μέτρων (Παπυρος, τόμος 14^{ος}, 1984:122-123). «Βέροια. Κόρη του μυθικού βασιλιά της Μακεδονίας Βέρη, αδερφή της Μιέζη (Μιέζα, αρχαία πόλη της Μακεδονίας στα χαμηλότερα άνδηρα του Βερμίου, νότια της Νάουσας, μεταξύ του Κοπανού, των Λευκαδίων και της Νάουσας) και του Όλγανου, επώνυμη της μακεδονικής πόλης της Βέροιας» (ΥΔΡΙΑ, τ. 14^{ος}, 1980: 130)

Πρώτος ο ιστορικός Θουκυδίδης μνημονεύει το όνομα της Βέροιας το 432 π.Χ., όταν εξιστορεί την εκστρατεία των Αθηναίων στη Χαλκιδική με σκοπό να υποτάξουν το Μακεδόνα βασιλιά Περδίκκα Β΄ (455 – 419 π.Χ.). Τότε λοιπόν, οι Αθηναίοι πέρασαν από τη Βέροια και στόχευαν να την κατακτήσουν, καθώς αποτελούσε σπουδαίο στρατηγικό και οικονομικό κέντρο που έλεγχε την Κεντρική Μακεδονία και τη Χαλκιδική, χωρίς τελικά να το κατορθώσουν. Μία επιπλέον πληροφορία, έρχονται να προσθέσουν τα ευρήματα των ανασκαφών στο νεολιθικό οικισμό της Νέας Νικομήδειας – 10 χιλιόμετρα βορειοανατολικά της Βέροιας – τα οποία έφεραν στο φως η ομάδα του Άγγλου αρχαιολόγου R. Rodden στις αρχές του 1960. Αυτά αποκαλύπτουν ότι ήδη από το 7000 π.Χ. υπήρχε οργανωμένη ζωή στην ευρύτερη περιοχή.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας η πόλη της Βέροιας σημειωνόταν σε χάρτες και καρτ – ποστάλ της εποχής ως Καρα – Φέριε ή Καραφέρια ή Καρά Φερέ, όνομα δανεισμένο από τη βασιλοπούλα AnaFerye (Μητέρα Βέροια) που έχτισε τη Βέροια ή από τον Τούρκο πολεμιστή Καρά Φεριέ που κυριεύσε το κάστρο της Βέροιας, σύμφωνα με τον Τούρκο περιηγητή Εβλιγιά Τσελεμπί, ο οποίος το 1668

επισκέφθηκε τη Βέροια. Το «Καραφέρια» δήλωνε την ύπαρξη των αστείρευτων νερών και των ατελείωτων βροχοπτώσεων στην πόλη, και το πρώτο συνθετικό «καρά» που στην τουρκική αποδιδόταν η έννοια του μαύρου, και κατ' επέκταση της μαύρης, σκοτεινής Βέροιας σε αντιδιαστολή με τα άφθονα νερά της.

Όσον αφορά το όνομα της Μακεδονίας, αυτό μνημονεύεται ήδη από τον ιστορικό Ηρόδοτο (485 – 421 / 415 π. Χ), ο οποίος εξιστορεί την κάθοδο του Ξέρξη την Άνοιξη του 480 π. Χ. Περιγράφει την άφιξή του στη Θέρμη και αναφέρεται στη «Μακεδονία» και τη «Βοττιαίδα» του ημαθιώτικου και θεσσαλονικιώτικου κάμπου με σύνορα τους ποταμούς Λουδία και Αλιάκμονα (Κολτσίδας, τ. α', 2012). Η σαφής και ακριβής περιγραφή του τοπίου (VIII 127) από τον αρχαίο ιστορικό του 5^{ου} αιώνα δεν αφήνει περιθώρια να αμφισβητήσουμε τη θέση, όπου κατοικούσαν οι αρχαίοι Μακεδόνες, νότια του Αλιάκμονα. Ακόμα, ο Θουκυδίδης, όταν περιγράφει τη συμμετοχή των Μακεδόνων στις επιχειρήσεις του Πελοποννησιακού Πολέμου (2.99, 2), «περιγράφει αναλυτικότερα τη διευρυμένη Μακεδονία του τέλους του 5^{ου} αι π.Χ. στην οποία εντάσσει όχι μόνο την κάτω ή παρά θάλασσαν Μακεδονία, στην οποία περιλαμβάνονταν ήδη από παλαιότερα χρόνια η Πιερία, η Βοττιαία, η Αλμωπία και η Εορδαία, αλλά και τα βασίλεια των Λυγκηστών, των Ελιμιωτών και άλλων ορεινών εθνών» (Σαατσόγλου – Παλιαδέλη, 2004: 71 - 72)

Το όνομα «Ημαθία» εμφανίζεται πρώτη φορά στον Όμηρο ως «Ερατεινή Ημαθία», δηλαδή τερπνή, γοητευτική, αξιαγάπητη Ημαθία (Κολτσίδας, τ. α', 2012) και ετυμολογικά προέρχεται από την ομηρική λέξη «άμαθος» - «τύπος του άμμος» που σημαίνει άμμος της πεδιάδας, αμμώδες έδαφος, χώμα, κατ' αντίθεση προς την άμμο της θάλασσας (ψάμμος, ψάμμαθος)» (LiddelHenryG. και Scott Robert , I (A – Δ): 124). Έπειτα, το όνομα «Ημαθία» χρησιμοποιήθηκε το 1928 για να δηλώσει και να οριοθετήσει το συγκεκριμένο νομό της Κεντρικής Μακεδονίας, ο οποίος γειτνιάζει με τους νομούς Πιερίας, Κοζάνης, Πέλλας, Θεσσαλονίκης, καθώς και με τον Θερμαϊκό Κόλπο. Τον διασχίζουν τα ποτάμια Αλιάκμονας, Λουδίας, Αραπίτσα, Κουτίχα και Τριπόταμος και διαθέτει δύο ορεινά τμήματα, βόρεια του Βερμίου όρους και νότια των Πιερίων (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Το 1946 ιδρύθηκε ο Νομός Ημαθίας και η πόλη της Βέροιας ορίστηκε έδρα του που ως τότε αποτελούσε τμήμα του Νομού Θεσσαλονίκης. Στη συνέχεια, ο Νομός Ημαθίας μετά την εφαρμογή του Νόμου Καλλικράτης περιλαμβάνει το Δήμο Βέροιας, Νάουσας και Αλεξάνδρειας και εντάσσεται στη Διοικητική Περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Ο πληθυσμός της Βέροιας

Ο Ηρόδοτος και ο Στράβωνας στα «Γεωγραφικά» του αναφέρουν πως οι πρώτοι κάτοικοι της Βέροιας υπήρξαν οι Φρύγες κατά τον 5^ο αιώνα π.Χ. Η πόλη αποτελούσε αναπόσπαστο τμήμα της όλης Ελλάδας κατά την ιστορική εποχή και κατά τους μυθικούς χρόνους. Αργότερα, την πόλη κατέκτησαν οι Μακεδόνες Βασιλείς μέχρι και το 168 π.Χ., οπότε την κατέλαβαν οι Ρωμαίοι. Έπειτα, μετά την κατάλυση του Φραγκικού Κράτους της Θεσσαλονίκης από τον Δεσπότη του Δυτικού Ελληνικού Κράτους, Θεόδωρου Κομνηνού, παραδόθηκε στους Βυζαντινούς και στη συνέχεια, το 1436 καταλήφθηκε από τους Τούρκους (Χριστοδούλου, 1960)

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, γενικά ο πληθυσμός της Βέροιας αποτελούνταν από Τούρκους που ήταν και οι πολυπληθέστεροι, ακολουθούσαν οι Έλληνες, οι Κουτσόβλαχοι και ένα μικρό ποσοστό Εβραίων. Σύμφωνα με τον Φ. Πουκεβίλ (Rouqueville), το 1820 η πόλη της Βέροιας διέθετε μόλις 2.500 κατοίκους. Ο πληθυσμός της είχε μειωθεί σημαντικά, διότι πολλοί ήταν οι κάτοικοί της που είχαν μεταναστεύσει νωρίτερα στη Μ. Ασία (Κολτσίδα, τ.α', 2012)

Οι Μουσουλμάνοι που κατοικούσαν στην πόλη της Βέροιας είναι γνωστοί με το όνομα «αγιάν». Διέθεταν κύρος, επιρροή, οικονομικό και οπλικό πλούτο και όλη αυτή η δύναμή τους προερχόταν από την ανάμειξή τους στο σύστημα εκμίσθωσης των φόρων, έλεγχαν τη γη, αλλά και όλες τις χρηματοπιστωτικές διαδικασίες. Πολύ δύσκολα θα μπορούσε κάποιος να χαρακτηρίσει τις σχέσεις Χριστιανών –

Μουσουλμάνων ομαλές ή όχι. Κι αυτό γιατί οι σωζόμενες μαρτυρίες από εκείνη την εποχή αφορούν και περιορίζονται κυρίως σε δικαστικά έγγραφα, αιτήσεις υπηκόων προς τις αρχές και απουσιάζουν κείμενα που περιγράφουν τη ρουτίνα της καθημερινότητας. Άλλωστε, «η διατύπωση μιας κρίσης για τις σχέσεις χριστιανών – μουσουλμάνων στη Βέροια με απόλυτο τρόπο παραβλέπει το γεγονός ότι οι κοινωνικές, πολιτικές, οικονομικές και διακοινοτικές σχέσεις οποιουδήποτε συνόλου μπορούν να αντιμετωπίζονται με όρους άσπρου – μαύρου» (Αναστασόπουλος, 2003)

Οι Εβραίοι της Βέροιας κατάγονται από περιοχές της Ισπανίας και της Πορτογαλίας. Αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους, όταν στα 1492 εκδηλώθηκαν εις βάρος τους θρησκευτικές διώξεις από τους Ίβηρες βασιλιάδες. Ζούσαν απομονωμένοι στη δική τους εβραϊκή συνοικία, αποκομμένοι από την κοινωνική ζωή της πόλης, διατηρώντας τα δικά τους ήθη, έθιμα, παραδόσεις. Διακρίνονταν για την εξυπνάδα τους, την εργατικότητά τους και διέπρεψαν στο εμπόριο και τις επιχειρήσεις. Κατά τη διάρκεια του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, οι περισσότεροι απ΄ αυτούς οδηγήθηκαν στη Γερμανία όπου και βρήκαν φριχτό θάνατο από τους Γερμανούς. Σήμερα, ελάχιστες είναι οι οικογένειες που έχουν απομείνει με εβραϊκή καταγωγή.

Οι Βλάχοι προέρχονται από τα Βλαχοχώρια της Πίνδου. Όταν η εξουσία του Αλή πασά των Ιωαννίνων έγινε δεσποτική, περίπου το 1819, η πόλη της Βέροιας έγινε χώρος υποδοχής για τους Ελληνόβλαχους αυτούς πληθυσμούς (Κολτσίδα, τ. β΄, 2012). Οι πληθυσμοί αυτοί δεν ασχολήθηκαν αποκλειστικά και μόνο με την κτηνοτροφία αλλά δραστηριοποιήθηκαν εξίσου επιτυχημένα στο εμπόριο, τη βιομηχανία, τις τέχνες και τις επιστήμες και στα επαγγέλματα της τυροκομίας, υφαντικής, αρχυροχρυσοχοΐας και κατεργασίας δερμάτων (Κουκούδης, 2008)

Έπειτα, μετά τη συνθήκη της Ανδριανούπολης το 1829, στη Βέροια εγκαταστάθηκαν και πολλοί Τούρκοι πρόσφυγες από την απελευθερωμένη Ελλάδα, ενώ κατά την απελευθέρωσή της το 1912, αριθμούσε 12.000 κατοίκους, από τους οποίους οι 6.000 ήταν Έλληνες. Σύμφωνα μάλιστα με τον Βεροιώτη πολιτικό και

υπουργό Ιωάννη Παπαδάκη – Στάικο, η Βέροια όταν απελευθερώθηκε, ήταν μία τουρκική πολίχνη. Η περιοχή θύμιζε μια πραγματική ζούγκλα. Ήταν ένας απέραντος βάλτος, αραιοκατοικημένος και καταστραμμένος, εξαιτίας των πλημμυρών του Αλιάκμονα, του Τριπόταμου, της Αραπίτσας και της λίμνης των Γιαννιτσών. Φτώχεια και κακομοιριά, όπου δέσποζαν τα σμήνη των κουνουπιών, η ενδημούσα ελονοσία, οι δουλοπάροικοι, τα λασπόσπιτα, οι λασπόδρομοι. Η εικόνα αυτή όμως, άρχισε να αλλάζει θεαματικά τα χρόνια που ακολούθησαν. Οι μόλις 6.000 Έλληνες κάτοικοί της άρχισαν να πληθαίνουν και η οικονομία της περιοχής να αποκτά δύναμη που προερχόταν από την καλλιέργεια των εύφορων εκτάσεων του ημαθιώτικου κάμπου και στη συνέχεια από τη βιομηχανική επεξεργασία των οπωροκηπευτικών προϊόντων της.

Η Βέροια αποτέλεσε πόλη υποδοχής των προσφύγων σε όλη την περίοδο των πολιτικών, στρατιωτικών και κοινωνικών ανακατατάξεων από το 1922 ως και το 1939. Οι πρόσφυγες προέρχονταν από τον Καύκασο, τον Πόντο, τη Θράκη και βέβαια τη Μικρά Ασία αναζητώντας σωτηρία. Μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή το 1922, ο πληθυσμός της ενισχύεται με 2.238 πρόσφυγες από τον Πόντο και τη Μικρά Ασία. Περίπου το 1930, η Βέροια διέθετε 15.000 κατοίκους και αποτελούσε ένα από τα κυριότερα βιομηχανικά κέντρα της Μακεδονίας (Κολτσίδα, τ. α', 2012). Να σημειωθεί ακόμη ότι πριν από το 1939 – το Β' Παγκόσμιο Πόλεμο – στη Βέροια ζούσαν περίπου 4.500 Εβραίοι, οι οποίοι αποτελούσαν ισχυρή οικονομική δύναμη της πόλης. Σύμφωνα με απογραφή του 1969 κυρίαρχο στοιχείο της σύνθεσης του πληθυσμού ήταν το προσφυγικό, Πόντιοι και Μικρασιάτες, ακολουθούσαν οι ντόπιοι και οι Βλάχοι, ενώ από τους Εβραίους είχαν απομείνει μόλις οκτώ οικογένειες (Τζαφερόπουλος, 1969)

Η αποκατάστασή τους αποτέλεσε ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει η κυβέρνηση της εποχής μετά την καταστροφική ήττα του ελληνικού στρατού στις όχθες του Σαγγάριου ποταμού. Τη συστηματική αποκατάστασή τους ανέλαβε η «Επιτροπή Περιθάλψεως και Εγκατάστασης των εν Μακεδονία προσφύγων», η οποία ιδρύθηκε στη Θεσσαλονίκη με βασιλικό διάταγμα και με πρόεδρο το συνεργάτη του Ελ. Βενιζέλου, Μιλτιάδη Νεγρεπόντη, στις 5

Ιουνίου του 1914. Η επιτροπή αυτή αποτέλεσε το αρχικό βήμα της μετέπειτα «Επιτροπής Αποκατάστασης Προσφύγων» (ΕΑΠ), η οποία τέθηκε σε λειτουργία από τον Σεπτέμβριο του 1923 ως και την 31^η Δεκεμβρίου 1930 (Ξυνάδας & Παπαγεωργίου, 2013). Οι πρόσφυγες τοποθετούνταν πολλές φορές ακόμα και σε σπίτια Τούρκων με τους οποίους και συγκατοικούσαν μέχρι και το 1924, όπου η Συνθήκη της Λωζάνης νωρίτερα το 1923 είχε επιβάλλει την υποχρεωτική ανταλλαγή των πληθυσμών. Επίσης, τοποθετήθηκαν σε μεγάλους καταυλισμούς, αυλές σχολείων, εκκλησιών, μεγάλα οικήματα. Το 1930, μετά την υπογραφή της Ελληνοτουρκικής Συνθήκης Φιλίας, Ουδετερότητας και Διαιτησίας την εποχή του Βενιζέλου (Παπαδόπουλος, 2017) έγινε διανομή εκτάσεων – χωραφιών περιφερειακά της πόλης, καθώς πλέον οι προσφυγικές εγκαταστάσεις χαρακτηρίστηκαν ως «Μόνιμες» και τους παραχωρήθηκαν και δάνεια για την αποπληρωμή σπιτιών και καταστημάτων, χάνοντας πια κάθε ελπίδα επιστροφής στις πατρογονικές εστίες τους.

Οι σχέσεις των προσφύγων με τους γηγενείς δε χαρακτηρίστηκαν από ιδιαίτερη ηρεμία, καθώς και οι Βεροιώτες την τελευταία δεκαετία είχαν ζήσει έντονες οικονομικές και ψυχολογικές συνέπειες, εξαιτίας των αλλεπάλληλων πολεμικών συγκρούσεων. Επιπλέον, οι νεοφερμένοι ερχόντουσαν σαν εισβολείς διεκδικώντας τα κεκτημένα των γηγενών, σπίτια, κτήρια, οικόπεδα (Ξυνάδας & Παπαγεωργίου, 2013). Η εισροή των προσφύγων μπορεί να βρήκε απροετοίμαστη τη γη της Βέροιας, όμως το κέρδος ήταν τεράστιο, καθώς επιτεύχθηκε κοινωνική ανόρθωση, αφού εξασφαλίστηκε η ομοιογένεια του πληθυσμού της πόλης (*Ημαθία: αιώνια γη Μακεδόνων*, 1992)

Εισροή μεταναστών όμως, σημειώθηκε στη Βέροια και μετά το 1990, ύστερα από την κατάρρευση του σοσιαλισμού και τη διάλυση της Σοβιετικής Ένωσης. Οι Ελληνοπόντιοι μετανάστες προέρχονταν από τις Ανατολικές χώρες, Γεωργία, Ουκρανία, Ρωσία, Αρζεμπαϊτζάν. Τόπος υποδοχής μεταναστών υπήρξε και για πληθυσμούς προερχόμενους από την Αλβανία, Βουλγαρία, Ρουμανία, Πακιστάν, Ιράν, Ιράκ, Κίνα. Οι πληθυσμοί των περιοχών αυτών αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τη γενέτειρά τους, εξαιτίας των νέων οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών.

Το 1980, σύμφωνα με την απογραφή του έτους, η πόλη της Βέροιας είχε πληθυσμό 42.000 κατοίκους και το 2001 είχε 47.000 κατοίκους, ενώ το 2011 ο πληθυσμός της παρουσίασε μείωση και διέθετε 43.394 κατοίκους (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Περίοδος Τουρκοκρατίας

Κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας (1448 – 1912) η καθημερινότητα των Βεροιωτών ήταν σκληρή κι επώδυνη, άδικη, ταπεινωτική και μεροληπτική. Κάθε τους δραστηριότητα, επαγγελματική, κοινωνική, προσωπική ελεγχόταν από τις τουρκικές αρχές και συγκεκριμένα του Μουλά – Mollah, του Γιαννιτσή αγά και του Μουφτή. Η οικονομική αφαίμαξη των κατοίκων εκ μέρους της τουρκικής διοίκησης, το παιδομάζωμα, προκειμένου να συγκροτηθούν τα γενιτσαρικά τάγματα, οι περιορισμοί των θρησκευτικών δραστηριοτήτων, οι έλεγχοι των κοινωνικών σχέσεων και οι καταπατήσεις των περιουσιών ήταν σύνηθη φαινόμενα. Στις αντιπαραθέσεις με τους Τούρκους πάντοτε οι αποφάσεις στρέφονταν κατά των Βεροιωτών με αποτέλεσμα να δημιουργείται κλίμα απελπισίας και απογοήτευσης.

Οι κλέφτες και στη συνέχεια οι αρματολοί ήταν αυτοί που ανέπτυξαν αντιστασιακό αγώνα κατά των Τούρκων. Αρχικά, οι κλέφτες αποτελούσαν τα επαναστατικά σώματα που υπερασπίζονταν τα ελληνικά εθνικά συμφέροντα και στρέφονταν εναντίον των τουρκικών ομάδων και έπειτα οι αρματολοί, σώματα πιο συστηματικά οργανωμένα.

Όταν ξέσπασε η επανάσταση του 1821 για την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, η ευρύτερη περιοχή της Βέροιας δεν είχε την ίδια τύχη με άλλες που τελικά κατάφεραν και απελευθερώθηκαν. Στην περιοχή είχε σταλεί απεσταλμένος του Δημητρίου Υψηλάντη, ο Γρηγόριος Σάλας, προκειμένου να συντονίσει τους τοπικούς

οπληρχηγούς. Ωστόσο, οι ενέργειές τους έγιναν αντιληπτές από τον πασά της Κασσάνδρας, Μεχμέτ Εμίν και ναυάγησαν.

Στη διάρκεια των επόμενων χρόνων σημειώθηκαν επαναστατικές εξεγέρσεις, εθνικιστικές διεκδικήσεις, βιαιοπραγίες, ωμότητες, δολοφονίες αθώων πολιτών. Ιδιαίτερο παράδειγμα αποτελεί η μανιώδης καταδίωξη των Χριστιανών Βεροιωτών το 1833 από τον καϊμακάρη Ιζέτ μπέη (Κολτσίδα, τ. α', 2012). Επιπλέον, τα προπαγανδιστικά κινήματα εντάθηκαν τα χρόνια αυτά, καθώς η ρουμανική προπαγάνδα εποφθαλμιούσε εθνικά εδάφη, εκμεταλλευόμενη τη συγγένεια της λατινογενούς γλώσσας του ελληνοβλαχικού στοιχείου της περιοχής. Η ρουμανική προπαγάνδα εντάθηκε και διογκώθηκε, όταν το 1860 ιδρύθηκε το Μακεδονικό – Ρουμανικό Κομιτάτο που στόχος του αποτελούσε η ίδρυση σχολείων, εκκλησιών, φορείς ρουμανικής παιδείας και μέσα διάδοσης της ρουμανικής γλώσσας. Ολη αυτή η δραστηριότητα χρηματοδοτούνταν από την κυβέρνηση της Ρουμανίας και απέβλεπε στην εξαγορά των συνειδήσεων των Βλάχων (Σταματιάδου, 2012). Ίδιες βλέψεις είχε και η βουλγαρική προπαγάνδα, η οποία οραματιζόταν ελληνικά εδάφη της Μακεδονίας και μάλιστα είχε στο πλευρό της και την τουρκική διοίκηση από το 1898.

Μακεδονικός Αγώνας (1904 – 1908)

Κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα, οι Βεροιώτες αγωνιστές συσπειρώθηκαν και επέδειξαν δυναμική παρουσία, προκειμένου να διασωθεί η ελληνικότητα της πόλης από τη σλαβική και βουλγαρική επιβολή που αξίωναν εθνικά δικαιώματα στην περιοχή της Μακεδονίας, που αποτελούσε τμήμα της υπό διάλυσης οθωμανικής αυτοκρατορίας. Εδώ ήταν εγκατεστημένο το Ελληνικό Κομιτάτο, το οποίο σχεδίαζε και διηύθυνε τις επαναστατικές ενέργειες του Αγώνα. Ιδιαίτερη μνεία αξίζει να γίνει των καπετάνιων Βασιλείου Σταυρόπουλου (Κόρακας), Στέργιου Κουκουτέγου (Μπομπότας) που ηγήθηκαν τα αγωνιστικά κινήματα αλλά και πολλοί άλλοι Βεροιώτες, όπως οι Αντωνιάδης Ν., Βελτσίδης Εμμ., Γούναρης Β., Ζάχος Εμμ.

έθεταν σε κίνδυνο όχι μόνο τη δική τους ζωή αλλά και των οικείων τους και προσέφεραν τις υπηρεσίες τους στο Ελληνικό Προξενείο της Θεσσαλονίκης (πρόξενος Λάμπρος Κορομηλάς) (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Στον Μακεδονικό Αγώνα η συμμετοχή των Βεροιωτών υπήρξε καθολική και γενναία. Συμμετείχαν άντρες, γυναίκες, ακόμα και μικρά παιδιά, όπως ο Καρατζιόγλου Αναστάσιος, ο οποίος το 1904 ήταν μόλις 4 χρονών και είχε επωμιστεί το ρόλο του αγγελιοφόρου. Οι ντόπιοι φιλοξένησαν τους Έλληνες αντάρτες στα σπίτια τους, τα ονομαζόμενα «παραπόρτια» ή «απάνξεις», παρείχαν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, ενδύματα, μετέφεραν μηνύματα και καθοδηγούσαν τα αντάρτικα σώματα (Δημητριάδης, 2012).

Απελευθέρωση της Βέροιας - 12 Οκτωβρίου του 1912

16 Οκτωβρίου του 1912 η 2^η Μεραρχία του ελληνικού στρατού, αφού διέλυσε μικρή τουρκική δύναμη στην είσοδο της πόλης, εισήλθε υπό τον ήλαρχο Πέτρο Μάνο και τον λοχαγό Αντώνιο Βίγγο και απελευθέρωσε την πόλη της Βέροιας από τον τουρκικό ζυγό ύστερα από 464 χρόνια δουλείας (Κολτσίδα, τ. α', 2012). Εν τω μεταξύ νωρίτερα η κατάληψη της Κοζάνης στις 11 Οκτωβρίου είχε ενθαρρύνει ψυχολογικά τους Βεροιώτες και πλέον οι Οθωμανοί θέλησαν να συνθηκολογήσουν και να παραδώσουν την πόλη στον ελληνικό στρατό αναίμακτα. Ωστόσο, την Κυριακή 14 Οκτωβρίου του 1912, οι Οθωμανοί πολιτοφύλακες δεν κράτησαν τις υποσχέσεις τους και εξαπέλυσαν στους Βεροιώτες απειλές και βία. Όμως, η επέμβαση των ελληνικών δυνάμεων ήταν άμεση και αποτελεσματική. Ο τουρκικός στρατός παραδέχτηκε την υποχώρησή του και τη συντριβή των δυνάμεών του, ακόμα και ο ίδιος ο αρχηγός των τουρκικών δυνάμεων Χασάν Ταχσίν Πασάς. Αξιωματιώνουσα στις διαπραγματεύσεις υπήρξε η παρουσία του Μητροπολίτη Βέροιας Καλλίνικου (Ξυνάδας & Παπαγεωργίου, 2013)

Οι Βεροιώτες υποδέχτηκαν το νικηφόρο ελληνικό στρατό με ιδιαίτερη χαρά, ξεδιπλώνοντας ύστερα από χρόνια τις ελληνικές σημαίες που τόσα χρόνια έκρυβαν στα σεντούκια τους. Έπειτα από μέρες τη Βέροια επισκέφθηκε και ο διάδοχος Κωνσταντίνος και ο βασιλιάς Γεώργιος (Κολτσίδα, τ. α΄, 2012)

1914 και μετά

Στη διάρκεια του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, η Βέροια δεν αποτέλεσε μέρος των στρατιωτικών σχεδίων, όμως λειτούργησε ως βάση ανεφοδιασμού και προετοιμασίας των επιχειρήσεων των ελληνικών και συμμαχικών στρατευμάτων στην ευρύτερη περιοχή της Μακεδονίας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην περιοχή υπήρξε αντίστοιχο κίνημα μ΄ αυτό της Εθνικής Άμυνας του 1916 με το όνομα «Επαναστατικό Κίνημα». Διοικητής του ήταν ο ταγματάρχης πεζικού Κωνσταντίνος Μπαρτζιώκας. Κάτω από τον κίνδυνο της εγκατάστασης στην πόλη σερβικής διοίκησης υπό την έγκριση μάλιστα των Γάλλων, το «Επαναστατικό Κίνημα» ενισχύθηκε σημαντικά από τους Νικόλαο Αντωνιάδη (γιατρός), Λεωνίδα Βελτσίδα, Γεώργιο Βούρο (Μοίραρχος) (Κολτσίδα, τ. α΄, 2012).

Μικρασιατική Εκστρατεία 1922

Στη Μικρασιατική Εκστρατεία πολλοί ήταν οι Βεροιώτες που εντάχθηκαν και συμμετείχαν στις δυνάμεις των ελληνικών εκστρατευτικών σωμάτων. Σύμφωνα μάλιστα με μαρτυρία του Βεροιώτη Στέφανου Ζάχου, ο οποίος επιστρατεύθηκε στις 21 Οκτωβρίου του 1921, αναφέρει ότι πολυπληθής στρατιωτική ομάδα προωθήθηκε στη Σμύρνη μέσω Θεσσαλονίκης κι από εκεί στο ελληνικό προάστιο Κιόι – Τεπέ. Οι

Βεριούτες στρατιώτες εκπαιδεύτηκαν κι έπειτα συμμετείχαν στις πολεμικές επιχειρήσεις (Κολτσίδα, τ. α', 2012).

Β' Παγκόσμιος Πόλεμος – Κατοχή

Κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πόλεμου ο πληθυσμός της Βέροιας υπέφερε τα πάνδεινα. Αγωνιστές Βεριούτες συμμετείχαν στις επιχειρήσεις του αλβανικού μετώπου μετά την ιταλική εισβολή επιδεικνύοντας υπέρμετρη αυτοθυσία και ηρωισμό, καθώς πολλοί ήταν αυτοί που θυσιάστηκαν στον ευρύτερο χώρο της Μακεδονίας και της Ηπείρου. Η γερμανική εισβολή στη Βέροια πραγματοποιήθηκε στις 11 Απριλίου του 1941, όπου η γερμανική διοίκηση (Kommandatur) κατέλαβε και εγκαταστάθηκε στο Διδακτήριο του Γυμνασίου (το σημερινό Δημαρχείο).

Στην περίοδο της Κατοχής, η πόλη της Βέροιας ταλανίστηκε, όπως και ολόκληρη η Ελλάδα βέβαια, από κακουχίες, βιαιοπραγίες και πείνα (Κολτσίδα, τ. α', 2012). «Ήταν τόσο μεγάλη η έλλειψη των τροφίμων στη Βέροια που ακόμα και τον 'κίουσπέ', το κατάλοιπο του σουσαμιού που επέμενε μετά την παραγωγή του σισαμόλαδου στους σισαμόμυλους της πόλης, τον χρησιμοποιούσαν ως τροφή» (Αλεξιάδης, 1995:80). Η απελευθέρωση της πόλης από τα γερμανικά κατοχικά στρατεύματα έγινε στις 27 Οκτωβρίου του 1944, όταν πλήθος Βεριοιωτών υποδέχτηκαν τους στρατιώτες του 16^{ου} Συντάγματος και της Εθνικής Πολιτοφυλακής στην Πλατεία Ωρολογίου. Ωστόσο, η συνέχεια και πάλι οδυνηρή, αφού επακολούθησε η δίνη του εμφυλίου σπαραγμού (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Θρησκείες

Κυρίαρχη θρησκεία στην πόλη της Βέροιας είναι ο Χριστιανισμός, ο οποίος εδραιώθηκε στην πόλη και οδήγησε στον μαρασμό τον ειδωλολατρικό κόσμο, όταν το 56 – 59 μ.Χ. ο Απόστολος Παύλος ίδρυσε την πρώτη Εκκλησία με πρώτο Επίσκοπο τον Κάρπο. Μάλιστα ιδιαίτερο γνώρισμα της σημερινής πόλης είναι η ύπαρξη 35 βυζαντινών εκκλησιών με τις οποίες αποκτά χαρακτήρα βυζαντινής πόλης.

Κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας, ο μητροπολίτης της Βέροιας διέθετε διοικητικά, κοσμικά, εκπαιδευτικά καθήκοντα. Διόριζε τους ιερείς, επόπτευε τη λειτουργία των ναών, τη λειτουργία των σχολείων, είχε υπό την επιμέλειά του την έκδοση διαζυγίων, μηνύσεων. Αποτελούσε επίσης, παράγοντα και μαζί με την τοπική Εκκλησία διατελούσε κοινωνικό έργο προς όλους τους κατοίκους και ιδιαίτερα τους πάσχοντες και τους άπορους.

Να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της Τουρκοκρατίας ζούσαν στην πόλη της Βέροιας και αρκετοί μωαμεθανοί Τούρκοι, οι οποίοι είχαν θρησκευτικό ηγέτη τους τον Χότζα, δηλαδή τον Ιμάμη. Ο Χότζας διέθετε απόλυτη πνευματική και διοικητική εξουσία. Σήμερα στην πόλη της Βέροιας επιζούν αρκετά οθωμανικά μνημεία – τζαμιά. Το πιο αξιόλογο είναι το Τζαμί – Τέμενος του Μενδρεσέ, κατασκευασμένο τον 16^ο αιώνα. Ανήκει στην ιδιοκτησία της Μητρόπολης Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας και λειτουργεί ως χώρος διαλέξεων, που εγκαινιάστηκε για πρώτη φορά στις 3 Ιουνίου του 2009 στα πλαίσια των εορτασμών των ΙΕ΄ Παυλείων (Κολτσίδα, τ. α΄, 2012)

Γλώσσες

Οι κάτοικοι της Βέροιας μιλούν την κοινή νεοελληνική γλώσσα και κάποιοι απ' αυτούς έχουν εντάξει στη γλώσσα τους το βορειοελλαδίτικο ιδίωμα. Πρόκειται για μία γλωσσική ποικιλία που διαφοροποιείται από την εθνική γλώσσα στην προφορά, τη γραμματοσυντακτική δομή, το λεξιλόγιο, χωρίς βέβαια να σημαίνει αυτό πως υπάρχουν έντονες αποκλίσεις και πως ένας ομιλητής που δεν είναι γνώστης της διαλέκτου, θα δυσκολευτεί να την κατανοήσει (Μπαμπινιώτης, 1998)

Οι Έλληνες του Πόντου επίσης, και οι Κουτσόβλαχοι διατηρούν σε στενό οικογενειακό πλαίσιο τις δικές τους διαλέκτους, οι οποίες παραπέμπουν και στην ιδιαίτερη ταυτότητά τους. Η ποντιακή διάλεκτος πιστοποιεί το κοινό ιστορικό παρελθόν των ομιλούντων. Προέρχεται από την αρχαία ιωνική διάλεκτο της Δυτικής Μικράς Ασίας και περιέχει αρκετές τουρκικές, αραβικές και περσικές λέξεις, προσαρμοσμένες βέβαια στο κλιτικό σύστημα της ελληνικής (Κωνσταντινίδου Αρχοντούλα, «Η ποντιακή διάλεκτος ως στοιχείο της ταυτότητάς μας», <http://www.poe.org.gr/default.aspx>, 329 πρόσβαση στις 4/2/2018)

Η γλώσσα των Κουτσόβλαχων, η "Ελληνοβλαχική" προέρχεται από αμφίδρομη αφομοίωση της ελληνικής και λατινικής γλώσσας κατά τη διάρκεια της συνύπαρξης των Ρωμαίων στρατιωτών και των γηγενών Ελλήνων στα βουνά της Πίνδου. Η γλώσσα τους δεν εμφανίζεται σε γραπτή μορφή αλλά μόνο στην προφορική (Κολτσίδα, τ. β', 2012) και αυτό γιατί η ελληνική καταγωγή και η ελληνική εθνική συνείδηση των Βλάχων δεν τους δημιούργησε την ανάγκη να εκφραστούν και να χρησιμοποιήσουν γραπτά το επίκτητο γλωσσικό τους όργανο (Τσιαμήτρος, 2010)

ΣΗΜΕΙΩΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΙΣΤΟΡΙΚΩΝ ΜΝΗΜΕΙΩΝ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ

1. Δημήτριος Βικέλας, ευεργέτης

Α.Α 11	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Δημήτριος Βικέλας	
	Είδος Κατασκευής : Λάξευση στο εργαστήριο	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Τηλέμαχος Γύζης	
	Φορέας Ανάθεσης : Σύλλογος προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων και Σύλλογος Βεροϊέων Θεσσαλονίκης	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 3 Ιουλίου 1955	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : οδός Θωμαΐδου (δίπλα στο πάρκο της Ελιάς)</p> <p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο και σε μικρό πάρκο, δίπλα στο πολυσύχναστο πάρκο της Ελιάς. Οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων. ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από μάρμαρο και είναι τοποθετημένη σε ψηλό μαρμάρινο βάθρο που φέρει τις εξής επιγραφές: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΒΙΚΕΛΑΣ 1835 – 1908 και στο πίσω μέρος του βάθρου: ΕΓΕΝΕΤΟ ΔΑΠΑΝΑΙΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΡΟΣ ΔΙΑΔΟΣΙΝ ΩΦΕΛΙΜΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΒΕΡΟΙΕΩΝ, 3 ΙΟΥΛΙΟΥ 1955 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση ιστορίας πολιτισμού και τοπικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική πολιτισμική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το πάρκο ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό πάρκο ΦΥΛΟ: Ανδρικό ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για μία προτομή ρεαλιστική χωρίς άνω άκρα και με κοσμική ενδυμασία στην οποία προκαλεί ενδιαφέρον η λεπτομέρεια, καθώς επίσης έντονο ενδιαφέρον προκαλούν και τα ρεαλιστικά χαρακτηριστικά στοιχεία του προσώπου. Κυριαρχεί το λευκό. Η κεφαλή αποδίδεται με ελαφρά κλίση του βλέμματος ενεργοποιώντας την οικειότητα του προσώπου στον τόπο και αποζητώντας την προσφορά από το κοινό. Έμφαση δίνεται στη σοβαρότητα και την αρρενωπότητα του ύφους ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Γενναιοδωρία, Ολυμπιακοί Αγώνες</p>	

Δημήτριος Βικέλας

Ο Δημήτριος Βικέλας γεννήθηκε στην Ερμούπολη της Σύρου στις 15 Φεβρουαρίου του 1835. Πατέρας του ήταν ο κοσμοπολίτης έμπορος Εμμανουήλ Μπικέλας ή Μπεκέλας, ο οποίος άλλαξε το επίθετό του σε Βικέλας, με καταγωγή από τη Βέροια Ημαθίας (σαν σήμερα, «Δημήτριος Βικέλας 1835-1908», <https://www.sansimera.gr/biographies/226> πρόσβαση στις 25/2/2018). Μητέρα του ήταν η Σμαράγδα, της μεγάλης ηπειρώτικης οικογένειας των Μελάδων. Αδερφός της ήταν ο Λέων Μελάς, διαπρεπής νομικός, ποινικολόγος, καθηγητής του Ποινικού Δικαίου στο Πανεπιστήμιο των Αθηνών, υπουργός Δικαιοσύνης και συγγραφέας του γνωστού μυθιστορήματος Ο Γεροστάθης. Και ο άλλος της αδερφός ήταν ο Βασίλης Μελάς, μεγαλέμπορος.

Τα πρώτα του γράμματα ο Δημήτριος Βικέλας τα έμαθε στην Κωνσταντινούπολη, όπου εγκαταστάθηκε η οικογένειά του όταν ήταν πέντε χρονών. Στα 16 του χρόνια δημοσίευσε το πρώτο του έργο, την έμμετρη μετάφραση της τραγωδίας του Ρακίνα «Εσθήρ». Σε ηλικία 17 ετών μετακομίζει στο Λονδίνο, όπου αρχικά εργάστηκε ως λογιστής στο κατάστημα των θείων του, του οποίου αργότερα έγινε και συνέταιρος. Στην Αγγλία παρακολούθησε μαθήματα Βοτανικής στην Ανώτατη Πανεπιστημιακή Σχολή του Λονδίνου και μαθήματα Αρχιτεκτονικής. Ασχολήθηκε με την ξιφασκία, την κωπηλασία και πήρε μαθήματα ιππασίας. Ήξερε να μιλά αγγλικά, γαλλικά, ιταλικά.

Το 1894 έλαβε μέρος στο Διεθνές Αθλητικό Συνέδριο στο Παρίσι και διορίστηκε αντιπρόσωπος του Πανελληνίου Γυμναστικού Συλλόγου Ελλάδας. Εκεί, ο Γάλλος ιστορικός και φίλαθλος βαρόνος Πέτρος Κουμπερτέν πρότεινε την ανασύσταση των αρχαίων Ολυμπιακών Αγώνων. Για τον λόγο αυτόν, ιδρύθηκε ειδικό τμήμα της Οργάνωσης, πρόεδρος της οποίας εκλέχτηκε ο Βικέλας. Με παρότρυνσή

του ορίστηκε οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες να γίνουν στην Αθήνα το 1896, χρονιά κατά την οποία εγκαταστάθηκε μόνιμα στην Αθήνα και αφιερώθηκε στα κοινωφελή έργα. Το 1899 ίδρυσε τον «Σύλλογον προς Διάδοσιν Ωφελίμων Βιβλίων». Εκδόθηκαν εκεί 100 αριθμημένα μικρά βιβλία ποικίλου περιεχομένου σε προσιτή τιμή.

Ασχολήθηκε όμως, και με τη λογοτεχνία. Έργα του είναι: Στίχοι, Περί Ελληνικής Φιλολογίας, Περί Βυζαντινών, Η σύστασις του Ελληνικού Βασιλείου και τα όριά του, Από Νικοπόλεως εις Ολυμπίαν, περί Σκωτίας. Ο Λουκής Λάρας είναι από τα αριστουργήματά του, πεζογράφημα ρεαλιστικό και κοινωνικό, γραμμένο το 1879 που αναφέρεται στις επιπτώσεις της επανάστασης του 1821 στους απλούς ανθρώπους. Μετάφρασε όλα σχεδόν τα γνωστά δράματα του Σαίξπηρ. Άλλα έργα του είναι: Διηγήματα, Διαλέξεις και αναμνήσεις, Η Σουηδία, Γυναικεία αγωγή. Έγραψε και τα απομνημονεύματά του με τον τίτλο: Η Ζωή μου (Γεωργουδής Παναγιώτης, «Ο Δημήτριος Βικέλας», <http://www.vikelaiia.gr/index.php/vikelaiia-library/o-dimitrios-vikelas> πρόσβαση στις 25/2/2018). Να σημειωθεί ότι μαζί με τον Γεώργιο Βιζυηνό θεωρείται εισηγητής του ηθογραφικού διηγήματος στην Ελλάδα (σαν σήμερα, «Δημήτριος Βικέλας 1835-1908», <https://www.sansimera.gr/biographies/226> πρόσβαση στις 25/2/2018).

Γοητευμένος από τις αρχαιολογικές ανασκαφές του Έβανς στο Ηράκλειο της Κρήτης, λίγο πριν το θάνατό του (1908) δώρισε την πολύτιμη συλλογή των βιβλίων του στη βιβλιοθήκη της πόλης του Ηρακλείου, η οποία φέρει και το όνομά του, «Βικελαιία Δημοτική Βιβλιοθήκη» (Γεωργουδής Παναγιώτης, «Ο Δημήτριος Βικέλας», <http://www.vikelaiia.gr/index.php/vikelaiia-library/o-dimitrios-vikelas> πρόσβαση στις 25/2/2018).

Τηλέμαχος Γύζης

Ο Τηλέμαχος Γύζης είναι ο γιος του μεγάλου Νεοέλληνα ζωγράφου Νικολάου Γύζη. Άφησε λιγοστά έργα και όσον αφορά την τεχνική, ακολουθεί ένα ιδεαλιστικό ρεαλιστικό ιδίωμα, όπως αναφέρει ο ιστορικός της Τέχνης, Δημήτρης Παυλόπουλος (Γαβρηλίδης, 2004)

2. Κωνσταντίνος ΙΒ΄, βασιλεύς των Ελλήνων

Α.Α 5	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Κωνσταντίνος ΙΒ΄ Βασιλεύς των Ελλήνων	
	Είδος Κατασκευής : Λαξευμένο σε μάρμαρο	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Κατερίνα Χαλεπά – Κατσάτου	
	Φορέας Ανάθεσης : -	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1964	
Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Πάρκο Εληάς		
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πολυσύχναστο δημοτικό πάρκο. Οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων.</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από μάρμαρο και είναι τοποθετημένη σε ψηλό μαρμάρινο βάθρο με την εξής κεφαλοιογράμματη επιγραφή: Κωνσταντίνος ΙΒ΄ Βασιλεύς των Ελλήνων</p> <p>Στις πλευρές του βάθρου της προτομής είναι χαραγμένα ονόματα πόλεων και τοποθεσιών, όπου διεξήχθησαν αγώνες κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων 1912 – 1913.</p> <p>Στη δεξιά πλευρά: ΕΛΑΣΣΩΝ, ΣΑΡΑΝΤΑΠΟΡΟΝ, ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ, ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΜΠΙΖΑΝΙ</p> <p>Στην αριστερά πλευρά: ΚΙΛΚΙΣ, ΛΑΧΑΝΑ, ΔΟΪΡΑΝΗ, ΣΤΡΩΜΝΙΤΣΑ, ΚΡΕΣΝΑ, ΠΙΕΤΣΟΒΟΝ, ΤΖΟΥΜΑΓΙΑ</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το πάρκο</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό πάρκο</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για τρισδιάστατο, ρεαλιστικό έργο που αναπαριστά το πρόσωπο, φιλοτεχνημένο μετωπικά αλλά και το πάνω μέρος του σώματος χωρίς άνω άκρα. Προτομή με λαξευμένη κάθε λεπτομέρεια τόσο του προσώπου όσο και της στολής του στην οποία δίνεται ιδιαίτερη έμφαση</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Μεγάλη Ιδέα, εθνικοί στόχοι</p>	

Κωνσταντίνος Α΄

Ο πρώτος διάδοχος του Νέου Ελληνικού Έθνους, η απουσία του οποίου είχε καθορίσει την τύχη του βασιλιά Όθωνα. Μετονομάστηκε ως Κωνσταντίνος ΙΒ΄, συνεχίζοντας τους 11 Βυζαντινούς Αυτοκράτορες, με τελευταίο τον Κωνσταντίνο ΙΑ΄ Παλαιολόγο. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό ότι ανήλθε στο θρόνο κατά την εποποιΐα των Βαλκανικών Πολέμων, συνέδεσε το όνομά του με τους εθνικούς στόχους για την πραγματοποίηση της Μεγάλης Ιδέας. Η ιδιαίτερη κλίση του στα στρατιωτικά ικανοποιούσε τους πόθους τόσο του πατέρα του όσο και του ελληνικού λαού που τον οραματιζόταν ως Στρατηλάτη.

Πρωτότοκος γιος του βασιλιά Γεωργίου Α΄ και της βασίλισσας Όλγας, γεννήθηκε στην Αθήνα το 1868. Η μόρφωση και η ανατροφή του υπήρξαν επιμελείς. Δίπλα του υπήρξαν διακεκριμένοι δάσκαλοι και συγκεκριμένα για τα Ελληνικά ο καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωάννης Πανταζίδης, για τα Μαθηματικά ο επίσης διαπρεπής καθηγητής του Πανεπιστημίου Βασίλειος Λάκων, για το Συνταγματικό και Διεθνές Δίκαιο ο Στέφανος Στρέιτ και για την Ιστορία ο ιστορικός του Έθνους Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος (Παπυρος, τόμος 37^{ος}, 1984:114-117)

Κατερίνα Χαλεπά – Κατσάτου

Γλύπτρια και ζωγράφος, εγγονή του μεγάλου Νεοέλληνα γλύπτη και δημιουργού της ‘‘Κοιμωμένης’’, Γιαννούλη Χαλεπά. Κύρια χαρακτηριστικά της γλυπτικής της είναι η παραστατικότητα, ο ρεαλισμός και οι μεγάλες επικές συνθέσεις με κεντρικό άξονα τον άνθρωπο. Είναι η κατεξοχήν Ελληνίδα γλύπτρια της μνημειακής πλαστικής (Γαβριηλίδης, 2004)

Άλλα έργα της είναι: η ταφική προτομή του Στυλιανού Ι. Μαυρομιχάλη (1899 – 1981), πρωθυπουργός, πρόεδρος του Αρείου Πάγου, έργο του 1982 στο α΄ νεκροταφείο της Αθήνας, η προτομή του Νικολάου Κριεζώτη (1785 – 1853) στη Χαλκίδα, η «Μικρασιάτισσα Μάνα», έργο του 1984 στη Λέσβο (Γλυπτοθήκη,

«Χαλεπά

Κατσάτου

Αικατερίνη»,

<https://glypto.wordpress.com/?s=Χαλεπά+Κατσάτου+Κατερίνα&searchsubmit=Εύρεση+»> πρόσβαση στις 12/2/2018) και το χάλκινο ηρώο των ηρωίδων της Νάουσας Ημαθίας, έργο του 1971 για το οποίο απέσπασε το πρώτο βραβείο σε πανελλήνιο διαγωνισμό (Γαβριηλίδης, 2004)

3. Κωνσταντίνος Ρακτιβάν, Βεροιώτης πολιτικός, συγγραφέας, νομικός, δικαστής

Α.Α 7	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Κωνσταντίνος Ρακτιβάν	
	Είδος Κατασκευής : Λαξευμένο σε μάρμαρο	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : -	
	Φορέας Ανάθεσης : Δικηγορικός Σύλλογος Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1965	
Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Πλατεία Ρακτιβάν		
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πολυσύχναστη πλατεία μπροστά στον πρώην Μέγαρο των δικαστηρίων, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων. Παλιότερα ονομαζόταν πλατεία Ωρολογίου και προς τιμήν όμως του Κωνσταντίνου Ρακτιβάν, ο Δήμος Βέροιας τη μετονόμασε με αντίστοιχη έκδοση Προεδρικού Διατάγματος σε «Πλατεία Ρακτιβάν», οπότε η ονοματοδοσία της πλατείας από το όνομα του μνημείου, δίνει σ' αυτό ποιότητες και δυναμική</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από μάρμαρο και είναι τοποθετημένη σε χαμηλό σχετικά μαρμάρινο βάθρο με την εξής κεφαλαιογράμματα επιγραφή: Κωνσταντίνος Ρακτιβάν 1865 – 1935</p> <p>Σε μαρμάρινη επιπρόσθετη πλάκα στο βάθρο υπάρχει επιπλέον η εξής επιγραφή κεφαλαιογράμματα:</p> <p>Βεροιώτης πολιτικός – συγγραφέας – νομικός – δικαστής. Διετέλεσε οργανωτής των κρατικών υπηρεσιών Μακεδονίας 1912. Υπουργός Εσωτερικών 1915 – 1922. Πρόεδρος της Δ΄ Συνταγματικής Εθνοσυνέλευσης 1924. Ιδρυτής Πρόεδρος του Συμβουλίου Επικρατείας 1929 – 1935. Μέλος – Πρόεδρος της Ακαδημίας Αθηνών 1933. Το μνημείο έγινε από το δικηγορικό σύλλογο Βέροιας</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό πάρκο</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστική προτομή του Κωνσταντίνου Ρακτιβάν σε μαρμάρινο βάθρο. Στερεότυπη ακαδημαϊκή τεχνοτροπία χωρίς άνω άκρα και με κοσμική ενδυμασία. Δίνεται έμφαση στα ατομικά στοιχεία του προσώπου, στο αυστηρό ύφος της ενδυμασίας του, αλλά και στις ιδιότητες του προσώπου, στους τίτλους ισχύος όπως αναγράφονται στο εικονομνήμα. Το βλέμμα του αυστηρό, σοβαρό και σε μετωπική θέση ως αίτημα προς αναγνώριση από το κοινό</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Μεγάλη Ιδέα, εθνικισμός</p>	

Κωνσταντίνος Ρακτιβάν

Γόνος παλιάς βεροιώτικης, αριστοκρατικής οικογένειας (1865 – 21 Μαΐου 1935). Πατέρας του ήταν ο έμπορος Δημήτριος Ρακτιβάν και μητέρα του η Μαρία Ισμηρίδου. Μέχρι και τα 12 του χρόνια έζησε στην Κωνσταντινούπολη, όπου ήταν εγκαταστημένος ο πατέρας του κι έπειτα μετακόμισε στην Αθήνα. Σπούδασε Νομική στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών και αναγορεύτηκε διδάκτωρ το 1884. Σταδιοδρόμησε στην καριέρα του δικαστικού υπηρετώντας στο Πρωτοδικείο της Σύρου από το 1887 ως το 1889 και στη συνέχεια ιδιώτευσε ως δικηγόρος με μεγάλη επιτυχία

Έπειτα, πολιτεύθηκε και το 1910 εκλέχτηκε για πρώτη φορά βουλευτής Αττικής στην Α' Αναθεωρητική βουλή. Το 1911 ορίστηκε εισηγητής στην αναθεώρηση του Συντάγματος και στις 18 Μαΐου του 1912 διορίστηκε Υπουργός Δικαιοσύνης στην κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου, λόγος για τον οποίο διέκοψε την άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου. Στις εκλογές του 1915 επανεκλέχθηκε βουλευτής και διατέλεσε βουλευτής της λεγόμενης «Βουλής των Λαζάρων». Ακολούθησε το Βενιζέλο στη Θεσσαλονίκη και συμμετείχε ως Υπουργός των Εξωτερικών στην κυβέρνηση του κινήματος της Εθνικής Αμύνης. Στον Ρακτιβάν οφείλεται και η ίδρυση του Πρωτοδικείου στην Βέροια.

Από το 1918 ως το 1920 διατέλεσε Υπουργός Εσωτερικών και αντιπρόεδρος της κυβέρνησης. Προσωρινά και κατά διαστήματα ανέλαβε Αντιπρόεδρος της Κυβερνήσεως καθώς και τα Υπουργεία Στρατιωτικών, Συγκοινωνίας και Περιθάλψεως. Ακόμα, κατέθεσε στο Βουλή τρία νομοσχέδια, το ένα «περί προσαρτήσεως της Θράκης» το δεύτερο «περί βουλευτικών εκλογών εν Θράκη» και τρίτο αυτό που αφορούσε τη συμμετοχή των στρατιωτών του Μικρασιατικού Μετώπου στις γενικές βουλευτικές εκλογές.

Το διάστημα από το 1920 έως το 1922 απομακρύνθηκε από την πολιτική και το 1923 επανεκλέχθηκε βουλευτής στην Δ' Εθνοσυνέλευση, όπου και εκλέχτηκε και πρόεδρός της μέχρι που η Εθνοσυνέλευση διαλύθηκε από τον Θεόδωρο Πάγκαλο. Στη διάρκεια της προεδρίας του και συγκεκριμένα στις 25 Μαρτίου του 1924, άρχισε η λειτουργία του πολιτεύματος της Β' Ελληνικής Δημοκρατίας και υποβλήθηκε στην

κυβέρνηση το αρχικό σχέδιο συνταγματικής αναθεώρησης (Timesnews, «Κωνσταντίνος Ρακτιβάν:νομομαθής και πολιτικός, βουλευτής, υπουργός, πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, μέλος και πρόεδρος της Ακαδημίας των Αθηνών», <https://www.timesnews.gr/κωνσταντίνος-ρακτιβάν-νομομαθής-και/> πρόσβαση στις 15/2/2018)

4. Δημήτριος Ρακτιβάν, ευεργέτης

Α.Α 13	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Δημήτριος Ρακτιβάν
	Είδος Κατασκευής : Λάξευση στο εργαστήριο
	Είδος Γλυπτού : Προτομή
	Όνομα Γλύπτη : Γεώργιος Μπονάνος
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : -
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/νση) : Στην οδό Αγίου Δημητρίου και ανατολικά της κεντρικής εισόδου του Δημαρχείου της Βέροιας</p> <p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πολυσύχναστο δρόμο- Οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από μάρμαρο και είναι τοποθετημένη σε ψηλό μαρμάρινο βάθρο, το οποίο διακοσμείται με έναν σταυρό και ένα στεφάνι και φέρει την εξής επιγραφή στην πρόσοψη: ΔΗΜΗΤΡΙΩ ΡΑΚΤΙΒΑΝ ΕΥΕΡΓΕΤΗ ΓΕΝΝΗΘΕΝΤΙ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ ΤΗ Β΄ ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΑΩΚΖ ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΙ Δ΄ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ Δ΄ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ ΑΩ Γ ΕΞ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΟΙ ΣΥΜΠΟΛΙΤΙΑΙ ΑΥΤΟΥ ΒΕΡΡΟΙΕΙΣ</p> <p>Ρακτιβάν εστί το σήμα Μακηδόνας, ος πέλεν έρνος ευθαλής εκ Βερροίης εϋκτιμένης πτόλιος. Φως γλυκυδερκές ιδών Δημήτριος ηλιόιο εσθλών εκ γονέων άστει εν επαλόφω ειθ΄ όγε κτησάμενος πινυτήτι συν όλβον οπάων κερδώιου Ερμού χρήσατ΄ επ΄ ωφελίη Γειναμένην εϋ ρέξας ουδέ τι λήσε Βερροίης Πιερίδων επέταις δευομένοις τε διδούς Τίμιος εμπορή, κεδνός πόσις, οίς τεκέεσσι μειλίγιός τε φίλος πάσι θ΄ ομός εύφρων. Εξ δε συν εξήκοντα ανύσας βιότου ενιαντούς σώματος εξελύθη βη τε δόμους μακάρων εννέα τεκν΄ ερατεινά λιπών τοκέων έτι κρείσσω. Εργα δ΄ εής ψυχής αγλαά πάντα μένει. Και κραδίην μεν έχει Δημητρίου Ευρυάγιον άστν Ερεχθειδων, ούπερ έην ναέτης, Βερροίεες χάριτας δ΄ αποτίνοντες γ΄ ομοδήμω εικόνα είσαντο την δ΄ δείγμα τι ευσεβείης. Αθήνησι τη ΙΕ΄ Δεκεμβρίου ΑΩ Γ (1893) ο Καθηγητής Π. Καπλανίδης Βερροιεύς</p> <p>Στην αριστερή πλευρά της προτομής καθώς βλέπει ο θεατής, υπάρχει η εξής επιγραφή: Επί σουλτάνου Αβδούλ Χαμήδ Χαν του Β΄ και στη δεξιά: Αρχιερατεύοντος του μητροπολίτου Βερροίας και Ναούσης Κοσμά του εκ Μαδύτων. Και στο πίσω μέρος της προτομής υπάρχει η επιγραφή που δηλώνει τον γλύπτη: Γ. ΜΠΟΝΑΝΟΣ ΕΠΟΙΕΙ, ΚΕΦΑΛΛΗΝ</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση πολιτισμικής ιστορίας και πολεοϊστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη για ευεργέτη πόλης αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί τον εξωτερικό περίβολο του Δημαρχείου</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική έξω από το Δημαρχείο της πόλης και σε κεντρικό δρόμο</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για προτομή του Δημητρίου Ρακτιβάν, τρισδιάστατη γλυπτική αναπαράσταση σε ψηλό μαρμάρινο βάθρο. Στερεότυπη ακαδημαϊκή τεχντροπία χωρίς άνω άκρα, με κοσμική ενδυμασία. Έμφαση δίνεται στο αυστηρό ύφος της ενδυμασίας, αλλά και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του προσώπου. Το βλέμμα είναι διακριτό, καθαρό και σε μετωπική θέση ως αίτημα προς αναγνώριση από το κοινό</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Προσφορά, Γενναιοδωρία, Ευεργεσία</p>

Δημήτριος Ρακτιβάν

Δημήτριος Ρακτιβάν του Εμμανουήλ. Γεννήθηκε στην Κωνσταντινούπολη το 1827 και πέθανε στην Αθήνα το 1893. Μαθήτευσε στα ελληνικά σχολεία της Κωνσταντινούπολης και σταδιοδρόμησε επιτυχώς στο χώρο του εμπορίου των υφασμάτων. Απόκτησε σημαντική περιουσία με τις εμπορικές του συναλλαγές με οίκους των Βαλκανίων αλλά και της Ευρώπης.

Υπήρξε ένας από τους μεγαλύτερους ευεργέτες των γραμμάτων της πόλης της Βέροιας. Από το 1877, χρονιά κατά την οποία εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και κάθε χρόνο, έστελνε και ενίσχυε τη λειτουργία των ελληνικών σχολείων στη Βέροια με 60 λίρες και μετά το θάνατό του με 100 λίρες. Παράλληλα, χορηγούσε υποτροφίες σε

άπορους Βεριούτες μαθητές με σκοπό να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στη Θεσσαλονίκη, την Αθήνα και την Κωνσταντινούπολη. Η ετήσια δωρεά και καταβολή των 100 λιρών συνεχίστηκε έως ότου τις δαπάνες της εκπαίδευσης ανέλαβε το ελληνικό κράτος μέσω του Υπουργείου Παιδείας και το σχετικό κληροδότημα περιήλθε στο ελληνικό δημόσιο (Κολτσίδα, τ. α', 2012)

Γεώργιος Μπονάκος

Ο Γεώργιος Μπονάκος (1863 – 1940). Υπήρξε γλύπτης του 19^{ου} αιώνα και του 20^{ου}. Γεννήθηκε στο Βουνί Ληξουρίου και σπούδασε γλυπτική στο Σχολείο των Τεχνών με τον Λεωνίδα Δρόση, δουλεύοντας παράλληλα και στο εργαστήριο του Δημητρίου Φιλιπότη. Έπειτα, συνέχισε τις σπουδές του στην Ιταλία, στο Ινστιτούτο Καλών Τεχνών της Ρώμης ως μαθητής των Αντόνιο Αλλεγκρέτι και Τζιρόλαμο Μασίνι. Το 1888 εγκαταστάθηκε στην Αθήνα και άνοιξε δικό του εργαστήριο γλυπτικής.

Υπήρξε από τους παραγωγικότερους γλύπτες και συμμετείχε με έργα του σε πολλές εκθέσεις στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό. Υπέγραφε τα έργα του τονίζοντας πάντα την καταγωγή του: ΓΕΩΡ. ΜΠΟΝΑΝΟΣ / ΚΕΦΑΛΛΗΝ / ΕΠΟΙΕΙ (lixouri.gr, «Ετικέτες Archives: Γεώργιος Μπονάκος Κεφαλλήν Εποίει», <http://www.lixouri.gr/tag/γεώργιος-μπονάκος-κεφαλήν-εποίει/> πρόσβαση 26/2/2018). Άλλα έργα του είναι: Ταφικό μνημείο του Germain Henrichsen, προτομή της Τριανταφυλλιάς Οικονόμου, έργα που βρίσκονται στο α' Νεκροταφείο Αθήνας, ανδριάντας του Παναγή Βαλλιάνου στην Εθνική Βιβλιοθήκη Αθήνας (Γλυπτοθήκη, «Μπονάκος Γεώργιος», <https://glypto.wordpress.com/> 2008/06/07μπονάκος-γεώργιος πρόσβαση στις 26/2/2018)

5. Τάσος Καρατάσος (Γερο – Καρατάσος), πρωτεργάτης της Ελληνικής Εθνικής Επανάστασης

Α.Α 5	Τεκμηρίωση Υπαιθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Τάσος Καρατάσος	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Ανδριάντας	
	Όνομα Γλύπτη : Αλίκη Χατζή	
	Φορέας Ανάθεσης : Υπουργείο Εθνικής Άμυνας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1 Μαΐου 1970	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε κεντρική και πολυσύχναστη πλατεία της πόλης, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Ο ανδριάντας είναι κατασκευασμένος από χαλκό και είναι τοποθετημένος σε μεταλλική βάση βιδωμένη πάνω σε λίθινο βάθρο με την εξής επιγραφή σε μαρμάρινη πλάκα:</p> <p>ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΚΑΡΑΤΑΣΟΣ – ΓΕΡΟΚΑΡΑΤΑΣΟΣ ΔΟΒΡΑ 1764 – ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ 1830 “Στο Βέρμιο το λίκνο σου, στη Ναύπακτο το μνήμα δικά σου τρόπαια η Ελλάς έχει στο κάθε βήμα. Α.Τ.”</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Ανδριάντας με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρική πλατεία</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για τρισδιάστατη, ισορροπημένη σύνθεση με ρεαλιστική απεικόνιση των λεπτομερειών και εκφραστική φυσιολογική αποτύπωση. Ο εικονιζόμενος παριστάνεται όρθιος, αγέρωχος με φουστάνελα και γιαταγάνι έξω από το θηκάρι. Το πρόσωπό του αποδίδεται νατουραλιστικά με διάθεση εξυψωτική</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Αγωνιστικότητα, παλικαριά, μαχητικότητα, πατριωτισμός</p>	

Τάσος Καρατάσος

Πρωτεργάτης στο σώμα των Μακεδόνων αγωνιστών στην Ελληνική Εθνική Επανάσταση του 1821. Εμβληματική φυσιογνωμία με τεράστια προσφορά. Γεννημένος στη Δοβρά το 1764, κατατάχθηκε σε νεαρή ήδη ηλικία, 17 ετών, στο ένοπλο σώμα του καπετάν Ρομφή, επιδεικνύοντας αξιοθαύμαστη ανδρεία, τόλμη και παράτολμο θάρρος. Διέθετε μοναδική πολεμική εμπειρία, αγωνιστική διάθεση και στρατιωτικά προσόντα. Αγαπούσε την πατρίδα του και ποθούσε να τη δει ελεύθερη. Ευτύχησε να δει τμήμα της ελεύθερο πριν πεθάνει και μάλιστα διορίστηκε χιλίαρχος της 7^{ης} χιλιαρχίας με τον ερχομό του Κυβερνήτη Καποδίστρια.

Πέθανε στη Ναύπακτο, μόλις σε ηλικία 64 ετών, στις 30 Ιανουαρίου του 1830. Εκεί είχε αποσυρθεί για να ησυχάσει από την πολυτάραχη πολεμική του δραστηριότητα, συμβουλεύοντας διαρκώς τον γιο του Τσάμη να συνεχίσει να μάχεται διαρκώς για την απελευθέρωση της αγαπημένης του Μακεδονίας. Εκτός από τη Μακεδονία, ο ίδιος συμμετείχε σε πολεμικές αναμετρήσεις στην Άρτα, το Μεσολόγγι, την Εύβοια, την Αλόνησο, το Τρίκερι, τη Σκιάθο με ιδιαίτερο πατριωτισμό και αυτοθυσία (Δήμος Ηρωικής πόλης Νάουσας, «Αποκαλυπτήρια προτομής οπλαρχηγού Καρατάσου στο Δηγαλεύρι Στενήμαχου», <http://www.naoussa.gr/news/article2231> πρόσβαση στις 12/2/2018). Αξίζει να γίνει αναφορά ότι ο Καρατάσος πολέμησε γενναία και ηρωικά εναντίον του τρομερού Ιμπραήμ πασά της Αιγύπτου, ανακόπτοντας τα σχέδιά του για την κατάληψη της ύδρας το 1824 (Παρίσης Ιωάννης, «Ο Στρατηγός Καρατάσος...απαντά στον 'Ελεύθερο Τύπο' (!!!)», <http://www.anixneuseis.gr>, 89198 πρόσβαση στις 12/2/2018)

Αλίκη Χατζή

Γεννήθηκε στην Κοζάνη και σπούδασε στη Νομική Σχολή. Στράφηκε στις εικαστικές τέχνες, γεγονός που επηρεάστηκε από τη γνωριμία της με τον ζωγράφο και χαράκτη, Πολύκλειτο Ρέγκο και φοίτησε στην Α. Σ. Κ. Τ. Μαθήτευσε στο εργαστήριο γλυπτικής του Τόμπρου. Έχει συμμετάσχει σε πολλές εκθέσεις. Επίσης, παρουσίασε τα έργα της στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών και τη Διεθνή Έκθεση

Αρχιτεκτόνων στο Ζάππειο με τον Ν. Σαχίνη το 1954 (Λυδάκης, 1981). Έχει φιλοτεγήσει προτομές, ανδριάντες, ηρώα σε υπαίθριους χώρους, τα οποία διακρίνονται για τις κυβιστικές ή κονστρουκτιβιστικές αναζητήσεις. Άλλα έργα της: "Κορμός" στο Δήμο Θεσσαλονίκης (1954), "Ηρώο" Μακεδονικού Αγώνα στις Κάτω Κλεινές της Φλώρινας (1962), "Ηρώο Πεσότων στη Ν. Μαγνησία Θεσσαλονίκης (1966), "Μακεδονική Φάλαγγα" στην Κέλλη Φλώρινας (1964) (Αργυριάδης, 1969)

6. Εμμανουήλ Ι. Ζάχος, Εθνοδιδάσκαλος Μακεδονομάχος

Α.Α 2	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Εμμανουήλ Ι. Ζάχος	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Πραξιτέλης Τζανουλίνος	
	Φορέας Ανάθεσης : Πολεμικό Μουσείο	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 15 Οκτωβρίου 1979	
	Τόπος Εγκατάστασης (Δ/νση) : Λεωφόρος Ανοίξεως	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε δημοτικό κήπο και δίπλα σε πολυσύχναστο δρόμο- Οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από χαλκό και είναι τοποθετημένη σε μαρμάρινο βάθρο με την εξής επιγραφή: ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ Ι. ΖΑΧΟΣ ΕΘΝΟΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΣ 1860 – 1924</p> <p>Μικρή προσαρμοσμένη μεταλλική πλάκα στη βάση του βάθρου αναφέρει το όνομα του καλλιτέχνη</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρική πλατεία</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστικό έργο, ακαδημαϊκής τεχνοτροπίας χωρίς άνω άκρα. Δίνεται έμφαση στο μεγαλοπρεπές ύφος του με ιδιαίτερη αποτύπωση των ατομικών του χαρακτηριστικών και βλέμμα απλανές, ακίνητο και φιλοτεχνημένο μετωπικά</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Αγονιστικότητα, αυτοθυσία, μαχητικότητα</p>	

Εμμανουήλ Ι. Ζάχος

Από τους σημαντικότερους Μακεδονομάχους αγωνιστές με έντονη αγωνιστική και εθνική προσφορά την περίοδο 1904 – 1908. Γεννημένος στη Βέροια το 1860, έλαβε τη βασική του εκπαίδευση στη γενέτειρά του και έπειτα με υποτροφία και μετά από εισήγηση του Μητροπολίτη Προκοπίου και με έγκριση του Ελληνικού Γενικού Προξενείου Θεσσαλονίκης στο Διδασκαλείο της Θεσσαλονίκης για τρία χρόνια, από όπου πήρε και το απολυτήριο (Κολτσίδας, τ. α΄, 2012). Υπήρξε άριστος δάσκαλος, μουσικός και εθνογράφος, προσφέροντας παράλληλα τις υπηρεσίες του ως γραμματέας των αδελφοτήτων “Αθηνά”, “Ορφεύς” και “Μέλισσα” (Γαβριηλίδης, 2004)

Πραξιτέλης Τζανουλίνος

Ο Πραξιτέλης Τζανουλίνος γεννήθηκε το 1955 στο χωριό Φαλατάδος της Τήνου. Τα έργα του χαρακτηρίζονται από λιτές και αδρές γραμμές και ανταποκρίνεται με ιδιαίτερη σαφήνεια στα θέματά του (Γαβριηλίδης, 2004)

Έργα του Τζανουλίνου είναι το ορειχάλκινο «Ναυσικά» με διαστάσεις 95 X 28.8 X 32.5 εκ. του 2005 (Γλυπτοθήκη, «Τζανουλίνος Πραξιτέλης», <https://glypto.wordpress.com/?= Τζανουλίνος + Πραξιτέλης πρόσβαση στις 8/2/2018>)

7. Βασίλειος Σταυρόπουλος (ψευδώνυμο Καπετάν Κόρακας), στρατηγός
Μακεδονικού Αγώνα

Α.Α 1	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Καπετάν Κόρακας	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Στρατής Φιλιπότης	
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : -	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Ομώνυμη Πλατεία Καπετάν Κόρακα στη Βόρεια είσοδο της Βέροιας επί της οδού Βενιζέλου</p>	
	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε κεντρική διαχωριστική πλατεία της πόλης - Οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από χαλκό και είναι τοποθετημένη σε μαρμάρινο βάθρο που φέρει την εξής επιγραφή: ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝ ΚΟΡΑΚΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρική πλατεία ΦΥΛΟ: Ανδρικό ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για μία προτομή ρεαλιστική χωρίς άνω άκρα, η οποία αναπαριστά το πρόσωπο του στρατηγού Βασίλειου Σταυρόπουλου (ψευδώνυμο Καπετάν Κόρακας) με τη στολή του αγωνιστή. Το ύφος του είναι αγωνιστικό, υπερήφανο και επιβλητικό. Το βλέμμα του είναι άμεσο προς τον θεατή σα να τον κοιτάζει ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Αγωνιστικότητα, αυτοθυσία</p>	

Βασίλειος Σταυρόπουλος, (ψευδώνυμο Καπετάν Κόρακας)

Ο Βασίλειος Σταυρόπουλος υπήρξε διακεκριμένος στρατηγός του Μακεδονικού αγώνα (1905 – 1909) και των Βαλκανικών Πολέμων (1912 – 1913). Μάλιστα ιδιαίτεροι δεσμοί φιλίας και πάθος τον συνέδεαν με τον πρωτεργάτη του Μακεδονικού Αγώνα, Παύλο Μελά. Σύμφωνα με δική του επιστολή, την οποία απέστειλε στον Βεροιώτη συγγραφέα Αναστάσιο Εμμ. Χριστοδούλου, έλαβε το ψευδώνυμο Κόρακας από το ομώνυμο χωριό του χωριού του, την Αρτοτίνα Δωρίδας. Το όνομά του παραπέμπει και στο σαρκοβόρο όρνιο, το οποίο φωνάζει και διψάει για αίμα σκοτωμένων ανθρώπων. Έτσι, και ο ίδιος υπήρξε εκδικητής για χάρη των Μακεδόνων.

Κατέφτασε το 1905 στη Μακεδονία και έδρασε στην ευρύτερη περιοχή της Βέροιας και του Βάλτου των Γιαννιτσών καθώς επίσης συνεργάστηκε και με αξιόλογους Βεροιώτες, όπως τον Σιορμανωλάκη, Καρακωστή, Φουντούκα, Βελτσίδα, Τσικερδάνο (Γαβριηλίδης, 2004)

Στρατής Φιλιππότης

Γεννήθηκε στον Πύργο της Τήνου το 1937. Σπούδασε στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (1956 – 1960) και δάσκαλός του υπήρξε ο Μιχάλης Τόμπρος. Τα έργα του που ανήκουν στην κοσμική γλυπτική ακολουθούν το ρεύμα του ακαδημαϊκού ρεαλισμού, ενώ τα εκκλησιαστικά το νεοβυζαντινό ρυθμό. Έχει φιλοτεγήσει εκφραστικές προτομές προσωπικοτήτων, επιβλητικούς ανδριάντες και εκκλησιαστικά γλυπτά (Γαβριηλίδης, 2004)

Προέρχεται από οικογένεια με παράδοση στην τέχνη της μαρμαρογλυπτικής και πολυετή εμπειρία στην κατασκευή αγαλμάτων, ταφικών μνημείων, πολύπλοκων διακοσμητικών στοιχείων σε λευκό μάρμαρο, αληθινά κεντήματα στους άμβωνες, τα τέμπλα και τα προσκυνητάρια εκκλησιών ολόκληρης της Ελλάδας.

Σήμερα η οικογένεια διατηρεί εργαστήριο "Ο Φιλιπότης" και στον Πύργο και στην Αθήνα, υπό τη διεύθυνση των Στρατή και Θεολόγου Φιλιπότη, οι οποίοι έχουν μυηθεί από πολύ μικρή ηλικία στα μυστικά της τέχνης που τους κληροδότησε ο πατέρας τους, Ιωάννης που και αυτός είχε μυηθεί στην τέχνη από τον πατέρα του, Ζαχαρία, εμπειρικός αρχιτέκτονας του περασμένου αιώνα. Άλλωστε, ο Στρατής Φιλιπότης ανέδειξε από πολύ νωρίς την καλλιτεχνική φλέβα που κληρονόμησε από την οικογένεια και συνεργάστηκε επίσης, για αρκετό καιρό δίπλα στο συγχωριανό του γλύπτη Γιαννούλη Κουλουρή (Εργαστήρια Γλυπτικής Φιλιπότης, «Ιστορικό οικογένειας», <http://filippotis.gr/ιστορικο-οικογενειας/> πρόσβαση στις 8/2/2018)

Άλλα έργα του ίδιου είναι η προτομή του Άνθιμου Σκαλιστήρη (1982) στον προαύλιο χώρου του ναού του Αγίου Κωνσταντίνου στην Ομόνοια της Αθήνας, η προτομή του Χρυσοστόμου Α΄ Ταβλαδωράκη (1909 – 1977), έργο του 2009 στο ναό της Αγίας Τριάδας στον Πειραιά, η προτομή του Γιάννη Ρίτσου έργο του 2004 στην πλατεία των ποιητών στο Περιστέρι της Αττικής, η προτομή του Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως (1785 – 1789), Προκόπιου Πελεκάση στο ναό Εισοδίων της Θεοτόκου, Σίτσοβα Αλαγονίας στην Καλαμάτα (Γλυπτοθήκη, «Φιλιπότης Στρατής», <https://glypto.wordpress.com/2009/01/16/φιλιπότης-στρατής-philippotis-stratis/> πρόσβαση στις 8/2/2018)

8. Στέργιος Κουκουτέγος (Καπεταν – Τάσος), Μακεδονομάχος

Α.Α 4	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Καπεταν - Τάσος	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Πέτρος Μωραΐτης	
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : -	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από χαλκό και είναι τοποθετημένη σε μαρμάρινο βάθρο με την εξής περιγραφή:</p> <p>ΚΑΠΕΤΑΝ – ΤΑΣΟΣ ΣΤΕΡΓΙΟΣ ΚΟΥΚΟΥΤΕΓΟΣ (ΜΠΟΜΠΟΤΑΣ) 1855 – 1947 ΜΑΚΕΔΟΝΟΜΑΧΟΣ ΟΠΛΑΡΧΗΓΟΣ 1904 - 1908</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί τ</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε νησίδα που σχηματίζουν οι δρόμοι Ανοίξεως και Καρακωστή</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστικό έργο, το οποίο αναπαριστά το πρόσωπο και το πάνω μέρος του σώματος του Μακεδονομάχου. Χωρίς άνω άκρα και με έμφαση στο αγωνιστικό ύφος. Φιλοτεχνημένο μετωπικά και με βλέμμα απλανές</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Αγωνιστικότητα, παλικαριά, ηρωισμός, θάρρος</p>	

Στέργιος Κουκουτέγος (Καπεταν – Τάσος)

Ο Στέργιος Κουκουτέγος, γνωστός και ως Καπεταν – Τάσος ή και Μπομπότας γεννήθηκε στη Βέροια το 1855. Υπήρξε εξαίσιος Έλληνας Μακεδονομάχος οπλαρχηγός. Τέθηκε επικεφαλής της ένοπλης ομάδας που συγκρότησε το 1905 και κινητοποιήθηκε στην περιοχή του Βερμίου. Συνεργάστηκε με τον στρατηγό Βασίλειο Σταυρόπουλο (καπεταν – Κόρακας) και έδρασαν από κοινού κατά των εγκληματικών ενεργειών των ρουμανιζόντων και των βουλγαρικών συμμοριών το 1907 που καταδίωκαν τους κατοίκους της Βέροιας διεκδικώντας μακεδονικά εδάφη. Παράλληλα, προστάτευσε τη λειτουργία των τοπικών ελληνικών σχολείων από προβλήματα που δημιουργούσαν τόσο οι Ρουμάνοι όσο και οι Βούλγαροι (Κολιόπουλος, 2008)

Πέτρος Μωραΐτης

Γεννήθηκε στον Πύργο της Τήνου. Πρώτος του δάσκαλος υπήρξε ο μαρμαρογλύπτης θείος του Ν. Περάκης και στη συνέχεια μαθήτευσε κοντά στον Γ. Χαλεπά. Ύστερα από παρότρυνση των γλυπτών Μ. Τόμπρου και Α. Σώχου, οι οποίοι διέκριναν το καλλιτεχνικό ταλέντο του τότε νεαρού καλλιτέχνη, άνοιξε δικό του εργαστήριο στην Τήνο το 1937. Τα πρώτα του έργα είναι εκκλησιαστικής γλυπτικής για ναούς και μοναστήρια του Αγίου Όρους, ενώ αποδίδει έπειτα τις μορφές γλυπτών νατουραλιστικά με τάσεις τυποποιημένης εξιδανίκευσης.

Το 1949 ακολούθησε παράλληλα με το επάγγελμα του γλύπτη και αυτό του στρατιωτικού με αποτέλεσμα να διατελέσει καλλιτεχνικός σύμβουλος των ενόπλων δυνάμεων. Έχει φιλοτενήσει πολυάριθμα γλυπτά πεσόντων, ηρώα, προτομές, ανδριάντες (Μαθιόπουλος, 1999). Άλλα έργα του είναι: η προτομή του αγωνιστή της ελληνικής επανάστασης του 1821 Αγγελή Γάτσου που βρίσκεται στο Λαογραφικό Μουσείο της Ναύσας, η προτομή του Μακεδονομάχου Κωνσταντίνου Μαζαράκη - "καπεταν – Άγρα" που βρίσκεται επίσης στο Λαογραφικό Μουσείο της Ναύσας, (Γαβρηλίδης, 2004), η προτομή του οπλαρχηγού Μακεδονομάχου

Στέφανου Γρηγορίου στη Φλώρινα (1960), η προτομή του καπεταν – Πέτρου Χρήστου στη Φλώρινα (1962) (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

9. Μνημείο Εθνικής Αντίστασης

Α.Α 6	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Μνημείο Εθνικής Αντίστασης	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Ανδριάντας	
	Όνομα Γλύπτη : Θωμάς Βαφείδης	
	Φορέας Ανάθεσης : Κλέωνας Παπανίδης	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1984	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πολυσύχναστο δημοτικό πάρκο , οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων ΥΛΙΚΑ: Πρόκειται για μία σύνθεση που αποτελείται από έναν ορειγάλκινο αγωνιστή που βρίσκεται πάνω σ' ένα λιθόχτιστο βάθρο. Δεξιά και αριστερά της μεταλλικής βάσης του Ένοπλου Αγωνιστή της Εθνικής Αντίστασης υπάρχουν δύο μπρούτζινες πλάκες με την εξής επιγραφή: ΔΩΡΗΤΗΣ ΚΛΕΩΝ Κ. ΠΑΠΑΝΙΔΗΣ ΒΕΡΟΙΩΤΗΣ και ΈΡΓΟ Θ.Κ. ΒΑΦΕΙΔΗ. Επίσης, στη μέση περίπου του λιθόχτιστου βάθρου υπάρχει μία μεγάλη μεταλλική πλάκα που αναγράφει: ΕΘΝΙΚΗ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗ ΚΑΤΑ ΤΟΥ ΦΑΣΙΣΜΟΥ 1941 - 1944 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το πάρκο ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Ανδριάντας με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό πάρκο ΦΥΛΟ: Ανδρικό ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστικό και υπερμέγεθες έργο που αναπαριστά αγωνιστή, ο οποίος εικονίζεται σε όρθια στάση και σε θέση μάχης και με το αριστερό του πόδι να βρίσκεται σε προβολή. Στα χέρια του κρατά τουφέκι, το κορμί του είναι αγέρωχο και το πρόσωπό του διακρίνεται για το αγωνιστικό του ύφος με ελαφριά κλίση προς τα πάνω ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: πατριωτισμός, τόλμη, λεβεντιά, αυτοθυσία</p>	

Εθνική Αντίσταση

Εθνική Αντίσταση παραπέμπει στο πάθος των Ελλήνων για ελευθερία και στον ηρωισμό που επέδειξαν κατά τον αδυσώπητο πόλεμο εναντίον των κατακτητών μέχρι και την απελευθέρωσή τους.

Τον Απρίλιο του 1941 οι Ένοπλες Ελληνικές Δυνάμεις, αφού απέκρουσαν την ιταλική ‘‘Εαρινή Επίθεση’’ και ενώ συνέχιζαν νικηφόρα τον αγώνα εναντίον των Ιταλών, οι γερμανικές τεθωρακισμένες δυνάμεις επιτίθενται και παρακάμπτουν το οχυρό στο Μπέλες. Η 9^η Απριλίου του 1941 ορίζεται ως η πρώτη μέρα κατοχής, καθώς οι γερμανικές δυνάμεις έφτασαν μέχρι και τη Θεσσαλονίκη αλλά ταυτόχρονα ξεκινά και η πρώτη μέρα της Αντίστασης και στις 31 Μαΐου μετά τη Μάχη και την κατάληψη της Κρήτης ολοκληρώνεται η κατοχή ολόκληρης της χώρας.

Η Ελλάδα διαμελίστηκε σε τρεις ζώνες κατοχής με διαταγή του Χίτλερ. Τα ελληνικά εδάφη βρέθηκαν υπό τον έλεγχο της Ιταλίας, της Βουλγαρίας με τη Γερμανία να κρατά στην κατοχή της τις περισσότερες περιοχές που ήταν σημαντικότερες από στρατιωτική άποψη και περιοχές που διέθεταν οδικές και σιδηροδρομικές αρτηρίες.

Οι συνθήκες κατοχής μέρα με τη μέρα γίνονταν όλο και πιο ασφυκτικές. Η ψυχή των Ελλήνων όμως, παρέμενε υπερήφανη κι αδούλωτη περιφρονώντας τον πανίσχυρο κατακτητή. Η Εθνική Αντίσταση αφορούσε όλους τους Έλληνες και εκπληκτικά γρήγορα εξαπλώθηκε σε όλη την επικράτεια. Ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας και αντιστασιακής αποτέλεσε η αφαίρεση της γερμανικής σημαίας από την Ακρόπολη τη νύχτα της 30^{ης} προς 31^{ης} Μαΐου από τους νεαρούς Μανόλη Γλέζο και Απόστολο Σάντα.

Στη συνέχεια οι δραστηριότητες της Εθνικής Αντίστασης άρχισαν να οργανώνονται πιο συστηματικά . Πρώτες εθνικοαπελευθερωτικές οργανώσεις υπήρξαν η ΕΔΕΣ (Εθνικός Δημοκρατικός Ελληνικός Σύνδεσμος), το ΕΑΜ (Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο) κι έπειτα η ΕΚΚΑ (Εθνική και Κοινωνική Απελευθέρωση). Την ΕΔΕΣ την ίδρυσαν οι συνταγματάρχες Ναπολέοντας Ζέρβας, Λεωνίδα Σπαής και ο δικηγόρος Ηλίας Σταματόπουλος. Το ΕΑΜ προερχόταν από

αντιπροσώπους του Κομμουνιστικού Κόμματος (ΚΚΕ), του Σοσιαλιστικού (ΣΚΕ), του Αγροτικού (ΑΚΕ), και της Ένωσης Λαϊκής Δημοκρατίας (ΕΛΔ). ΕΔΕΣ και ΕΑΜ παρά τις συνεχείς συγκρούσεις, απέδειξαν και ανέδειξαν το ηρωικό φρόνημα των Ελλήνων. Η ΕΚΚΑ συστήθηκε από τον συνταγματάρχη Δημήτριο Ψαρρό και ομάδες πολιτικών υπό τον Γεώργιο Καρτάλη. Επίσης, ο ΕΛΑΣ (Ελληνικός Απελευθερωτικός Στρατός) αποτέλεσε το στρατιωτικό σκέλος του ΕΑΜ. Ο Άρης Βελουχιώτης, ψευδώνυμο του Θανάση Κλάρα ήταν ο πρώτος που άρχισε τη στρατολόγηση των ανταρτών του ΕΛΑΣ.

Πείνα, κακουχίες, θάνατος, εξουθένωση, βία, καταστροφές, αρπαγές, πνευματική οπισθοδρόμηση, οικονομικό χάος και αστάθεια, οι συνθήκες της Κατοχής. Όμως, όλος ο λαός αγωνιζόταν ενωμένος με σκοπό να απαλλαγεί από τον κατακτητή και να διεκδικήσει την ευημερία και την οικονομική και πολιτιστική πρόοδο της χώρας. Κορυφαίο γεγονός της Ελληνικής Εθνικής Αντίστασης που ήχησε σε όλο τον κόσμο αποτέλεσε η ανατίναξη της Γέφυρας του Γοργοποτάμου, από τις ενωμένες αντιστασιακές οργανώσεις του ΕΑΜ και του ΕΔΕΣ τη νύχτα της 25^{ης} Νοεμβρίου του 1942. Η ανατίναξη της γέφυρας είχε ως αποτέλεσμα την καθυστέρηση του ανεφοδιασμού των Γερμανών που μάχονταν στην Αφρική, καθώς και το σημαντικότερο που ήταν η εξύψωση του ηθικού των Ελλήνων.

12 Οκτωβρίου του 1944 έληξε επίσημα η Κατοχή και τα δεινά των Ελλήνων, καθώς αποχώρησαν οι Γερμανοί από την Αθήνα. Με την Εθνική Αντίσταση η προσφορά του ελληνικού λαού έφτασε στο αποκορύφωμά της και ολοκληρώθηκε. Η Ελλάδα κατόρθωσε να αποκρούσει την επίθεση της φασιστικής Ιταλίας, να καθηλώσει τις δυνάμεις του Ντούτσε στα αλβανικά βουνά, να εξουδετερώσει τους Γερμανούς αλεξιπτωτιστές στην Κρήτη, στις 20 Μαΐου του 1941, επιδεικνύοντας αναπάντεχη σθεναρή αντίσταση (Γκορέζης Γιώργος, «Η Εθνική Αντίσταση 1941-1945», <http://www.eaas.gr/images/pdfs/eth.antistasi.pdf> πρόσβαση στις 13/2/2018)

Θωμάς Βαφείδης

Βεροιώτης ζωγράφος και γλύπτης (1916 – 1999). Άλλο έργο του είναι η “Κόρη της Βέροιας” που βρίσκεται σε κεντρική και περίοπτη θέση στο πάρκο της Ελιάς της πόλης (Γαβριηλίδης, 2004)

10. Ηρώο

Α.Α 16	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Ηρώο	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Ανδριάντας	
	Όνομα Γλύπτη : Ευθύμιος Καλεβράς	
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1987	
Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Οδός Πιερίων		
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πάρκο δίπλα σε κεντρικό δρόμο της πόλης, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων ΥΛΙΚΑ: Ο ανδριάντας είναι κατασκευασμένος από ορείχαλκο, ο οποίος είναι τοποθετημένος σε μαρμάρινο βάθρο. Δεν υπάρχει καμιά επιγραφή ή επίγραμμα ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση δημόσιας ιστορίας– Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το πάρκο δίπλα στο δρόμο ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Ανδριάντας με χρησιμότητα διακοσμητική σε πάρκο ΦΥΛΟ: Ανδρικό ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστική, τρισδιάστατη σύνθεση. Παριστάνεται ένας ακρωτηριασμένος ανώνυμος ήρωας, του οποίου του λείπει το δεξί χέρι από τον ώμο και το αριστερό πόδι λίγο πιο κάτω από το γόνατο. Από το αριστερό του χέρι ξεπετιέται ένα περιστέρι. Συμβολίζει τον ανώνυμο ήρωα που έχασε τη ζωή του στο βωμό της Ειρήνης. Το κολοσσιαίο μέγεθός του συνιστά μία διακήρυξη θριάμβου και αναζητά την επιβολή του στη δημόσια θέα και θέση ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Μάχη, Δεινά, Θλίψη, Πόνος, Καμμός, Ειρήνη</p>	

Ηρώο

Το μνημείο – ηρώο είναι αφιερωμένο στους πεσόντες της πόλης και στους αγώνες για την ελευθερία (Μπατσαρά -Τζήκα, 2002). Είναι ένα έργο του Ευθύμιου Καλεβρά για το οποίο έχει αποσπάσει το Α΄ βραβείο σε πανελλήνιο διαγωνισμό. Ωστόσο από την πρώτη κιόλας μέρα της εμφάνισης του προκάλεσε έντονες αντιδράσεις και δυσαρέσκειες. Αρχικά, ήταν τοποθετημένο στην κεντρική πλατεία Ρακτιβάν της πόλης και ύστερα από αίτημα μεταφέρθηκε σε μικρό πάρκο επί της οδού Περίων και αντικαταστάθηκε από ένα άλλο τεχνούργημα. Θεωρήθηκε ότι ο συγκεκριμένος κατακρεουργημένος ήρωας πληγώνει και δεν προκαλεί πατριωτική εθνική έξαρση (Γαβριηλίδης, 2004)

Ευθύμιος Καλεβράς

Από τους σημαντικότερους Έλληνες Πόντιους γλύπτες (Καταχάς Πιερίας, 1929 – Θεσσαλονίκη, 2011). Άλλα έργα του: ο ανδριάντας του Νικολάου Κασομούλη (1795 – 1872) στη Θεσσαλονίκη, το ηρώο των Μακεδονομάχων στη Νομαρχία Καλαμάτας (Μεσσηνία) (Γλυπτοθήκη, «Καλεβράς Ευθύμιος», <https://glypto.wordpress.com/?s=Καλεβράς+Ευθ&searchsubmit=Εύρεση+»>, πρόσβαση στις 18/2/2018)

11. Τιμητική στήλη του ήρωα Νίκου Καπετανίδη

Α.Α 18	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Νίκος Καπετανίδης	
	Είδος Κατασκευής : Σύνθεση	
	Είδος Γλυπτού : Στήλη	
	Όνομα Γλύπτη : Ιωάννης Σοφιανίδης	
	Φορέας Ανάθεσης : Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : Μάιος 1995	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε κεντρική πλατεία της πόλης, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων Έχει πάρει το όνομά της – πλατεία Καπετανίδη - από τον Πόντιο δημοσιογράφο Νίκο Καπετανίδη που απαγχονίστηκε από τους Τούρκους στα 32 του χρόνια το 1921 στον οποίο αποδίδεται και η αφιερωματική στήλη, οπότε η ονοματοδοσία της πλατείας από το όνομα του μνημείου, δίνει σ' αυτό ποιότητες και δυναμική</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η τιμητική αετωματική στήλη είναι λιθοχτιστή. Σε δεσπόζουσα θέση της στήλης είναι τοποθετημένη η φωτογραφία του τριανταδιάχρονου ήρωα, φτιαγμένη από γρανίτη. Πάνω από αυτήν είναι επίσης τοποθετημένο επίγραμμα από γρανίτη που αναφέρει: ΠΛΑΤΕΙΑ Ν. ΚΑΠΕΤΑΝΙΔΗ και λίγο πιο κάτω από την κεντρική φωτογραφία υπάρχει επίσης ένα επίγραμμα από γρανίτη με την εξής επιγραφή: ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΚΑΠΕΤΑΝΙΔΗΣ ΟΙ ΕΚ ΠΟΝΤΟΥ ΒΕΡΟΙΑΙΟΙ ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ</p> <p>Για την Ελλάδα στάθηκε στα μαρμαρένια αλώνια του Πόντου κι όπως έπρεπε, Νίκο Καπετανίδη, σαν παλικάρη πάλεψες του Διγενή του Ακρίτα. Τα φτερωτά σου τ' άρματα, ψυχή, γραφίδα, πίστη, Λεβεντονιέ, δεν μπόρεσε χάροντας να τ' αγγίξει κι ευθύς για σεν' ανοίξανε τα δώματα του Ολύμπου!</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση ιστορίας των Ποντίων– Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Στήλη με χρησιμότητα διακοσμητική σε πάρκο ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για τιμητική στήλη με προσωπογραφία και επιγραφές. Στο τεχνούργημα οι επιγραφές από πάνω προς τα κάτω μαζί με τη φωτογραφία ορίζουν μία αφήγηση. Στο κέντρο της στήλης τονίζεται ο πυρήνας της πληροφορίας, ο οποίος δίνεται με τη δυναμική προσωπογραφία του ήρωα που ακτινοβολεί λεβεντιά με ελαφριά κλίση</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Εθνικό όραμα, Λεβεντιά, Μεγαλοπρέπεια, Εθνομάρτυρας</p>	

Νίκος Καπετανίδης

Έλληνας δημοσιογράφος, εκδότης εφημερίδων και περιοδικών της Τραπεζούντας, αναδείχθηκε σε σημαντική προσωπικότητα του Ελληνισμού του Πόντου. Γεννήθηκε στη Ριζούντα τον Δεκέμβριο του 1889 και απαγχονίστηκε από τους Τούρκους στις 21 Σεπτεμβρίου του 1921 σε ηλικία μόλις 32 ετών.

Η δημοσιογραφική του πένα ατίθαση και ασυμβίβαστη, καθώς μέσα από τις στήλες του τόλμησε με αφάνταστο θάρρος και τόλμη να κατακρίνει τους Τούρκους για τα κακουργήματα και τις θηριωδίες που εξαπέλυαν εναντίον των Ελλήνων του Πόντου. Αρθρογράφος της εφημερίδας «Εποχή», όταν τον επισκέφθηκε για να τον συνεντεύξει και λογοκρίνει ο αιμοβόρος και αιμοσταγής δήμιος του Πόντου, Τοπάλ Οσμάν, ο οποίος είχε κατακρεουργήσει κυριολεκτικά τους Έλληνες της Κερασούντας. Ο Καπετανίδης όμως, απτόητος δε συμμορφώθηκε στις απειλές του Οσμάν και συνέχισε την ανόθευτη αρθρογραφία του.

Λίγες μέρες αργότερα συνελήφθηκε και κατηγορήθηκε με άλλους 68 Ελληνοπόντιους πατριώτες ότι αγωνίζονταν για την ανεξαρτησία του Πόντου. Οδηγήθηκαν στα «Δικαστήρια Ανεξαρτησίας» της Αμάσειας. Και όταν ο πρόεδρος του δικαστηρίου απηύθυνε στον Καπετανίδη την κατηγορία, εκείνος σηκώθηκε και συμπλήρωσε: «Όχι μόνον για την ανεξαρτησία, αλλά και για την ένωση του Πόντου με την Ελλάδα». Εκτελέστηκε με απαγχονισμό στις 21 Σεπτεμβρίου του 1921 και οι τελευταίες του λέξεις μπροστά στην αγχόνη ήταν: «Ζήτω η Ελλάς» (Κοντογιαννίδης Τάσος, «Νίκος Καπετανίδης: Ο Πόντιος δημοσιογράφος που απαγχονίστηκε από τους Τούρκους», <http://www.pontos-news.gr/article/23841/nikos-kapetanidis-o-pontios-dimosiografos-poy-apaghonistike-apo-toys-toyrkoys> πρόσβαση 26/2/2018)

12. Ηρώ των Ελλήνων του Πόντου

Α.Α 9	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	<p>Όνομασία Έργου : Ηρώ των Ελλήνων του Πόντου</p> <p>Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι</p> <p>Είδος Γλυπτού : Ανδριάντας</p> <p>Όνομα Γλύπτη : Ευθύμιος Καλεβράς</p> <p>Φορέας Ανάθεσης : Δ.Σ. της Ευξείνου Λέσχης Βέροιας</p> <p>Χρονολογίας Εγκατάστασης : -</p> <p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Πλατεία Νικολάου Καπετανίδη στην περιοχή Ακρόπολης, στο Πασακιόσκι</p>	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε κεντρική πλατεία της πόλης, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων. Έχει πάρει το όνομά της – πλατεία Καπετανίδη - από τον Πόντιο δημοσιογράφο Νίκο Καπετανίδη που απαγχονίστηκε από τους Τούρκους στα 32 του χρόνια το 1921, οπότε η ονοματοδοσία της πλατείας από το όνομα του μνημείου, δίνει σ' αυτό ποιότητες και δυναμική</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Ο ανδριάντας είναι κατασκευασμένος από ορείχαλκο, ο οποίος ορθώνεται σε χαμηλό μαρμάρινο βάθρο πάνω στο οποίο υπάρχει ο μονοκέφαλος αετός, έμβλημα των Μεγάλων Κομνηνών της Τραπεζούντας και μία ανάγλυφη ανιστόρηση σε ορειχάλκινη πλάκα:</p> <p>Τον Πόντο μ' αίμα και με ιδρώτα τον ποτίσαμε Χιλιετίες ποιος θα λογαριάσει πόσες; Κι έφτασαν χρόνια και καιροί... ξεριζωθήκαμε κι ήρθαμε πίσω στ' άγια χώματα τ' αναστημένα τους νέους αργοναύτες να γεννήσουμε για τα καινούργια της φυλής μας πεπρωμένα</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση ιστορίας των Ποντίων- Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Ανδριάντας με χρησιμότητα διακοσμητική σε πάρκο</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι υπερφυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστική, τρισδιάστατη σύνθεση. Παριστάνεται ένας πολεμιστής αγέρωχος σαν ετοιμοπόλεμος σε όρθια στάση με την ποντιακή φορεσιά, φιλοτεχνημένος μετωπικά. Κρατάει σπαθί, και φοράει στο κεφάλι το παραδοσιακό ποντιακό μαντήλι, την κετσέ. Το γλυπτό δεν παρουσιάζει κάποιο συγκεκριμένο ιστορικό πρόσωπο αλλά συνεκδοχικά εκπροσωπεί όλους τους Πόντιους Έλληνες. Το γλυπτό πλαισιώνεται δεξιά κι αριστερά από δύο ορειχάλκινες, ανάγλυφες παραστάσεις θυμίζοντας ζωφόρο αρχαίου ελληνικού ναού</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Μάχη, Γενοκτονία, Προσφυγιά, Δεινά, Θλίψη, Πόνος, Καημός</p>	

«Γενοκτονία» των Ελλήνων Ποντίων

Ο όρος «γενοκτονία» ορίστηκε ως νομικός όρος και ψηφίστηκε και υιοθετήθηκε από τον ΟΗΕ ως «ΣΥΜΒΑΣΗ ΓΕΝΕΥΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΛΗΨΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΟΛΗ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑΣ» το 1948, την οποία υπέγραψε και η Ελλάδα (Καρβουνοπούλου Φ., «Η Γενοκτονία των Ποντίων και η διαφορά από την Εθνοκάθαρση», <https://www.militaire.gr/η-γενοκτονια-των-ποντιων-και-η-διαφορα/> πρόσβαση στις 18/2/2018). «Γενοκτονία είναι: α) ο φόνος των μελών μιας εθνικής, εθνολογικής, φυλετικής ή θρησκευτικής ομάδας, β) η σοβαρή βλάβη της σωματικής ή διανοητικής ακεραιότητας τους, γ) η από πρόθεση υποβολή της ομάδας σε συνθήκες διαβίωσης οι οποίες μπορούν να επιφέρουν την πλήρη ή μερική σωματική καταστροφή της, δ) η λήψη μέτρων που αποβλέπουν στην παρεμπόδιση των γεννήσεων στους κόλπους αυτής της ομάδας και ε) η αναγκαστική μεταφορά των παιδιών μιας τέτοιας ομάδας σε άλλη, όταν και μόνο όταν οι πράξεις αυτές έχουν ως πρόθεση την μερική ή ολική καταστροφή της ομάδας αυτής (Zoller, 1993:549)

«Είναι γεγονός ότι οι ελληνικοί πληθυσμοί της Ανατολικής Θράκης υπήρξαν οι πρώτοι αλύτρωτοι της οθωμανικής αυτοκρατορίας που υπέστησαν πολύ ενωρίτερα από Μικρασιάτες και Ποντίους τις βουλγαρικές και τουρκικές διώξεις εξαιτίας των Βαλκανικών πολέμων και των μακροπρόθεσμων επιπτώσεών τους» (Βακαλόπουλος, 1998:23). Η ελληνική βουλή ψήφισε ομόφωνα και καθιέρωσε την 14^η Σεπτεμβρίου ως «ημέρας εθνικής μνήμης της γενοκτονίας των Ελλήνων της Μικράς Ασίας από το τουρκικό κράτος» (Ελεφάντης, 2001)

Ο γενοκτόνος εξοντώνει μια ομάδα για κάτι που είναι και όχι και κάτι που έκανε. Στην περίπτωση των Ελλήνων του Πόντου, οι Τούρκοι εκπόνησαν σχέδιο εξόντωσης επειδή αυτοί ήταν Έλληνες και χριστιανοί (pontosnews, «Η γενοκτονία των Ποντίων», <http://www.pontos-news.gr/pontic-article/3515/i-genoktonia-ton-pontion> πρόσβαση στις 19/2/2018). Μέχρι και τον Αύγουστο του 1922 ο Κεμάλ, είχε εκκαθαρίσει τα δευτερεύοντα μέτωπα στη Μικρά Ασία και έπειτα προχώρησε στη σταδιακή εξόντωση των Ελλήνων Ποντίων. Οι πόλεις και τα χωριά κάηκαν, οι

χωρικοί σφάχτηκαν, εξορίστηκαν ή έφευγαν ομαδικά στα δάση και στα βουνά. Οι άνδρες που συλλαμβάνονταν προωθούνταν στο εσωτερικό της Μικράς Ασίας (Φωτιάδης, 2004)

Αντιπρόσωπος του Ελληνικού Σταυρού, ο οποίος είχε την επίβλεψη των προσφύγων που έφταναν στην Πόλη από τον Πόντο και έπειτα μεταφέρονταν στην Ελλάδα με ναυλωμένα πλοία, ορίστηκε ο Α. Πάλλης. Ο Α. Πάλλης έγραψε αργότερα: «Είναι αδύνατο να σας περιγράψω τις συνθήκες υπό τις οποίες κατέφθαναν στην Πόλη οι εκ Πόντου πρόσφυγες, στιβαγμένοι κατά χιλιάδες μέσα σε ακάθαρτα βαπόρια της τουρκικής ακτοπλοΐας. Πολλοί εξα αυτών είχαν προσβληθεί από εξανθηματικό τύφο και βλογιά, οι δε τουρκικές αρχές δεν είχαν λάβει κανένα μέτρο για να απομονώσουν τους αρρώστους από υγιείς» (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τόμος 15^{ος}:244, 1978)

Ευθύμιος Καλεβράς

Από τους σημαντικότερους Έλληνες Πόντιους γλύπτες (Καταχάς Πιερίας, 1929 – Θεσσαλονίκη, 2011). Άλλα έργα του: ο ανδριάντας του Νικολάου Κασομούλη (1795 – 1872) στη Θεσσαλονίκη, το ηρώο των Μακεδονομάχων στη Νομαρχία Καλαμάτας (Μεσσηνία) (Γλυπτοθήκη, «Καλεβράς Ευθύμιος», <https://glypto.wordpress.com/?s=Καλεβράς+Ευθ&searchsubmit=Εύρεση+>», πρόσβαση στις 18/2/2018)

13. Μανώλης Ανδρόνικος, Καθηγητής Αρχαιολογίας

Α.Α 10	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Μανώλης Ανδρόνικος	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Τάκης Παρλαβάτζας	
	Φορέας Ανάθεσης : Ροταριανός Όμιλος Δυτικής Θεσσαλονίκης και Βέροιας και Γεώργιος Παπαδόπουλος	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 1999	
ΑΝΑΛΥΣΗ	Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Επί της οδού Ανοιξέως δίπλα στον ναό των Αγίων Αναργύρων	
	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε κεντρικό ασύλλιο της πόλης, δίπλα σε κεντρικό ναό και μπροστά σε πολυσύχναστο δρόμο, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από χαλκό και είναι τοποθετημένη σε μαρμάρινο ψηλό βάθρο που φέρει τις εξής επιγραφές, πρόσοψη: ΜΑΝΩΛΗΣ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΣ</p> <p style="text-align: center;">ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ 1919 - 1992</p> <p>και πίσω: Προσφορά Ροταριανών Ομίλων Δυτικής Θεσσαλονίκης και Βεροίας. Χορηγός Γεώργιος Παπαδόπουλος, Ιούνιος 2002</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση ιστορίας πολιτισμού – Διασώζει ιστορική πολιτισμική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το ασύλλιο</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό ασύλλιο</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για μία προτομή ρεαλιστική χωρίς άνω άκρα και με κοσμική ενδυμασία με λεπτομέρειες. Το ύφος του είναι υπερήφανο, φανερώνει εικόνα ισχύος. Το βλέμμα του προσώπου του γέρνει ελαφρά και ενεργοποιεί την οικειότητα του με τον τόπο αποζητώντας την προσφορά από το κοινό. Έμφαση δίνεται στη σοβαρότητα και την αρρενωπότητα του ύφους</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Ήλιος της Βεργίνας, Μακεδονία, Μακεδόνες βασιλείς, Δόξα, Αίγλη, Μεγαλείο</p>	

Μανώλης Ανδρόνικος

Μανώλης Ανδρόνικος (επιθυμούσε το όνομά του να γράφεται με όμικρον), μία πολυδιάστατη και πολυσχιδής προσωπικότητα, διαπρεπής αρχαιολόγος, ο οποίος μετά την κολοσσιαία αρχαιολογική του ανακάλυψη, άλλαξε τα δεδομένα της ιστορίας της Μακεδονίας. Γεννήθηκε στις 23 Οκτωβρίου του 1919 στην Προύσα της Μικράς Ασίας και μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή του 1922 εγκαταστάθηκε με την οικογένειά του στη Θεσσαλονίκη. Το 1936 γράφτηκε στη Φιλοσοφική Σχολή του Αριστοτελείου και τότε ακριβώς τον κέρδισε η αρχαιολογία. Ωστόσο, ολοκληρώνοντας τις σπουδές του διατέλεσε εκπαιδευτικός της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης για κάποια χρόνια. Το 1949 διορίζεται επιμελητής αρχαιοτήτων στην εφορεία Κεντρικής Μακεδονίας και το 1952 αναλαμβάνει πανεπιστημιακή θέση στην κλασική αρχαιολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο. Τα χρόνια 1954 – 1955 βρέθηκε δίπλα στον μεγαλύτερο αρχαιολόγο ίσως όλων των εποχών sir John Beazley με υποτροφία στην Οξφόρδη.

Το 1952 ξεκινά τις ανασκαφές στη Μεγάλη Τούμπα στη Βεργίνα. Τα πρώτα όμως αποτελέσματα θα τον απογοητεύσουν, διότι αντικρίζει τρεις συλημένους τάφους. Στις 8 Νοεμβρίου του 1977, ωστόσο, η Ελλάδα γίνεται πρωτοσέλιδο των εφημερίδων όλου του κόσμου. Ο Μανώλης Ανδρόνικος και η ομάδα του ανακαλύπτουν στη Βεργίνα έναν ασύλητο μακεδονικό τάφο. Η είδηση προκαλεί παγκόσμια συγκίνηση και κινητοποιεί ολόκληρη την επιστημονική κοινότητα. Η χρυσή λάρνακα με το δεκαεξάκτινο αστέρι ανάγλυφο περιέχει τα οστά του Μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου Β΄, πατέρα του Μέγα Αλέξανδρου, το χρυσό στεφάνι που αναπαριστά φύλλα και καρπούς δρυός, την πανοπλία του ηγεμόνα και το χρυσό δόρυ, και όλα παραπέμπουν στο λαμπρό μακεδονικό πολιτισμό (newsbeast, «Ο σπουδαίος αρχαιολόγος μας Μανώλης Ανδρόνικος», <https://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/815679/o-spoudaios-archaiologos-mas-manolis-andronikos> πρόσβαση 25/2/2018)

Ο Μανόλης Ανδρόνικος διηγείται το χρονικό της ανακάλυψης του τάφου του Φιλίππου Β΄ στη Βεργίνα: «Πήρα το τσαπάκι της ανασκαφής, που έχω μαζί μου από το 1952, έσκυπα στο λάκκο και άρχισα να σκάβω με πείσμα και αγωνία το χώμα κάτω από το κλειδί της καμάρας. Ολόγυρα ήταν μαζεμένοι οι συνεργάτες μου. (...) Συνέχισα το σκάψιμο και σε λίγο ήμουν βέβαιος. Η πέτρα του δυτικού τοίχου ήταν στη θέση της, απείραχτη, στέρια. (...) -Είναι ασύλητος! Είναι κλειστός! Ήμουν ευτυχισμένος βαθιά. Είχα λοιπόν βρει τον πρώτο ασύλητο μακεδονικό τάφο. Εκείνη τη στιγμή δεν ενδιαφερόμουν για τίποτε άλλο. Εκείνη τη νύχτα -όπως και όλες τις επόμενες- στάθηκε αδύνατο να κοιμηθώ περισσότερο από δυο τρεις ώρες. Γύρω στις 12, τα μεσάνυχτα, πήρα το αυτοκίνητο και πήγα να βεβαιωθώ αν οι φύλακες ήταν στη θέση τους. Το ίδιο έγινε και στις 2 και στις 5 το πρωί. Οπωσδήποτε, συλλογιζόμουν, μέσα στη σαρκοφάγο πρέπει να κρύβεται μια ωραία έκπληξη.

Η μόνη δυσκολία που συναντήσαμε ήταν πως την ώρα που ανασηκώναμε το κάλυμμα, είδαμε καθαρά πια το περιεχόμενο και έπρεπε να μπορέσουμε να κρατήσουμε την ψυχραιμία μας και να συνεχίσουμε τη δουλειά μας, μόλο που τα μάτια μας είχαν θαμπωθεί απ' αυτό που βλέπαμε και η καρδιά μας πήγαινε να σπάσει από συγκίνηση. Μέσα στη σαρκοφάγο υπήρχε μια ολόχρυση λάρνακα. Επάνω στο κάλυμμά της ένα επιβλητικό ανάγλυφο αστέρι με δεκάξι ακτίνες, και στο κέντρο του ένας ρόδακας. Με πολλή προσοχή και περισσότερη συγκίνηση ανασήκωσα το κάλυμμα με το αστέρι πιάνοντάς το από τις δυο γωνίες της μπροστινής πλευράς. Όλοι μας περιμέναμε να δούμε μέσα σ' αυτήν τα καμένα οστά του νεκρού.

Όμως αυτό που αντικρίσαμε στο άνοιγμά της μας έκοψε για μιαν ακόμη φορά την ανάσα, θάμπωσε τα μάτια μας και μας πλημμύρισε δέος: πραγματικά μέσα στη λάρνακα υπήρχαν τα καμένα οστά. (...) Αλλά το πιο απροσδόκητο θέαμα το έδινε ένα ολόχρυσο στεφάνι από φύλλα και καρπούς βελανιδιάς που ήταν διπλωμένο και τοποθετημένο πάνω στα οστά. Ποτέ δεν είχα φανταστεί τέτοια ασύλληπτη εικόνα. Μπορώ να φέρω στη συνείδησή μου ολοκάθαρα την αντίδραση που δοκίμασα καθώς έλεγα μέσα μου: «Αν η υποψία που έχεις, πως ο τάφος ανήκει στον Φίλιππο, είναι αληθινή -και η χρυσή λάρνακα ερχόταν να ενισχύσει την ορθότητα αυτής της υποψίας- κράτησες στα χέρια σου τη λάρνακα με τα οστά του. Είναι απίστευτη και

φοβερή μια τέτοια σκέψη, που μοιάζει εντελώς εξωπραγματική”. Νομίζω πως δεν έχω δοκιμάσει ποτέ στη ζωή μου τέτοια αναστάτωση, ούτε και θα δοκιμάσω ποτέ άλλοτε». Αποσπάσματα από το βιβλίο του Μανώλη Ανδρόνικου “Το Χρονικό της Βεργίνας ” Εκδόσεις: Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης (Μηχανή του Χρόνου, «Ο καθηγητής Μανώλης Ανδρόνικος ανακαλύπτει τον τάφο του Μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου. Η συγκλονιστική μαρτυρία», [http://www.mixanitouxronou.gr /o/kathigitis-manolis-andronikos-anakalipti-ton-tafo-tou-makedona-vasilia-filippou-i-sigklonistiki-martiria/](http://www.mixanitouxronou.gr/o/kathigitis-manolis-andronikos-anakalipti-ton-tafo-tou-makedona-vasilia-filippou-i-sigklonistiki-martiria/) πρόσβαση στις 25/2/2018)

Τάκης Παρλαβάτσας

Γλύπτης, ζωγράφος και ψηφιογράφος, γεννημένος στον Πειραιά, το 1930 (Γαβριηλίδης, 2004)

14. Το μνημείο των πέντε παλικαριών – περιστεριών

Α.Α 12	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : «Μνημείο των πέντε παλικαριών – περιστεριών»	
	Είδος Κατασκευής : Σύγχρονη Τέχνη	
	Είδος Γλυπτού : Ηρώων	
	Όνομα Γλύπτη : Σχεδιάστηκε από μέλη της Λέσχης των Λαίων της Βέροιας	
	Φορέας Ανάθεσης : Λέσχη Λαίων Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 25 Ιουνίου 2000	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Επί της οδού Θωμαΐδος σε μικρό πάρκο της πόλης, δίπλα στο πολυσύχναστο και μεγάλο πάρκο της Ελιάς</p> <p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το μνημείο είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πάρκο και δίπλα στο πολυσύχναστο και μεγαλύτερο πάρκο της πόλης, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Το μνημείο είναι κατασκευασμένο από μάρμαρο. Παρουσιάζονται πέντε ολόλευκα περιστέρια σαν άνθη ενός μετάλλινου φυτού που βρίσκεται σε μαρμάρινη γλάστρα. Τα περιστέρια έχουν μισανοίξει τις φτερούγες τους και είναι έτοιμα να πετάξουν. Η σύνθεση αυτή των περιστεριών και της γλάστρας βρίσκεται σε ένα δώροφο, υπόλευκο και μαρμάρινο βάζρο, στην πρόσοψη του οποίου βρίσκονται επικολημένες από πάνω προς τα κάτω οι εξής επιγραφές:</p> <p>ΤΙΜΗ ΚΑΙ ΔΟΞΑ στους ΓΕΝΝΑΙΟΥΣ ΗΜΑΘΙΩΤΕΣ ΠΟΥ ΕΙΠΕΣΑΝ ΣΤΗΝ ΕΚΤΕΛΕΣΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΚΟΝΤΟΣ ΚΟΝΤΖΑΛΗΣ ΛΑΜΠΡΟΣ 1954 – 1991 Αντισμήναρχος (Ίκαρος) ΜΑΡΤΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ 1962 – 1995 Σμηναγός (Ίκαρος) ΣΟΥΜΠΟΥΡΟΣ ΜΙΧΑΗΛ 1972 – 1993 Λοχίας (ΛΟΚ) ΜΑΤΣΟΥΚΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ 1973 – 1993 Στρατιώτης ΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ 1965 – 1993 Αστυφύλακας</p> <p>Στο κάτω μέρος του βάζρου υπάρχει μια λεοντοκεφαλή και μέσα σε τρεις μαρμάρινες πλακέτες οι επιγραφές: 1^η: 25.6.2000, 2^η: ΥΠΗΡΕΤΟΥΜΕ, 3^η: ΛΕΣΧΗ LIONS ΒΕΡΟΙΑ</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση στρατιωτικής ιστορίας και διατήρηση μνήμης</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Μνημείο με χρησιμότητα διακοσμητική σε πάρκο</p> <p>ΦΥΛΟ: -</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το μνημείο είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ένα ηρώο κατασκευασμένο από μάρμαρο όπου οι πέντε στρατιωτικού Βεροιώτες παρομοιάζονται και απεικονίζονται με πέντε αντίστοιχα λευκά περιστέρια. Το έργο συνιστά σύγχρονη κατασκευή, της οποίας τα στοιχεία έχουν συμβολιστικό ύφος. Στο τεχνούργημα οι επιγραφές της σύνθεσης από πάνω προς τα κάτω ορίζουν μία αφήγηση. Στο πάνω μέρος παρουσιάζεται το ιδεώδες της σύνθεσης (τιμή και δόξα), ενώ στο κεντρικό τονίζεται ο πυρήνας της πληροφορίας που μας γνωστοποιεί τα ονόματα των πεσόντων</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Καθήκον, Αυτοθυσία, Πατρίδα, Ειρήνη, Τιμή, Δόξα</p>	

Το ηρώο αφιερώνεται στους πέντε Βεροιώτες στρατιωτικούς που έχασαν τη ζωή τους εν ώρα υπηρεσίας υπηρετώντας την πατρίδα. Με τον τρόπο αυτόν τιμώνται τα πέντε πρόσωπα και επιδιώκεται μία συναισθηματική προσέγγιση της ιστορικής – στρατιωτικής πραγματικότητας, η οποία ταυτίζει το παρελθόν με το παρόν.

15. Στέλιος Σβαρνόπουλος, Βεροιώτης ποιητής

Α.Α 14	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Στέλιος Σβαρνόπουλος	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Βασίλης Σωζεριδης	
	Φορέας Ανάθεσης : -	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 2001	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε πολυσύχναστο χώρο εντός του δανειστικού τμήματος της Δημόσιας Κεντρικής Βιβλιοθήκης της Βέροιας, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδραση ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από ορείχαλκο και είναι τοποθετημένη σε χαμηλό μαρμαρίνο βάθρο που φέρει τις εξής επιγραφές: ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΒΑΡΝΟΠΟΥΛΟΣ 1926 – 1987</p> <p>ΠΟΙΗΤΗΣ ΒΕΡΟΙΑΣ</p> <p>Και υπάρχει και ένα επιπλέον τοποθετημένο επίγραμμα: ΑΓΑΠΗ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΣΟΥ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΗ ΑΠΟ ΤΗ ΒΕΡΟΙΑ, ΠΟΙΗΤΗ, ΔΕΝ ΕΙΧΕΣ ΑΛΛΗ: ΚΑΘΕ ΓΩΝΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙ ΜΕΛΩΔΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΟΥ ΕΣΥ' ΣΟΥΝ Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΚΙ όπως ΈΠΡΕΠΕ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΤΕΜΕΝΟΣ ΑΥΤΟ ΤΟ ΙΕΡΟ ΤΗΣ ΣΚΕΨΗΣ ΘΡΟΝΙΑΣΤΗΚΕ Η ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΜΟΡΦΗ ΣΟΥ ΘΩΜΑΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ ΒΕΡΟΙΑ 2001</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση ιστορίας πολιτισμού και τοπικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική πολιτισμική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί τον εσωτερικό χώρο της βιβλιοθήκης</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε δημόσια κεντρική βιβλιοθήκη</p> <p>ΦΥΛΟ: Ανδρικό</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Ρεαλιστική προτομή σε συμβατικό ύφος, χωρίς άνω άκρα, ακαδημαϊκής στερεότητας τεχνοτροπίας. Έμφαση δίνεται στην κοσμική ενδυμασία και στο άμεσο και μετωπιαίο βλέμμα ως αίτηση προς αναγνώριση από το κοινό</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: ποίηση</p>	

Βεριοτής ποιητής. Έργα του ίδιου: Μικροί Κύκλοι, Γλωσσάριο της Βέροιας, Δοξολογία, Άσμα Ασμάτων, Βεριοτική Νοσταλγία, Ιδιόμελα, Η Μαγική Μπαρμπούτα (Σβαρνόπουλος, 1979)

Βασίλης Σωζερίδης

Βεριοτής πολυτάλαντος ζωγράφος, γλύπτης και μουσικός (Γαβριηλίδης, 2004)

16. Ευδοξία Μαλακούση, ευεργέτιδα

Α.Α 15	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : Ευδοξία Μαλακούση	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Προτομή	
	Όνομα Γλύπτη : Ευθύμιος Καλεβράς	
	Φορέας Ανάθεσης Βέροιας : Μητροπολίτης Παντελεήμονας	
	Καλπακίδης	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 2007	
ΑΝΑΛΥΣΗ	Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Βρίσκεται εντός του περιβόλου του ναού του Αγίου Αντωνίου	
	<p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε πολυσύχναστο χώρο εντός του περιβόλου του ναού Του Αγίου Αντωνίου, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Η προτομή είναι κατασκευασμένη από ορείχαλκο και είναι τοποθετημένη σε μαρμαρίνο βάθρο που φέρει την εξής επιπρόσθετη επιγραφή: ΕΥΔΟΞΙΑ Ι. ΜΑΛΑΚΟΥΣΗ ΜΕΓΑΛΗ ΕΥΕΡΓΕΤΙΣ ΙΕΡΟΥ ΝΑΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΒΕΡΟΙΑΣ 1838 - 1910</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εκκλησιαστικής ιστορίας και τοπικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική εκκλησιαστική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί τον περίβολο του ναού</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Προτομή με χρησιμότητα διακοσμητική σε περίβολο ναού</p> <p>ΦΥΛΟ: Γυναίκείο</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Ρεαλιστική προτομή σε συμβατικό ύφος, χωρίς άνω άκρα, ακαδημαϊκής στερεότυπης τεχνοτροπίας. Έμφαση δίνεται στην κοσμική ενδυμασία και στο άμεσο και μετωπιαίο βλέμμα ως αίτηση προς αναγνώριση από το κοινό</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Δωρεά, Ευεργεσία</p>	

Ευδοξία Μαλακούση

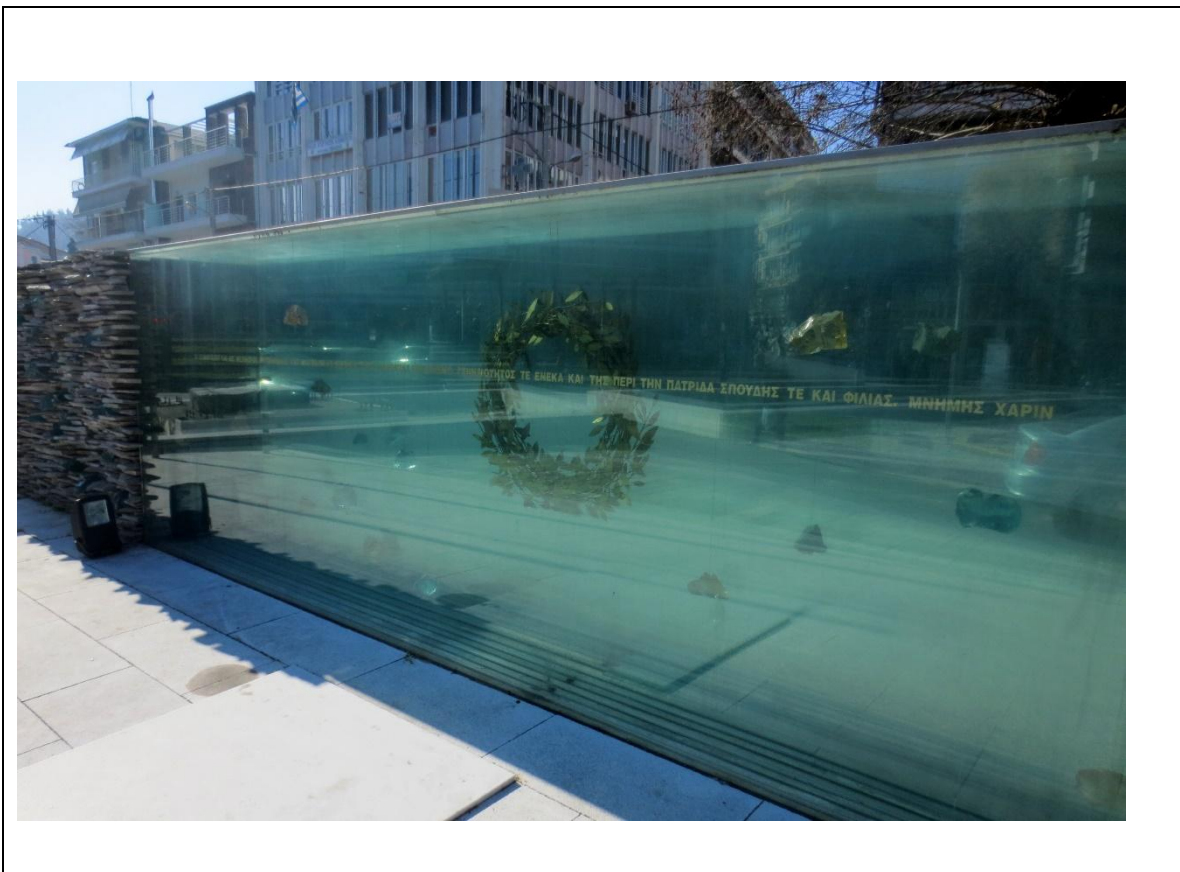
Ευδοξία Μαλακούση, η «αρχόντισσα κυρά». Γεννημένη στη Βέροια, υπήρξε η μεγάλη ευεργέτιδα του Ιερού Ναού του Αγίου Αντωνίου. Στην πυρκαγιά του ναού το 1898 απέδειξε έμπρακτα την αγάπη της και μπήκε στο φλεγόμενο ναό, προκειμένου να διασώσει τα Άγια Λείψανα του Αγίου. Έπειτα, παραχώρησε όλη την ακίνητη περιουσία της για την ανέγερση του ναού. Προς τιμήν της ο Δήμος Βέροιας ονόμασε το νότιο πλευρικό δρόμο του ναού «Ευδοξία Μαλακούση» (Κολτσίδα, τόμος α΄, 2012)

Ευθύμιος Καλεβράς

Από τους σημαντικότερους Έλληνες Πόντιους γλύπτες (Καταχάς Πιερίας, 1929 – Θεσσαλονίκη, 2011). Άλλα έργα του: ο ανδριάντας του Νικολάου Κασομούλη (1795 – 1872) στη Θεσσαλονίκη, το ηρώο των Μακεδονομάχων στη Νομαρχία Καλαμάτας (Μεσσηνία) (Γλυπτοθήκη, «Καλεβράς Ευθύμιος», <https://glypto.wordpress.com/?s=Καλεβράς+Ευθ&searchsubmit=Εύρεση+>), πρόσβαση στις 18/2/2018). Γλύπτης και του Ηρώου των Ελλήνων του Πόντου στη Βέροια (Γαβριηλίδης, 2004)

17. Το «Ηρώ» της Βέροιας

Α.Α 8	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : «Ηρώ»
	Είδος Κατασκευής : Σύγχρονη τέχνη
	Είδος Γλυπτού : Σύνθεση
	Όνομα Γλύπτη : Κωνσταντίνος Βαρώτσος
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας
	Χρονολογίας Εγκατάστασης : 27 Οκτωβρίου 2007
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Πλατεία Ρακτιβάν – πρώην Πλατεία Ωρολογίου</p> <p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε δημόσιο χώρο σε πολυσύχναστη πλατεία, πλατεία Ρακτιβάν μπροστά στο πρώην Μέγαρο των δικαστηρίων που παλιότερα ονομαζόταν πλατεία Ωρολογίου, οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων ΥΛΙΚΑ: Το τεχνούργημα μεταμοντέρνας αντίληψης συνδυάζει την πέτρα, το γυαλί και τον μπρούτζο. Δημιουργείται μια ορθογώνια παραλληλεπίπεδη κατασκευή, όπου αριστερά υπάρχει μία σύνθεση από πέτρες και ενδιάμεσα κομμάτια γυαλιού και ακριβώς δίπλα, δεξιά μία γυάλινη εγκατάσταση, σε δοχείο. Μέσα σ' αυτήν υπάρχουν διαδοχικά παράλληλα κομμάτια γυάλινων επιφανειών, αιρούμενες πέτρες και μεγάλα κομμάτια πάλι γυαλιού και στο κέντρο ένα μπρούτζινο στεφάνι. Στο μπροστινό μέρος της πρώτης γυάλινης επιφάνειας υπάρχει κολλημένη η εξής επιγραφή: Η ΣΕΜΝΟΤΑΤΗ ΚΑΙ ΔΙΣ ΝΕΩΚΟΡΟΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΤΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΒΕΡΡΟΙΑ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ ΕΝ ΠΟΛΕΜΩ ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΟΣ ΤΕ ΕΝΕΚΑ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΣΠΟΥΔΗΣ ΤΕ ΚΑΙ ΦΙΛΙΑΣ. ΜΝΗΜΗΣ ΧΑΡΙΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί την πλατεία ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Τεχνούργημα – πέτρινη και γυάλινη εγκατάσταση ΦΥΛΟ: - ΜΕΓΕΘΟΣ: υπερμέγεθες ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Το σενάριο που σκηνοθετείται στο συγκεκριμένο δημόσιο μνημείο αντιπροσωπεύει μία μεταμοντέρνα άποψη τέχνης, καθώς απομακρύνεται από το πιο παραδοσιακό τελετουργικό της στεφάνωσης ενός ήρωα. Ο γλύπτης κατασκευάζει έναν χώρο μνήμης συνδυάζοντας διάφορα υλικά, πέτρα, γυαλί, χαλκό. Η γυάλινη εγκατάσταση και η διαφάνεια που δημιουργεί το υλικό επιτρέπει ένα «οπτικό παιχνίδι» αντικατοπτρισμού ανάμεσα στις πέτρες που συμβολίζουν τις ψυχές των ηρώων που θυσιάστηκαν, τα κομμάτια γυαλιού και τις διαδοχικές γυάλινες επιφάνειες. Το στεφάνι στο κέντρο ως στοιχείο διακοσμητικής λεπτομέρειας αναπαριστά τον θρίαμβο και την προσωποποιημένη Δόξα ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Πατρίδα, Ελευθερία, Νίκη, Ειρήνη</p>

«Ηρώο»

Σύμφωνα με την ελληνική βιβλιογραφία υπάρχει διάκριση ανάμεσα στους όρους μνημείο και ηρώον. Μνημείο ονομάζεται η αναπαράσταση ενός συγκεκριμένου γεγονότος ή στιγμής, ενώ το ηρώο φιλοτεχνείται σε ανάμνηση και προς τιμήν όλων αυτών που θυσιάστηκαν για χάρη της πατρίδας (Τσιάρα, 2004)

Κωνσταντίνος Βαρώτσος

Διακεκριμένος Έλληνας γλύπτης, γεννημένος στην Αθήνα το 1955. Σπούδασε ζωγραφική στην Accademia di Belle Arti της Ρώμης και αρχιτεκτονική στη Scuola di Architettura της Πεσκάρα. Το 1990-1991 πήρε υποτροφία Fulbright για τη Ν. Υόρκη. Ζει και εργάζεται στην Αθήνα και είναι καθηγητής Εικαστικών Τεχνών στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στην Αρχιτεκτονική Σχολή. Έχει πραγματοποιήσει περισσότερες από είκοσι ατομικές εκθέσεις σε Ελλάδα, Κύπρο και Ιταλία και συμμετείχε σε περισσότερες από πενήντα ομαδικές στην Ελλάδα, την Κύπρο, την Ιταλία, το Βέλγιο και τη Γερμανία. Το 1987, μαζί με άλλους Έλληνες καλλιτέχνες, εκπροσώπησε την Ελλάδα στη Biennale του Sao Paulo και συμμετείχε σε δύο διαδοχικές Biennale της Βενετίας, το 1993 και το 1995, στο πλαίσιο παράλληλων εκθέσεων της κεντρικής διοργάνωσης. Το 1999 εκπροσώπησε την Ελλάδα (μαζί με δύο νεαρές καλλιτέχνιδες, τη Δ. Στράτου και την Ε. Τσαντήλα) στην Biennale της Βενετίας (Art22.gr, «Βαρώτσος Κώστας», <http://www.art22.gr/βαρωτσος-κωστας/> πρόσβαση στις 15/2/2018)

Έχει λάβει το βραβείο Street Trend award 2004/2005 για το έργο του «Άτιτλο 2001» στην Ελβετία και βραβείο για το καλύτερο γλυπτό από το Year in Review 2004 για το έργο του «Συγκοινωνούντα Δοχεία» στο Palm Beach της Florida στις ΗΠΑ. Το 2007 έλαβε το βραβείο γλυπτικής Segno d' Oro για την συνολική καλλιτεχνική του προσφορά στην Ιταλία και έχει λάβει τιμητική διάκριση από τον Πρόεδρο της Ιταλικής Δημοκρατίας (Cavaliere dell' Ordine della Stella della Solidarieta' Italiana 2004) (ΑΠΘ Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, «Βαρώτσος Κωνσταντίνος», <http://architecture.web.auth.gr/βαρωτσος-κωνσταντινος/> πρόσβαση στις 17/2/2018)

Είναι ευρύτερα γνωστός για τα έργα του: ο «Δρομέας» (1988). Το γλυπτό είχε τοποθετηθεί αρχικά στην πλατεία Ομόνοιας, με τις εργασίες του μετρό όμως, μετακινήθηκε στη σημερινή του θέση, απέναντι από το ξενοδοχείο Χίλτον. Το έργο «Μετρό», πρόκειται για μετέωρες πέτρες που υπάρχουν στο σταθμό του μετρό στην Αθήνα Δουκίσσης Πλακεντίας (Γλυπτοθήκη, «Βαρώτσος Κώστας»

<https://glypto.wordpress.com/2007/01/27varotsos-dromeas/> πρόσβαση στις 17/2/2017)
και για το έργο «Υδρόγειο» που βρίσκεται στο Διεθνή Αερολιμένα Θεσσαλονίκης
(dete.gr, «Ο γλύπτης Κώστας Βαρώτσος θα βρεθεί στην Πάτρα το Σάββατο 14/10»,
<http://dete.gr/o-γλύπτης-κώστας-βαρώτσος-θα-βρεθεί-στ/> πρόσβαση στις 18/2/2018)

18. Η «Κόρη» της Βέροιας

Α.Α 17	Τεκμηρίωση Υπαίθριου Γλυπτού	
ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ	Όνομασία Έργου : «Κόρη της Βέροιας»	
	Είδος Κατασκευής : Χύτευση σε καλούπι	
	Είδος Γλυπτού : Ανδριάντας	
	Όνομα Γλύπτη : Θωμάς Βαφειδής	
	Φορέας Ανάθεσης : Δήμος Βέροιας	
	Χρονολογίας Εγκατάστασης :-	
ΑΝΑΛΥΣΗ	<p>Τόπος Εγκατάστασης (Δ/ση) : Πάρκο Εληάς</p> <p>ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ-ΑΦΗΓΗΣΗ</p> <p>ΧΩΡΟΣ: Το γλυπτό είναι τοποθετημένο σε περιοπτη θέση σε δημόσιο χώρο στο πολυσύχναστο δημοτικό πάρκο της Εληάς,οπότε αναπτύσσει μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων</p> <p>ΥΛΙΚΑ: Πρόκειται για έναν ανδριάντα ορειχάλκινο, νεαρής κόρης, ονομαζόμενο ως «Κόρη της Βέροιας». Το αγαλματίδιο αυτό έχει αντικαταστήσει το γνήσιο έργο, το οποίο είναι έργο του τέλους του 5^{ου} αιώνα π. Χ. και θεωρείται έργο του Πολύκλειτου που βρέθηκε το 1909 και αποτελεί προϊόν αρχαιοκαπηλίας στη Γλυπτοθήκη – Μουσείο Τέχνης του Μονάχου</p> <p>ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ: Αφήγηση εθνικής ιστορίας – Διασώζει ιστορική μνήμη αλλά και αισθητική χρήση – Διακοσμεί το πάρκο</p> <p>ΘΕΜΑΤΙΚΗ: Ανδριάντας με χρησιμότητα διακοσμητική σε κεντρικό πάρκο</p> <p>ΦΥΛΟ: Γυνακείο</p> <p>ΜΕΓΕΘΟΣ: Το γλυπτό είναι φυσικού μεγέθους</p> <p>ΤΕΧΝΟΤΡΟΠΙΑ: Πρόκειται για ρεαλιστικό έργο που αναπαριστά νεαρή κόρη του 5^{ου} αιώνα π. Χ., της λείπουν βέβαια και οι δύο βραχίονες. Το σώμα στηρίζεται περισσότερο στο δεξί πόδι. Η στάση με τα κλειστά πόδια, το μικρό στήθος και τα ψηλά πόδια παραπέμπουν περισσότερο σε μία αθλητική στάση που συνδυάζεται με τη γυναικεία ηδυπάθεια</p> <p>ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ-ΕΡΜΗΝΕΥΜΑ: Βεροιώτισσα γυναίκα, Χάρη, Πολιτισμική ενότητα</p>	

Η «Κόρη» της Βέροιας

Στο φυλλάδιο του Μουσείου Τέχνης του Μονάχου διαβάζουμε: «Το μπρούτζινο έργο της Βέροιας είναι από τη Σχολή του Πολυκλείτου. Μπρούτζινη φηγούρα ενός γυμνού κοριτσιού.

Το αναπτυσσόμενο κοριτσίστικο σώμα ακτινοβολεί μια μαγευτική χάρη. Γεμάτη από ζωή, φαίνεται σα να κινείται, το βλέμμα της φαίνεται να πέφτει σε κάτι στο χέρι της ή στο πάτωμα.

Τα μαλλιά της είναι καλυμμένα από έναν κεφαλόδεσμο – θυμίζει το φακίολι και τον τρόπο με τον οποίον δένουν ακόμα και σήμερα οι Βεροιώτισσες τα μαλλιά τους κάτω από τη χρωματιστή μεγάλη μαντήλα τους» (Παπανίδης, 1987: 30-31)

Θωμάς Βαφείδης

Βεροιώτης γλύπτης που φιλοτέχνησε και το μνημείο της Εθνικής Αντίστασης στη Βέροια (Γαβριηλίδης, 2004)

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Κάνοντας μία αναφορά στα θεωρητικά σχήματα να τονιστεί ότι ιστορία αποκαλύπτει γεγονότα, που βρίσκονται θαμμένα μέσα στα ντοκουμέντα. Ο Ricoeur αναφέρει, πως όσο μυθοπλαστικό κι αν είναι ένα ιστορικό κείμενο, δεν παύει να είναι αναπαράσταση της πραγματικότητας (Ricoeur, 1990). Η Ιστορία αποτελεί και «λογοτεχνικό τεχνούργημα, γιατί ακολουθεί τους κανόνες και το συμβολικό σύστημα της λογοτεχνίας, αλλά είναι και αναπαράσταση της πραγματικότητας, εφόσον τα γεγονότα που αφηγείται είναι πραγματικά» (Κόκκινος, 1998). Με τα Annales, «τα στεγανά του δυτικού πολιτισμού έσπασαν», γιατί συμπεριλήφθηκαν στην έρευνα των ιστορικών και τις εκφάνσεις της κοινωνικής ζωής, που παρέμεναν στην αφάνεια: οι βιολογικές πλευρές, η φαντασία και η μυθοπλασία έπαψαν να εξαιρούνται. Έτσι, η δομιστική ανθρωπολογία, η ψυχανάλυση, η τέχνη, η λογοτεχνία, η γλωσσολογία και οι κλασικές κοινωνικές επιστήμες, συνενώθηκαν με την ιστορική επιστήμη. (Braudel, 1987)

Δεν υπάρχει αφήγημα, που να περιγράφει την ιστορία έξω από την κατάσταση του αφηγητή (Κόκκινος, 2003). Για το λόγο αυτό ο «πρωταγωνιστής» της ιστορίας, μας «συστήνεται», μέσω της σύντομης Βιογραφίας και των επιστολών του. Ακόμη, η έννοια του χώρου, η γεωγραφική προσέγγιση της ιστορίας, η χαρτογράφηση και η παραγωγή ιστορικών τοπίων αποτελεί το αναγκαίο πρώτο στάδιο για την κατανόηση της ιστορικότητας στο χρόνο.

Η μελέτη της Τοπικής Ιστορίας, της μικροϊστορίας, συγκροτήθηκε ως ιστοριογραφική τάση στην Ιταλία στις αρχές της δεκαετίας του 1970, κι έφτασε στην μεγαλύτερη ανάπτυξή του στα μέσα της δεκαετίας του 1980, για να γίνει ευρύτερα γνωστή στη χώρα μας, μέσω της ερευνητικής παραγωγής ενός εκ των πρωταγωνιστών της, του Κάρλο Γκίντζμπουργκ, περί τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Εστιάζει στη γνώση και στον τρόπο βίωσης της ιδιαίτερης πατρίδας. Στηρίζεται στον ψυχικό και πνευματικό σύνδεσμο του ατόμου με τη γενέθλια γη, τη φύση και τη

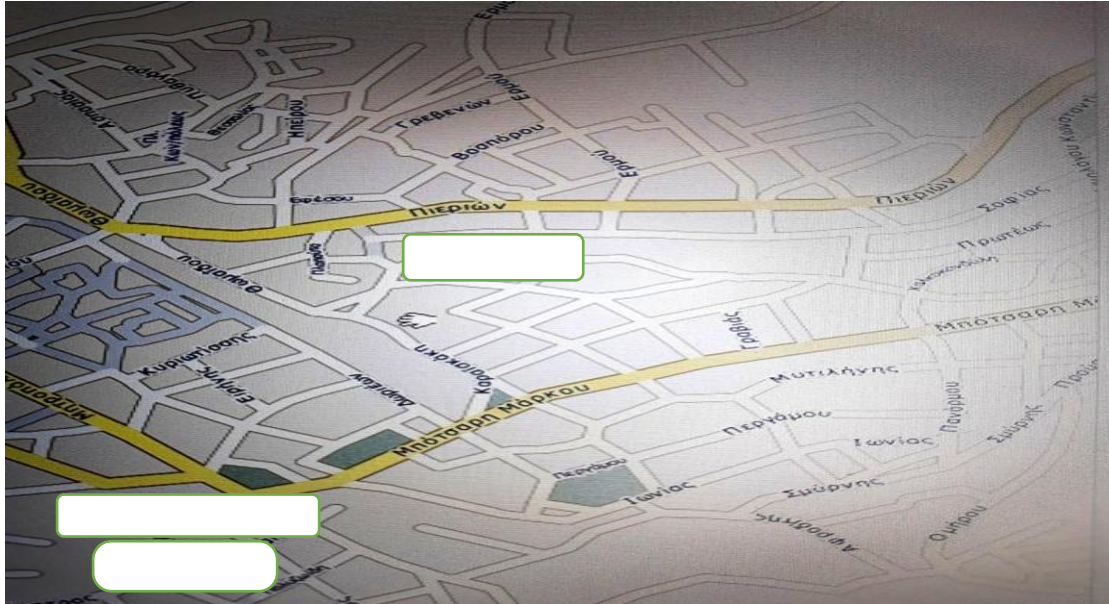
ζωή σε αυτήν. Στην παράδοση, τον τρόπο ζωής και τις αξίες της τοπικής κοινωνίας (Κόκκινος, 2003)

Ύστερα από την ολοκλήρωση της έρευνας, την καταγραφή και την ταξινόμηση των στοιχείων προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα: Τα εικαστικά έργα, τα δημόσια γλυπτά και μνημεία αναπαριστούν και μορφοποιούν την ιστορία μιας περιόδου και του τόπου και αυτό σε συνδυασμό με τις αντίστοιχες γραπτές πηγές και μαρτυρίες συμβάλλει και πετυχαίνει την καλύτερη κατανόηση του παρελθόντος και της ιστορικής μνήμης. Διαπιστώνουμε την αφηγηματική δύναμη των δημόσιων γλυπτών και τον διάλογο με την εθνική παράδοση. Τα γλυπτά αποτελούν μαρτυρίες του υλικού αλλά και πνευματικού πολιτισμού. Οτιδήποτε αποτελεί σύμβολο, ανδριάντα, προτομή, αφιέρωμα, κατεστημένος χώρος προσκυνήματος διασώζει από τη λήθη μεγάλα γεγονότα και πρόσωπα (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

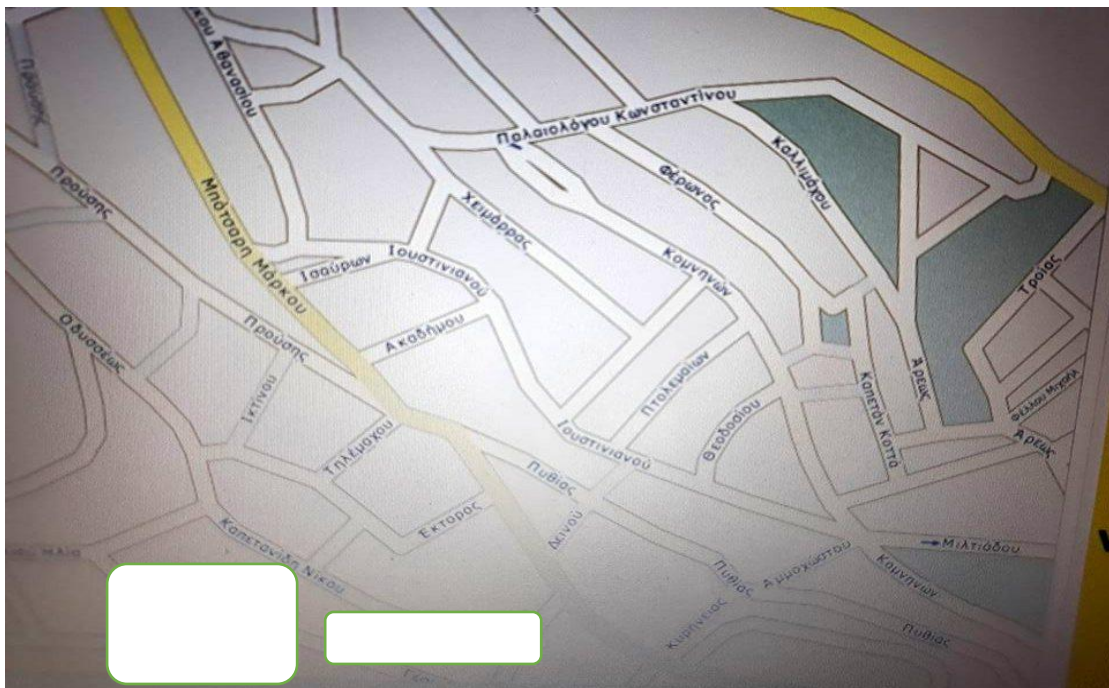
Στο δημόσιο χώρο της πόλης της Βέροιας και κυρίως στο κέντρο της – στις πιο κεντρικές οδούς- είναι τοποθετημένα συνολικά δεκαοκτώ μνημεία που αφορούν ανδριάντες, προτομές, αφιερωματικές στήλες και ηρώα. Η επιλογή του τόπου για την ένταξη του γλυπτού στο αστικό – ανθρωπογενές περιβάλλον δεν είναι τυχαία, καθώς αφορά τον καλό φωτισμό, την περίοπτη θέση, τη διέλευση των πολιτών δημιουργώντας μία δυναμική αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο υποκείμενο και το περιβάλλον που άλλοτε προκαλεί τον κόσμο και άλλοτε έχει ως αποτέλεσμα ακόμη και τον βανδαλισμό των μνημείων. Πολλά μνημεία έχουν δώσει το όνομά τους στις οδούς όπου είναι τοποθετημένα, οπότε το τεχνούργημα δίνει σ' αυτές ποιότητες και δυναμική (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

Η ιστορία και ορισμένες πλευρές του παρελθόντος είναι δυνατόν να αποδοθούν μέσω των μνημείων της δημόσιας γλυπτικής της πόλης. Άλλωστε, οι οπτικές εικόνες καθίστανται πιο ενδιαφέρουσες και ισχυρές στη λειτουργία της μνήμης (Πετρή, 1975). Τα δημόσια μνημεία επιδέχονται πολλαπλές αναγνώσεις, αφού συνδέονται με την Ιστορία της Τέχνης, την πολεοϊστορία, την τοπική ιστορία και τις πολιτισμικές σπουδές (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006). Φυσικά, η επιλογή των εθνικών ιστορικών γεγονότων και στοιχείων που εξιστορούνται ή

Χάρτης 2

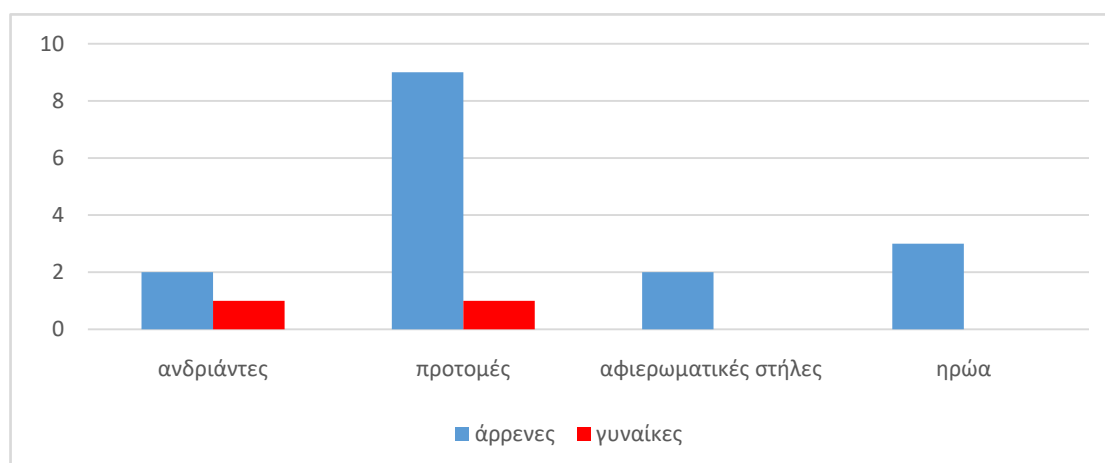

Χάρτης 3

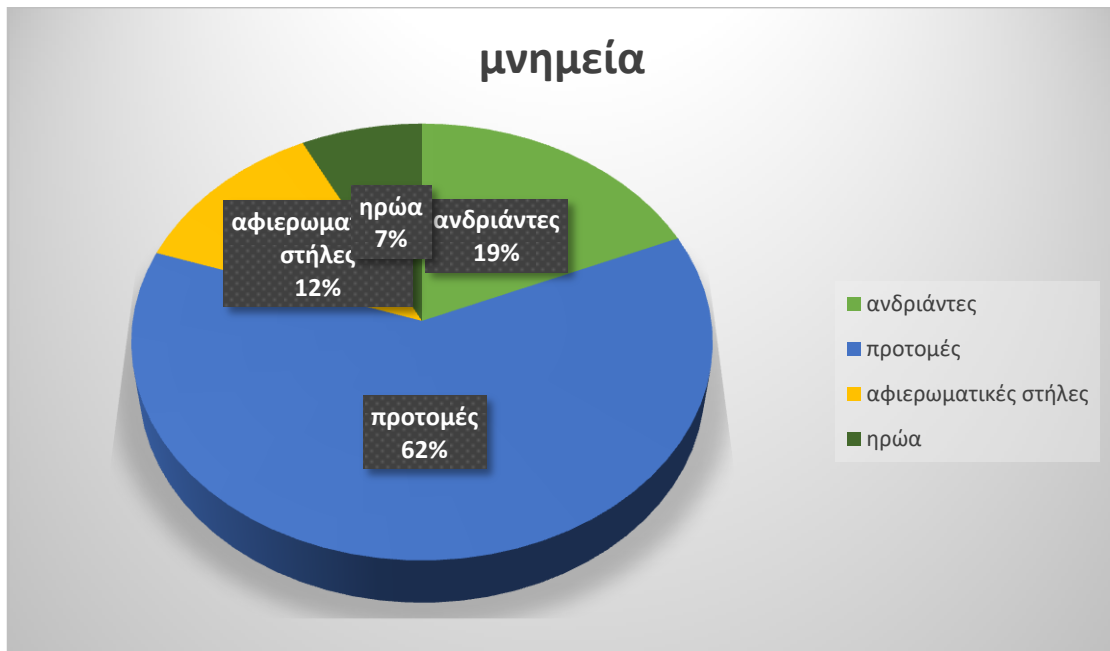

Από τα δεκαοκτώ μνημεία δέκα είναι προτομές, τρία ανδριάντες, δύο αφιερωματικές στήλες και τρία ηρώα. Στο σημείο αυτό να γίνει η παρατήρηση ότι ο πληθυσμός των αγαλμάτων της Βέροιας κυριαρχείται από άρρενες ήρωες, πολιτικούς, στρατιωτικούς και ανθρώπους του πνεύματος με εξαίρεση βέβαια τις «θηλυκές ιδέες» της ελευθερίας, της πατρίδας, της αγωνιστικότητας, της αυτοθυσίας, καθώς επίσης από τον πληθυσμό των αγαλμάτων της Βέροιας απουσιάζουν οι γυναίκες – αγωνίστριες. Τα αντρικά αγάλματα αποτελούν το ηγεμονικό παραδοσιακό μοντέλο της ιστορίας.

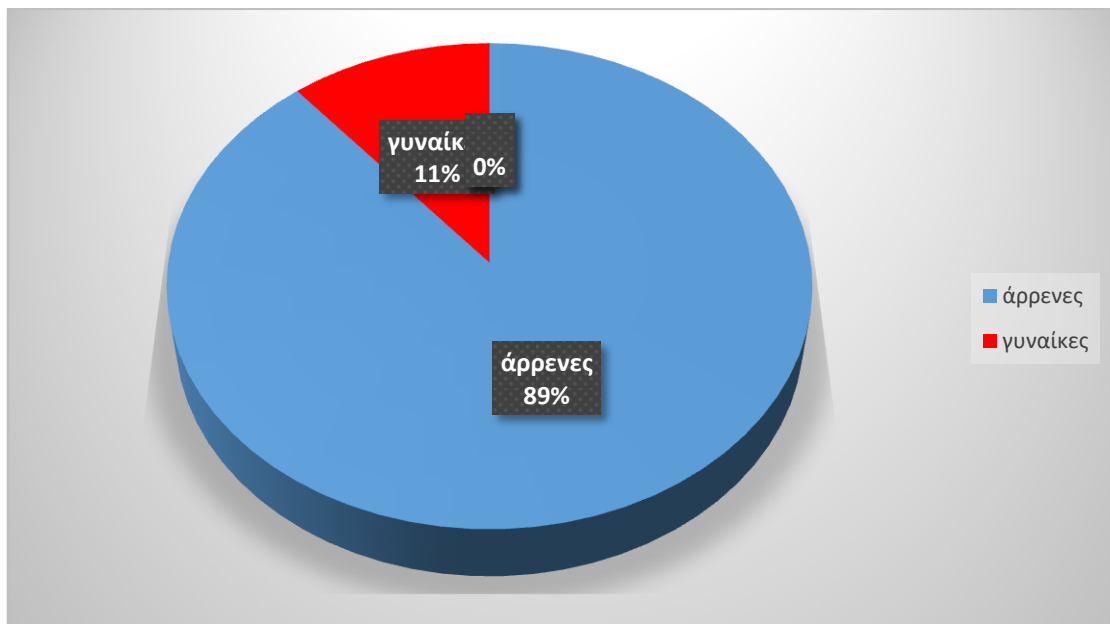
Πίνακας 1 – μνημεία: αφιερωματικές στήλες, ηρώα, ανδριάντες, προτομές

Πίνακας 2 – μνημεία: αφιερωματικές στήλες, ηρώα, ανδριάντες, προτομές (ποσοστά)

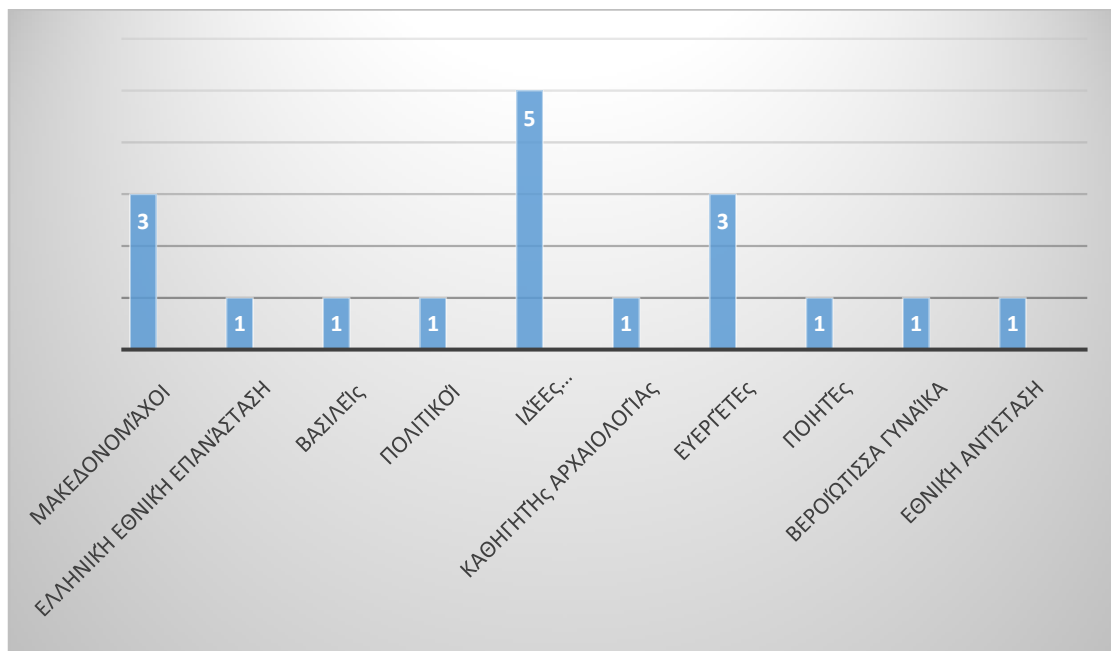
Πίνακας 3 – μνημεία: άρρενες – γυναίκες

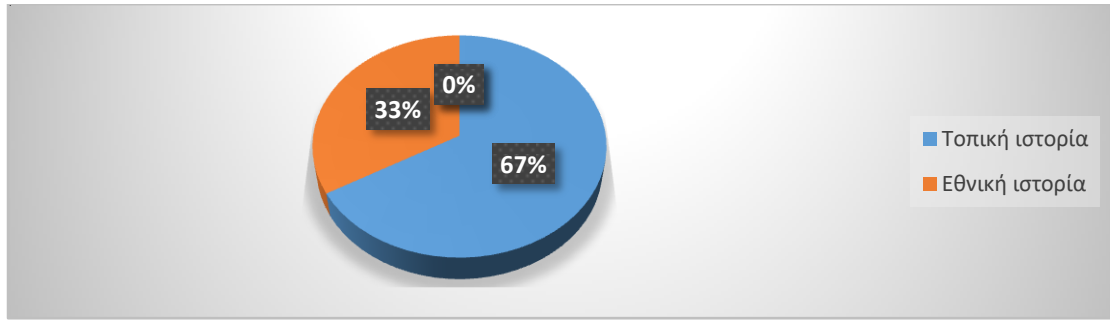
Όσον αφορά την ιστορική θεματική τα μνημεία καλύπτουν και εκφράζουν μεμονωμένα ιστορικά πρόσωπα, ιστορική δράση, πολιτιστική και πνευματική και αντίστοιχες ιδέες της νεότερης και σύγχρονης τοπικής και ελληνικής ιστορίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στα πρόσωπα του Μακεδονικού Αγώνα και στις ιδέες της

ελευθερίας, της αγωνιστικότητας και της αυτοθυσίας. Να τονιστεί επίσης, ότι η πλειοψηφία των μνημείων αναδεικνύει την τοπική ιστορία. Έχουν φιλοτεχνηθεί από διαφορετικούς δημιουργούς, κάποιιοι εκ των οποίων είναι γηγενείς. Για κάποια δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί η χρονολογία ανέγερσης ή η ημερομηνία εγκατάστασής τους ή το όνομα του δημιουργού τους.

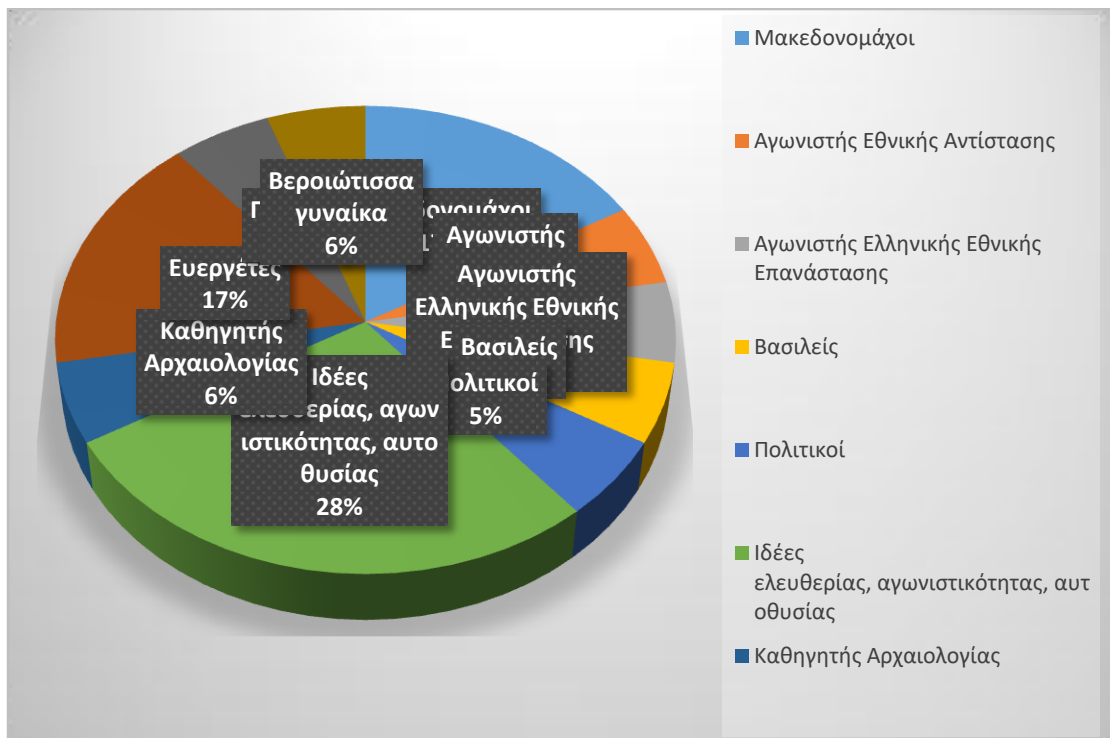
Πίνακας 4 – ιστορική θεματική

Πίνακας 5

Πίνακας 6 – ιστορική θεματική (ποσοστά)

Πίνακας 7 – Δημιουργοί

Πίνακας 8 – μνημεία των οποίων δεν ήταν δυνατό να εντοπιστεί η χρονολογία εγκατάστασής τους

Προτομή – Βασίλειος Σταυρόπουλος
Προτομή – Στέργιος Κουκουτέγος
Ηρώο των Ελλήνων του Πόντου
Προτομή Δημήτριος Ρακτιβάν
Ανδριάντας – «Κόρη» της Βέροιας

Πίνακας 9 – χρονολογία εγκατάστασης μνημείων στην πόλη

-
- 2007 προτομή- Ευδοξία Μαλακούση, Ηρώο
 - 2005

 - 2001 προτομή- Στέλιος Σβαρνόπουλος
 - 2000 αφιερωματική στήλη- Μνημείο των πέντε παλικαριών - περιστεριών
 - 1999 προτομή- Μανώλης Ανδρόνικος

 - 1995 αφιερωματική στήλη- Νίκος Καπετανίδης

 - 1990

 - 1987 Ηρώο
 - 1985
 - 1984 ανδριάντας- Μνημείο Εθνικής Αντίστασης

 - 1980
 - 1979 προτομή -Εμμανουήλ Ι. Ζάχος

 - 1975

 - 1970 ανδριάντας-Τάσος Καρατάσος

 - 1965 προτομή- Κωνσταντίνος Ρακτιβάν
 - 1964 ανδριάντας-Κωνσταντίνος ΙΒ΄

 - 1960

 - 1955 προτομή-Δημήτριος Βικέλας

Συνολικά τα έργα είναι τα εξής:

1. Προτομή του Δημητρίου Βικέλα – ευεργέτης της πόλης, έργο του Τηλέμαχου Γύζη (1955)
2. Ανδριάντας του Κωνσταντίνου ΙΒ΄ - βασιλεύς των Ελλήνων, έργο της Κατερίνας Χαλεπά – Κατσάτου (1964)
3. Προτομή του Κωνσταντίνου Ρακτιβάν - Βεροιώτης πολιτικός, συγγραφέας, νομικός, δικαστής (1964)
4. Προτομή του Δημήτριου Ρακτιβάν – ευεργέτης της πόλης, έργο του Γεωργίου Μπονάνου
14. Ανδριάντας του Τάσου Καρατάσου (Γερο – Καρατάσος) - πρωτεργάτης της Ελληνικής Εθνικής Επανάστασης, έργο της Αλίκης Χατζή (1970)
15. Προτομή του Εμμανουήλ Ι. Ζάχου - Εθνοδιδάσκαλος Μακεδονομάχος, έργο του Πραξιτέλη Τζανουλίνου (1979)
16. Προτομή του Βασίλειου Σταυρόπουλου (ψευδώνυμο Καπετάν Κόρακας) - στρατηγός Μακεδονικού Αγώνα, έργο του Στρατή Φιλιππότη
17. Προτομή του Στέργιου Κουκουτέγου (ψευδώνυμο Καπεταν – Τάσος ή Μπομπότας) - Μακεδονομάχος, έργο του Πέτρου Μωραΐτη
18. Ανδριάντας αγωνιστή Εθνικής Αντίστασης, έργο του Βεροιώτη Θωμά Βαφείδη (1984)
19. Ηρώ, έργο του Ευθύμιου Καλεβρά (1987)
20. Αφιερωματική στήλη του ήρωα Νίκου Καπετανίδη, έργο του Βεροιώτη Ιωάννη Σοφινίδη (1995)
21. Ηρώ των Ελλήνων του Πόντου, έργο του Ευθύμιου Καλεβρά
22. Προτομή του Μανώλη Ανδρόνικου - Καθηγητής Αρχαιολογίας, έργο του Τάκη Παρλαβάτσα (1999)
23. Αφιερωματική στήλη – μνημείο των πέντε παλικαριών –περιστεριών, έργο των μελών της λέσχης Λάιονς (2000)
24. Προτομή του Στέλιου Σβαρνόπουλου - Βεροιώτης ποιητής, έργο του Βεροιώτη Βασίλη Σωζεριδη (2001)
25. Προτομή της Ευδοξίας Μαλακούση, Βεροιώτισσα ευεργέτιδα (2007)
26. Ηρώ της Βέροιας, έργο του Κωνσταντίνου Βαρώτσου (2007)
27. Ανδριάντας – «Κόρη» της Βέροιας, έργο του Βεροιώτη Θωμά Βαφείδη

Η προσέγγιση, η ανάγνωση και η κατανόηση των οπτικών έργων και δημόσιων μνημείων γίνεται διεπιστημονικά. Αυτό σημαίνει ότι οι διάφορες επιστήμες, όπως η Ιστορία της Τέχνης, η Κοινωνική Ιστορία, η Πολιτική Ιστορία, η Κοινωνιολογία, η Οικονομική Επιστήμη, οι Πολιτισμικές Σπουδές, η Ψυχανάλυση, η Ερμηνευτική, η Εικονολογία συναντώνται διαλεκτικά και σημασιοδοτούν τα έργα.

Το μέγεθος των αγαλμάτων είναι υπερφυσικό και δίνεται έμφαση κάθε φορά στο θριαμβευτικό ύφος του εικονιζόμενου και στα καθαρά, ρεαλιστικά χαρακτηριστικά στοιχεία του προσώπου. Τονίζεται ακόμη, η ένδυσή τους, τα καθαρά διακοσμητικά μοτίβα και εξαρτήματα, η αγέρωχη στάση τους που παραπέμπουν στην ηγεμονική τους δύναμη. Επίσης, όσον αφορά τις προτομές έχουν φιλοτεχνηθεί χωρίς άνω άκρα, στοιχείο ακαδημαϊκό.

Άλλοτε είναι τοποθετημένα σε ψηλό μαρμάρινο βάθρο, οπότε η επιλογή του ψηλού βάθρου αναβαθμίζει το έργο δημιουργώντας άλλη προσέγγιση με το χώρο και προωθώντας την ηγεμονική επώνυμη ιστοριογράφηση και άλλοτε είναι τοποθετημένα σε χαμηλό βάθρο, οπότε το μνημείο αναδεικνύεται και προσεγγίζεται διακριτικά.

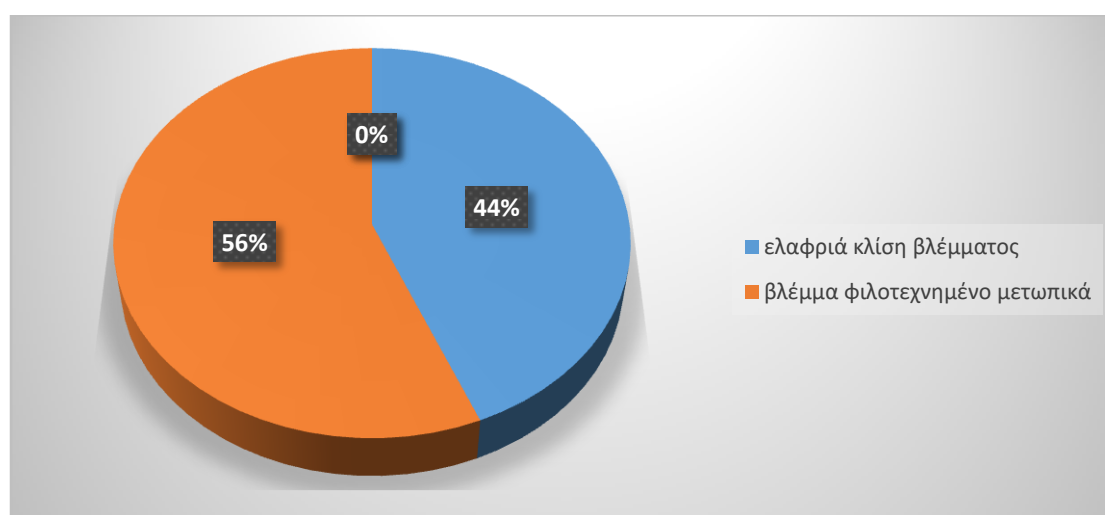
Κάποια από τα έργα της πόλης έχουν φιλοτεχνηθεί μετωπικά με το βλέμμα απλανές, ακίνητο και ακαθόριστη την κόρη του ματιού, τεχνική που προσβλέπει στη διατήρηση του χρόνου και συμβολίζει τον αιώνιο μεταθανάτιο κόσμο (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006), καθώς επίσης δηλώνει και αίτημα αναγνώρισης από το κοινό (Kress&Leeuwen, 1996)ως ηρωική, θετικιστική επώνυμη ιστοριογραφία. Με τον τρόπο αυτό επιβάλλονται στο βλέμμα του θεατή πολίτη ως ηρωικό ηγεμονικό πρότυπο (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

Σε άλλα δημόσια γλυπτά, παρατηρείται ελαφριά κλίση του προσώπου προς τα αριστερά, ως προσφορά προς το κοινό. Αυτά και όσα επίσης δομούν σύνθεση

δημιουργούν ένα σενάριο και παρουσιάζουν την ιστορική αφήγηση ως δράση με ιστορικά πρόσωπα και επαναστατικότητες σε μοντέρνο, επιτελεστικό μοντέλο ιστοριογράφησης.

Τα ταφικά μνημεία θυμίζουν επώνυμα ή ανώνυμα εκείνους που πέθαναν για την πατρίδα και αφορούν τους πεσόντες δημότες συμβάλλοντας στην τοπική, ιστορική «γενεαλόγηση και χαρτογράφηση». Υπάρχουν και κάποια όμως, στα οποία παρατηρείται ελαφριά κλίση του προσώπου προς τα αριστερά, ως προσφορά προς το κοινό (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006)

Πίνακας 8

Άλλη παρατήρηση είναι ότι τα έργα της πόλης της Βέροιας είναι φιλοτεχνημένα δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στα πρόσωπα των αντρών που απεικονίζονται, ενώ στα γυναικεία έργα δίνεται έμφαση στα σώματα και ειδικά στο στήθος (Ανδρέου & Βαμβακίδου, 2006). Επίσης, οι ανδρικές αναπαραστάσεις τοποθετούνται υψηλότερα συγκριτικά με τις γυναίκες, επιλογή που φανερώνει συμβολικά την κυριαρχία των αντρών και την υποταγή των γυναικών (Goffman, 1979)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ – ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η ανάδειξη του σημαντικού ρόλου της ιστορίας στη ζωή του ανθρώπου και η αναγνώριση των ειδών της ιστοριογράφησης που προωθούνται από την τοπική αυτοδιοίκηση ως θετικιστικό, μοντέρνο ή μεταμοντέρνο μοντέλο. Θεωρείται επιτακτική ανάγκη η διατήρηση της πνευματικής μας παράδοσης, διότι αυτή αποτελεί τη μνήμη μας. Ο σεβασμός προς την παράδοση έχει τη δύναμη να ευαγγελίζεται το μέλλον. Σεβασμός στην πνευματική παράδοση βέβαια, δε σημαίνει προσκόλληση στο παρελθόν και άρνηση του παρόντος. Αντιθέτως, η επαφή με το παρελθόν οφείλουμε να είναι γόνιμη για να προχωρήσουμε προς τα εμπρός. Άλλωστε, πολύ σοφά μας δίδαξε ο Σεφέρης: «σβήνοντας ένα κομμάτι από το παρελθόν είναι σα να σβήνεις κι ένα αντίστοιχο κομμάτι από το μέλλον».

Η ολοκλήρωση της διαλευκαίνει τα ερευνητικά προβλήματα που τέθηκαν κατά την έναρξή της:

- Τα μνημεία της Βέροιας διατηρούν ζωντανή και αναδεικνύουν την τοπική ιστορική μνήμη της πόλης;
- Ο χώρος ανέγερσης των μνημείων σε περιοχές της πόλης επιλέχθηκε τυχαία;
- Οι γυναικείες αναπαραστάσεις στην πόλη είναι τόσες όσες και οι ανδρικές; Υπάρχουν διαφορές;
- Ποια ανάγνωση μπορεί να γίνει με βάση το βλέμμα των αγαλμάτων;

Όλες οι λεπτομέρειες των ευρημάτων καταγράφονται αναλυτικά στο κεφάλαιο “Αποτελέσματα”.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Θα μπορούσε να προταθεί στην τοπική αυτοδιοίκηση να προσθέσει επιπλέον αγάλματα γυναικεία, ώστε να αποφευχθούν έμφυλα στερεότυπα και αγκυλώσεις.

Επίσης, να προσθέσει επιπλέον αγάλματα, ανώνυμους ήρωες με σκοπό να μην υπάρχουν χάσματα στην αφήγηση της ιστορίας της πόλης.

Κι αυτό είναι σημαντικό γιατί τα γλυπτά αποτελούν μαρτυρία – μνήμη και θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν στην κατάκτηση της ιστορικότητας και τοπικότητας.

Ελπίζουμε στην ευαισθητοποίηση της νεότερης γενιάς, την προστασία, αποκατάσταση και διατήρηση των μνημείων πολιτισμού, αλλά κυρίως στον ιστορικό γραμματισμό.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΕΣ

- Αλεξιάδης, Γ. (1995). *Φουντώνει η Δάφνη*. Βέροια
- Αναγνωστοπούλου, Ζ. (2003). *Τα υπαίθρια γλυπτά της Αθήνας, υπαίθρια γλυπτική 1834 – 2004*. Αθήνα: Ποταμός
- Αναστασόπουλος, Α. (2003). *Βεροίας Μελετήματα*. Βέροια: Οι φίλοι του Βυζαντινού Μουσείου Βεροίας
- Ανδρέου, Α, Βαμβακίδου, Ι. (2006). *Ο πληθυσμός των αγαλμάτων, η περίπτωση της Φλώρινας*. Θεσσαλονίκη: Σταμούλη
- Αργυριάδης, Γ. (1969). *Καλλιτεχνική Φλώρινα, γλύπτες, ζωγράφοι*. Φλώρινα: αυτοέκδοση
- Βακαλόπουλος, Α. (2002). *Νέα ελληνική ιστορία 1204 – 1985*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Βακαλόπουλος, Κ. (1998). *Διωγμοί και Γενοκτονία του θρακικού ελλητισμού, ο πρώτος ξεριζωμός (1908 – 1917)*. Θεσσαλονίκη: Ηρόδοτος
- Βακαλόπουλος, Κ. (2001). *Το νέοελληνικό έθνος (1204 – 2000). Νέα ελληνική ιστορία από τη Φραγκοκρατία ως τις μέρες μας*. Θεσσαλονίκη: Ηρόδοτος
- Βερέμης, Θ, Κολιόπουλος, Γ. (2006). *Ελλάς Η σύγχρονη συνέχεια από το 1821 μέχρι σήμερα*. Αθήνα: Καστανιώτη
- Γαβριηλίδης, Θ. (2004). *Τα αγάλματα της Βεροίας και της Νάουσας*. Βέροια
- Γαρδίκια – Αλεξανδροπούλου, Κ. (επιμ.) (2010). *Ελληνική Ιστορία.. Από τον Όθωνα ως τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο* (Τόμος 6, σ. 34-47). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- Δημητριάδης, Β. (2012). *Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα 1890 – 1910. Στο λυκόφως της οθωμανικής περιόδου. Α΄ Επιστημονική Ημερίδα Τοπικής Ιστορίας*. Βέροια: Ε.Μ.Ι.Π.Η
- Δημητρόπουλος, Ε. (2001). *Εισαγωγή στη μεθοδολογία της επιστημονικής έρευνας – Ένα Συστημικό Δυναμικό Μοντέλο*. Αθήνα: Έλλην
- Εγκυκλοπαίδεια Παπυρος Λαρούς Μπριτανικά* (1984). (Τόμος 14, σ. 122-123). Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος

- Εγκυκλοπαίδεια Παπυρος Λαρούς Μπριτανικά* (1984). (Τόμος 37, σ. 114-117). Αθήνα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος
- Εγκυκλοπαίδεια Υδρία* (1980). (Τόμος 14, σ. 130). Αθήνα
- Ελεφάντης, Α. (2001). 14 Σεπτεμβρίου: ημέρα εθνικής αμνηστίας: εφημ. Νέα/24/2
- ΗΜΑΘΙΑ αιώνια γη Μακεδόνων*. Βέροια: Νομαρχία Ημαθίας
- Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* (1978). (Τόμος 15, σ. 244) Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- Κόκκινος, Γ. (1998). *Από την ιστορία στις Ιστορίες*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Κόκκινος, Γ. (2003). *Επιστήμη, ιδεολογία, ταυτότητα*. Αθήνα: Μεταίχμιο
- Καλούρη – Αντωνοπούλου, Ρ, Κάσσαρης, Χ. (1988). *Το μουσείο μέσο τέχνης και αγωγής και οδηγός επίσκεψης για μαθητές και δασκάλους*. Αθήνα
- Κολιόπουλος, Ι. (2000). *Ιστορία της Ελλάδος από το 1800. Το έθνος, η πολιτεία και η κοινωνία των Ελλήνων* (Τεύχος Α). Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Κολιόπουλος, Ι. (2002). *Ιστορία της Ελλάδος από το 1800. Η διαμόρφωση και η άσκηση της εθνικής πολιτικής* (Τεύχος Β). Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Κολιόπουλος, Ι. (2008). *Αφανείς, γηγενείς Μακεδονομάχοι*. Θεσσαλονίκη: UniversityStudioPress
- Κολιόπουλος, Ι, Νημάς, Θ, Σβολόπουλος, Κ, Σχολινάκη-Χελιώτη, Χ, Χατζηβασιλείου, Ε. (2011). *Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου από το 1815 έως σήμερα, γ' τάξη Γενικού Λυκείου και δ' τάξη Εσπερινού Λυκείου Γενικής Παιδείας*. Αθήνα: ΟΕΔΒ
- Κολτσίδας, Α. (2012). *Ιστορία της Βέροιας και της περιοχής, με παράλληλη τοπογραφία της πόλης. Προϊστορία και μύθος, αρχαϊκοί – κλασικοί – ελληνιστικοί – ρωμαϊκοί – βυζαντινοί χρόνοι – τουρκοκρατία – νεότερη σύγχρονη εποχή – σήμερα* (Τόμος α). Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη
- Κολτσίδας, Α. (2012). *Ιστορία της Βέροιας και της περιοχής, με παράλληλη τοπογραφία της πόλης. Προϊστορία και μύθος, αρχαϊκοί – κλασικοί – ελληνιστικοί – ρωμαϊκοί – βυζαντινοί χρόνοι – τουρκοκρατία – νεότερη σύγχρονη εποχή – σήμερα* (Τόμος β). Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη

- Κούκκου, Ε. (επιμ.) (2010). *Ελληνική Ιστορία. Τουρκοκρατία και Ελληνική Επανάσταση* (Τόμος 5, σ. 133-144). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- Κουκούδης, Α. (2008). *Από τη ζωή των Βλάχων στα 1900*. Θεσσαλονίκη: Ίδρυμα Εγνατία Ηπείρου
- Λιάκος, Α. (2007). *Πώς το παρελθόν γίνεται ιστορία*. Αθήνα: Πόλις
- Ματθιόπουλος, Ε. (1999). *Λεξικό Ελλήνων Καλλιτεχνών* (τόμος γ'). Αθήνα: Μέλισσα
- Μπαμπινιώτης, Γ. (1998). *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας
- Μαυροσκούφης, Δ. (2005). *Αναζητώντας τα ίχνη της ιστορίας*. Θεσσαλονίκη: Κυριακίδη
- Μυκονιάτης, Η. (1979). *Το εικοσιένα στη ζωγραφική, συμβολή στη μελέτη της εικονογραφίας του Αγώνα*. Θεσσαλονίκη, δ.δ.
- Μυκονιάτης, Η. (1996). *Νεοελληνική Γλυπτική*. Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών
- Μπατσαρά-Τζήκα, Χ. (2002). *Βέροια : οδοιπορικό μέσα στην πόλη*: Βέροια
- Ξυνάδας, Ε., Παπαγεωργίου, Αικ. (2013). *Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα 1910 – 1925. Από την Αυτοκρατορία στο Εθνικό Κράτος*. Β' Επιστημονική Ημερίδα Τοπικής Ιστορίας. Βέροια: Ε.Μ.Ι.Π.Η
- Παπαδόπουλος, Π. (2017). «Βέροια – Ερατεινή Ημαθία». *Ιστορία – Πολιτισμός. Περιοδικό σύγγραμμα έρευνας και λόγου*, 1 (1), 99 – 100
- Παπανίδης, Κλ. (1987). *Βέροια γη Ημαθίας*. Βέροια
- Παπανικολάου, Μ. (1999). *Ιστορία της τέχνης στην Ελλάδα Ζωγραφική και Γλυπτική του 20^{ου} αιώνα*. Αθήνα: Αδάμ
- Παπανικολάου, Μ. (2005). *Η ελληνική τέχνη του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα Ζωγραφική – Γλυπτική*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας
- Πετρής, Γ. (1975). *Μακρυγιάννης και Π. Ζωγράφος. Δοκίμιο εικονολογικό*. Αθήνα: Ηριδανός
- Πετρόπουλος, Ι.Α, Κουμαριανού, Αικ. (1982). *Η θεμελίωση του ελληνικού κράτους. Οθωνική περίοδος 1833 – 1843*. Αθήνα: Παπαζήση

Σαατσόγλου – Παλιαδέλη, Χ. (2004). *Γνωριμία με τη Γη του Αλεξάνδρου. Η περίπτωση του νομού Ημαθίας. Ιστορία – Αρχαιολογία*. Πρακτικά Επιστημονικής Διημερίδας. Θεσσαλονίκη

Σβαρνόπουλος, Στ. (1979). *Η Μαγική Μπαρμπούτα. Λαογραφικά της Βέροιας*. Βέροια: αυτοέκδοση

Σταματιάδου, Ε. (2012). Μιλάμε για τη Βέροια του 20^{ου} αιώνα 1890 – 1910. Στο λυκόφως της οθωμανικής περιόδου. *Α΄ Επιστημονική Ημερίδα Τοπικής Ιστορίας*. Βέροια: Ε.Μ.Ι.Π.Η

Σφυρόερας, Β. (επιμ.) (2010). *Ελληνική Ιστορία. Τουρκοκρατία και Ελληνική Επανάσταση* (Τόμος 5, σ. 99-120). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

Σφυρόερας, Β. (επιμ.) (2010). *Ελληνική Ιστορία. Από τον Όθωνα ως τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο* (Τόμος 6, σ. 9-24). Αθήνα: Εκδοτική Αθηνών

Τζαφερόπουλος, Α. (1969). *Ημαθία. Τουριστικός οδηγός. Βέροια – Νάουσα – Αλεξάνδρεια – Περίχωρα*. Θεσσαλονίκη

Τσιαμήτρος, Γ. (2010). *Η Αρωμονική ή Κουτσοβλαχική διάλεκτος*. εφημ. Λαός, 23 – 24/ 10, 10095

Τσιάρα, Σ. (2004). *Τοπία της εθνικής μνήμης, Ιστορίες της Μακεδονίας γραμμένες σε μάρμαρο*. Αθήνα: Κλειδάριθμος

Τσουκαλάς, Κ. (1999). *Η εξουσία ως λαός και ως έθνος, περιπέτειες σημασιών*. Αθήνα: Θεμέλιο

Φωτιάδης, Κ. (2004). *Η Γενοκτονία των Ελλήνων του Πόντου*. Αθήνα: Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία

Χριστοδούλου, Α. (1960). *Ιστορία της Βέροιας*. Βέροια: Γούναρη

Braudel, F. (1986). *Μελέτεςγιατηνιστορία*. Μετ. Βαρών, Ρ. Αθήνα: Σταμούλη

Burke, P. (1991). *New Perspectives on Historical Writing*. Cambridge: Policy Press

Clogg, R. (1995). *Συνοπτική Ιστορία της Ελλάδας 1770 – 1990*. Μετάφραση Παπαδάκη Α. Ιστορητής

Goffman, E. (1979). *Gender Advertisements*. New York: Harper, Row / London: Macmillan

Gombrich E.H. (1998). *Το χρονικό της τέχνης*. Μετ. Α. Κάσδαγλη. Αθήνα: ΜΙΕΤ

Kress, G, Leeuwen, T.H. (1996). *Reading images. The Grammar of Visual design*. London, N.Y.: Routledge

Liddel Henry G. και Scott Robert. *Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης* (Κωνσταντινίδου), Ι. Σιδέρης

Ricoeur, P. (1990). *Η αφηγηματική λειτουργία*. Μετ. Αθανασόπουλος, Β. Αθήνα: Καρδαμίτσα

Zoller, E. (1993). *La definition des crimes contre humanite: Journal du Droit International/549*

ΑΠΘ Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, «Βαρώτσος Κωνσταντίνος»,
<http://architecture.web.auth.gr/βαρώτσος-κωνσταντίνος/> (πρόσβαση στις 17/2/2018)

Γεωργουδής Παναγιώτης, «Ο Δημήτριος Βικέλας»,
<http://www.vikelaia.gr/index.php/vikelaia-library/o-dimitrios-vikelas> (πρόσβαση στις 25/2/2018)

Γκορέζης Γιώργος, «Η Εθνική Αντίσταση 1941-1945»,
<http://www.eaas.gr/images/pdfs/eth.antistasi.pdf> (πρόσβαση στις 13/2/2018)

Γλυπτοθήκη, «Βαρώτσος Κώστας» <https://glypto.wordpress.com/2007/01/27/varotsos-dromeas/> (πρόσβαση στις 17/2/2017)

Γλυπτοθήκη, «Καλεβράς Ευθύμιος»,
<https://glypto.wordpress.com/?s=Καλεβράς+Ευθ&searchsubmit=Εύρεση+>,
(πρόσβαση στις 18/2/2018)

Γλυπτοθήκη, «Μπονάνος Γεώργιος», <https://glypto.wordpress.com/2008/06/07/μπονάνος-γεώργιος> (πρόσβαση στις 26/2/2018)

Γλυπτοθήκη, «Τζανουλίνος Πραξιτέλης», [https://glypto.wordpress.com/?=Τζανουλίνος + Πραξιτέλης](https://glypto.wordpress.com/?=Τζανουλίνος+Πραξιτέλης) (πρόσβαση στις 8/2/2018)

Γλυπτοθήκη, «Φιλιππότης Στρατής», <https://glypto.wordpress.com/2009/01/16/φιλιππότης-στρατής-philippotis-stratis/> (πρόσβαση στις 8/2/2018)

Γλυπτοθήκη, «Χαλεπά Κατσάτου Αικατερίνη», <https://glypto.wordpress.com/?s=Χαλεπά+Κατσάτου+Κατερίνα&searchsubmit=Εύρεση+»> (πρόσβαση στις 12/2/2018)

Δήμος Ηρωικής πόλης Νάουσας, «Αποκαλυπτήρια προτομής οπλαρχηγού Καρατάσου στο Δηγαλεύρι Στενήμαχου», <http://www.naoussa.gr/news/article2231> (πρόσβαση στις 12/2/2018)

Εργαστήρια Γλυπτικής Φιλιππότης, «Ιστορικό οικογένειας», <http://filippotis.gr/ιστορικο-οικογενειας/> (πρόσβαση στις 8/2/2018)

Καρβουνοπούλου Φ., «Η Γενοκτονία των Ποντίων και η διαφορά από την Εθνοκάθαρση», <https://www.militaire.gr/η-γενοκτονία-των-ποντίων-και-η-διαφορά/> (πρόσβαση στις 18/2/2018)

Κοντογιαννίδης Τάσος, «Νίκος Καπετανίδης: Ο Πόντιος δημοσιογράφος που απαγχονίστηκε από τους Τούρκους», <http://www.pontos-news.gr/article/23841/nikos-kapetanidis-o-pontios-dimosiografos-poy-apaghonistike-apo-toys-toyrkoys> (πρόσβαση 26/2/2018)

Κωνσταντινίδου Αρχοντούλα, «Η ποντιακή διάλεκτος ως στοιχείο της ταυτότητάς μας», <http://www.poe.org.gr/default.aspx>, 329 (πρόσβαση στις 4/2/2018)

Μηχανή του Χρόνου, «Ο καθηγητής Μανώλης Ανδρόνικος ανακαλύπτει τον τάφο του Μακεδόνα βασιλιά Φιλίππου. Η συγκλονιστική μαρτυρία», <http://www.mixanitouxronou.gr/o/kathigitis-manolis-andronikos-anakalipti-ton-tafo-tou-makedona-vasilia-filippou-i-sigklonistikiki-martiria/> πρόσβαση στις 25/2/2018)

Παρίσης Ιωάννης, «Ο Στρατηγός Καρατάσος...απαντά στον Έλεύθερο Τύπο» (!!!)», <http://www.anixneuseis.gr>, 89198 (πρόσβαση στις 12/2/2018)

σαν σήμερα, «Δημήτριος Βικέλας 1835-1908», <https://www.sansimera.gr/biographies/226> (πρόσβαση στις 25/2/2018)

Art22.gr, «Βαρώτσος Κώστας», <http://www.art22.gr/βαρωτσος-κωστας/>(πρόσβαση στις 15/2/2018)

dete.gr, «Ο γλύπτης Κώστας Βαρώτσος θα βρεθεί στην Πάτρα το Σάββατο 14/10», <http://dete.gr/o-γλύπτης-κώστας-βαρώτσος-θα-βρεθεί-στ/> (πρόσβαση στις 18/2/2018)

lixouri.gr, «Ετικέτες Archives: Γεώργιος Μπονάνος Κεφαλήν Εποίει», <http://www.lixouri.gr/tag/γεώργιος-μπονάνος-κεφαλήν-εποίει/> (πρόσβαση 26/2/2018)

newsbeast, «Ο σπουδαίος αρχαιολόγος μας Μανόλης Ανδρόνικος», <https://www.newsbeast.gr/portraits/arthro/815679/o-spoudaios-archaiologos-mas-manolis-andronikos> (πρόσβαση 25/2/2018)

pontosnews, «Η γενοκτονία των Ποντίων», <http://www.pontos-news.gr/pontic-article/3515/i-genoktonia-ton-pontion> (πρόσβαση στις 19/2/2018)

Timesnews, «Κωνσταντίνος Ρακτιβάν:νομομαθής και πολιτικός, βουλευτής, υπουργός, πρόεδρος του Συμβουλίου της Επικρατείας, μέλος και πρόεδρος της Ακαδημίας των Αθηνών», <https://www.timesnews.gr/κωνσταντίνος-ρακτιβάν-νομομαθής-και/> (πρόσβαση στις 15/2/2018)